

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAAL- JA HARIDUSTEADUSKOND
ÜHISKONNATEADUSTE INSTITUUT

**Noore ajakirjaniku tugisüsteemid ja nende vajalikkus
toimetuses**

Bakalaureusetöö

Merilyn Säde

Juhendaja: Signe Ivask (MA)

TARTU

2014

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	7
1.1. Noor ajakirjanik ja teda mõjutavad tööalased tegurid	7
1.1.1. Kirjutaja emotsioonid	7
1.2. Läbipõlemiseni viivad tegurid	11
1.2.1. Läbipõlemine ajakirjanikutöös	13
1.2.2. Ajakirjanike stress ja läbipõlemine	15
1.2.3. Noorte ajakirjanike läbipõlemine	16
1.3. Tugisüsteemid ajakirjanduses	18
1.3.1. Supervisioon	18
1.3.2. Mentorlus	21
1.3.3. Toetav toimetamine	22
1.3.4. Eneserefleksioon	24
1.4. Pinged noore ajakirjaniku töös	26
1.5. Tehnoloogilised muutused ajakirjanduses	27
2. Uurimisküsimused ja töö eesmärk.....	30
3. Meetod ja valim	31
3.1. Uurimismeetod.....	31
3.1.1. Meetodi kriitika	33
3.2. Valim	34
4. Uurimistulemused.....	36
4.1. Uudise ettevalmistus ja kirjutamine.....	36
4.2. Suhtlus allikaga.....	38
4.3. Stress ja seda tekitavad olukorrad.....	42
4.4. Tugisüsteem ja selle vajalikkus noore ajakirjaniku jaoks.....	43
4.4.1. Kirjutades konfliktset uudist	44
4.4.2. Kirjutades pehmet uudist.....	45
4.4.3. Noore ajakirjaniku arusaam abivajamisest.....	46
4.4.4. Praegused toesaamise võimalused ajakirjanike arvates	46
5. Diskussioon ja järeldused	52
5.1. Edasised uurimisvõimalused.....	56

Kokkuvõte	58
Summary	60
Kasutatud kirjandus	62

LISAD

Lisa 1: Intervjuukava.....	65
Lisa 2: Transkriptsioonid intervjuudest	68

Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida, kuidas suhtuvad noored ajakirjanikud toimetuse tugisüsteemi ning kas nad peavad seda oma töös algajatenä vajalikuks. Samuti, kas noortel ajakirjanikel on toimetuse toetust tugisüsteemi näol üldse vaja.

Tehnoloogia kiire arengu tõttu muutub ka meedimaastik ja veebiplatvorm pidevalt ning see nõuab omakorda ajakirjanikelt uute oskuste ja teadmiste omandamist. Lisaks ülikoolis õpitule tuleb noortel ajakirjanikel õppida, kuidas tavapärasele uudise kirjutamisele videot teha ja seda monteerida. Kasuks tulevad ka teadmised *online*-ajakirjandusest. Informatsiooni ja uute oskuste omandamine on seega töömahukas ning kõike tuleb õppida väga kiiresti. Samuti on algajale ajakirjanikule proovikiviks enda koha leidmine uues toimetuses ning enesekehtestamine nii toimetuses kui ka allikatega suheldes.

Allikatega suhtlemine ja tagasiside saamine nii lugejalt kui ka toimetusest nõuab noortelt ajakirjanikult väga palju pingutamist. Tihti tuleb tegutseda keerulistes olukordades ning osata seejuures objektiivseks jääda ja isiklikud emotsioonid kõrvale jätta. Kõige selle juures tulebki mängu toimetuse, kes peaks olema valmis noori ajakirjanikke erinevates olukordades toetama ja abistama. Tagasiside ning tugi on noorte ajakirjanike sõnul üks olulisemaid, kuid millest jääda tihti erinevatel põhjustel ilma.

Mõiste „tugisüsteem“ all mõistetakse toimetuse –või ülikoolipoolset toetust ajakirjandusliku praktika vältel. Ehk noorel ajakirjanikul on olemas tugiisik ülikoolist või keegi toimetusest, kelle poole on tal probleemide korral võimalik pöörduda. Tugisüsteemi alla kuuluvad supervisioon, mentorlus ja eneserefleksioon ning toetav toimetamine, mille tähendust selgitatakse lähemalt teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtade peatükis. Tugisüsteemi all ei käsitleta käesolevas töös erinevaid normatiivseid aspekte ehk toimetuse stiiliraamatut ja muud seesugust toimetuses töötamiseks vajalikku informatsiooni. Käesolevas töös analüüsib autor ennekõike tugisüsteemina inimlikke tegureid, näiteks mentorlust, eneserefleksiooni ja toetavat toimetamist.

Kuna varasematel aastatel pole Eestis noorte ajakirjanike tugisüsteemi kohta uurimistööid tehtud, on käesolev töö väga oluline mõistmaks noori ajakirjanikke ja nende vajadust

toimetuse toetusele. Samuti on oluline, et ajalehtede toimetused oskaksid näha, kas ja millal noor ajakirjanik tuge vajab ning siinkohal tõstatub ka oluline küsimus, kas seda üldse osatakse pakkuda. Käesolev töö püüab jõuda selgusele, kuivõrd oluline ja vajalik on noortele ajakirjanikele tugisüsteem ning missugune see täpsemalt olema peaks. Kuna selliseid uurimistöid pole varem läbi viidud, siis töö kokku kirjutamisel puudus otsene nii-öelda teooriapakett, sealhulgas teised eestikeelsed uuringud, mis toetaksid käesoleva töö eesmärke. Seetõttu tõstatas teooriapeatüki puhul küsimus, milline raamistik tööle luua.

Tartu Ülikool pakub bakalaureuseastme ajakirjandustudengitele reporteritöö praktika vältel toetust supervisiooni näol, kus noorel ajakirjanikul on võimalus tugiisiku poole probleemide korral pöörduda. Kas ja kuidas on ülikooli –ja toimetusepoolsed toed noortele ajakirjanikele olulised ning mil määral, ongi käesoleva bakalaureusetöö peamisteks küsimusteks.

Autor kasutab käesolevas töös ka mõistet „noor ajakirjanik“, mille all mõistetakse ülikoolis bakalaureuse astmel õppivat noort ajakirjanikku, kes on vanuses 21-24 ning on läbinud ülikoolipoolse reporteritöö praktika mõnes Eesti ajalehe toimetuses. Noor ajakirjanik on algaja, kellel on ajakirjanduses töötamises vähesed lühiajalised kogemused.

Käesoleva töö teoreetiline peatükk annab ülevaate noort ajakirjanikku mõjutavatest tööalastest teguritest ning nende mõjust ajakirjanikule. Valimi ja meetodi peatükk tutvustab, keda käesoleva bakalaureusetöö raames uurimisküsimustele vastamiseks intervjueriti ning missugust meetodit uurimistöös rakendati.

Uurimisküsimuste peatükis toob töö autor välja töö kesksed küsimused. Uurimistulemuste peatükk tutvustab uurimistöö tulemusi ning seletab need lahti. Järelduse ja diskussiooni osas võtab autor uurimistulemused kokku ning püüab neid analüüsida ning selgitada. Bakalaureusetöö lõppeb kokkuvõttega, millele järgneb kasutatud kirjanduse loetelu, inglise keelne kokkuvõte ning vajalikud lisad.

Käesolevas bakalaureusetöös kasutatakse ka mõisteid „konfliktne uudis“ ja „pehme uudis“. Konfliktse uudise all mõistetakse ajakirjanduslikku uudislugu, mis sisaldab kahe või mitme erineva osapoolse omavahelist konflikti. Konfliktne uudis ei tähenda konflikti ajakirjaniku ja allika või ajakirjaniku ja loo vahel. Konfliktne uudis on ka uudis, mille kirjutab ajakirjanik

mingil kompromiteerival või konflikti ärgitaval, kuid ühiskonnas eksisteerival olulisel teemal, mis võib vallandada konfliktide rea erinevate inimeste vahel põhjusega.

„Pehme uudis“ tähendab uudist, milles eneses puudub konflikt. Pehme uudise all mõistame neutraalset või positiivset emotsiooni kandvat uudist.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Käesolev peatükk jaguneb kolmeks peatükiks, mis koosnevad omakorda teemat täiendavatest alapeatükkidest. Esmalt räägitakse noort ajakirjanikku mõjutavatest tööalastest teguritest ning seejärel käsitletakse kirjutaja emotsioone. Vaatluse alla võetakse ka tehnoloogilised muutused ajakirjanduses ja neist tulenev pinge. Seejärel käsitletakse läbipõlemist ning seda nii ajakirjaniku töös kui ka noore ajakirjaniku töös. Eelviimane peatükk räägib tugisüsteemide vormidest ajakirjanduses ja viimases peatükis vaadeldakse puuduseid praeguses toimetuse tugisüsteemis ning pakutakse neile lahendusi.

1.1. Noor ajakirjanik ja teda mõjutavad tööalased tegurid

Kuna meedia on pidevas muutumises, avaldab see mõju ka inimestele, kes on valinud endale meedia-alase töö. Ajakirjanikel tuleb omaks võtta ja ära õppida uued tehnoloogilised lahendused, veebiplatvorm laieneb ning selle kõigega on juba kaasnenud tööhulga suurenemine. Lisaks pingetele, millega noor ajakirjanik peab tegelema oma väheste kogemuste tõttu, tuleb noortel reporteritel hakkama saada ka uute pingete ja olukordadega, milleks ei pruugi valmis olla ka kogenenud ajakirjanikud.

1.1.1. Kirjutaja emotsioonid

Ajakirjandust on aastakümneid peetud alaks, kus reporteritel tuleb kirjutamisel emotsioonid kõrvale jätta ja olla objektiivne ning lähtuda faktidest. Vaatamata sellele kogevad ajakirjanikud siiski lugude kirjutamisel erinevaid emotsioone ning tegelikult on uudised neid alati sisaldanud, tahame me seda tunnistada või mitte. Nagu igapäevases elus saadavad inimest erinevates situatsioonides emotsioonid, siis nii on see ka ajakirjanduses, sest ajakirjandus kajastab (või püüab kajastada) elu nii nagu see on.

Kuna ajakirjanikelt nõutakse objektiivust ning lugude kirjutamisel emotsioonitust, peab ajakirjanik paratamatult tekkivaid emotsioone pidevalt vaka all hoidma ning nendega iseseisvalt tegelema. Pidev emotsioonide alalhoidmine mõjub ajakirjanikule rusuvalt ning võib pikemas perspektiivis mõjutama hakata nii ajakirjaniku enda tööd kui ka toimetust

üldiselt, sest liigsed emotsioonid ja sellest tulenev kallutatuse võib osutuda suuremaks probleemiks, kui esialgu arvatakse.

Teoreetikud on samuti öelnud, et paljude jaoks on ajakirjandus ala, kuhu emotsioonid ei kuulu (Pantti 2010: 169). Kuid uudiste informatsioon on alati vaatamata sellele emotsioone edasi andnud (Fuller 1996, Zhong 2011: 52 kaudu). Bu Zhong (2011: 61) toob välja, et ajakirjanikud võiksid erapooletuse saavutamiseks unustada nõude, et artiklisse tuleb saada loo mõlema osapoole kommentaar. Kui me räägime objektiivsusest, siis ideaalsel kujul saab seda defineerida seitsme komponendi kaudu – tegelikkus, õiglus, veatu, sõltumatu, ilma tõlgendusteta, neutraalne ja eraldatud (Peters 2011: 301). Peters ütleb, et seesugune erapooletuse definitsioon tegutseb kui laiaulatusliku tööstuse tehniline pool, millel on diskursiivsed standardid. Seega on Petersi arvates objektiivsuse mõiste ajakirjanduses liiga jäik. Ta lisab, et seesugune definitsioon on omistatud ideaalsele objektiivsusele, (Peters 2011: 301) millega vihjatakse, et ajakirjanduses on objektiivsus ideaal, milleni tegelikult ei küündita.

Kuna ajakirjanikult aga siiski nõutakse objektiivsuse ideaalini püüdlemist, tuleb noortel ajakirjanikel kiiresti ära õppida, kuidas jääda kõiksugustes olukordades ja erinevate lugude kirjutamisel erapooletuks. Kuidas mitte lasta mõjutada ennast loost endast, allikatest või isegi toimetusest. Kuid kas on üldse võimalik üdini objektiivseks jääda, on muidugi omaette küsimus, mida käesolev bakalaureusetöö ei käsitle.

Zhong (2011: 61) ütleb, et kirjutada tuleks hoopis sündmuse poolt tekitatud emotsionaalsetest tagajärgedest. Kirjutades nii negatiivsetest kui ka positiivsetest aspektidest, aidatakse auditooriumil mitte ainult sündmust paremini mõista, vaid see aitab ajakirjanikul kirjutada ka tasakaalustatud ja objektiivne artikkel (Zhong 2011: 61). Zhong ütleb, et artikkel peakski edasi andma sündmuste reaalseid emotsioone, et lugejad mõistaksid loo sisu ja sündmuse toimumist ning selle tagajärgi paremini. Praegu nõutakse aga ajakirjanikult objektiivsust, et lugejal oleks endal võimalus ilma eelneva ajakirjanikupoolse mõjutamiseta mingitele järeldusteni jõuda ning et lugejal oleks tunne, et teda pole mõjutatud. Mõningate sündmuste (näiteks kriisiolukordade) puhul on aga ajakirjaniku elav emotsioon ainus, mis suudab sündmuse olemuse kõige reaalsemalt lugejatele edasi anda. Lõppkokkuvõttes tuleb

kriisiolukordades ka ajakirjanikule endale kasuks, kui situatsioonist tekkinud emotsioonid kuidagi läbi töötatakse või kellegagi tekkinud mõtteid jagatakse. Kas siis lugejatele olukorda koos emotsioonidega kirjeldades, päevikut pidades või saadakse hakkama tänu toimetuse toele. Kindlasti on uudised põnevamad, kui neis on lisaks tavapärastele faktidele ka emotsioone, mis aitavad lugejatele olukorrast parema ja värvikama pildi maalida.

Chris Peters (2011: 298) ütleb, et emotsiooni mõistet on meedias koheldud ükskõikselt ja emotsioon on ajakirjanduses kandnud põhimõttevastast ja vigase ajakirjanduse sõnumit. Petersi arvates tuleb see aga andeks anda, sest läbi ajaloo on ajakirjanikelt nõutud emotsioonide kõrvalepanekut. Ta ütleb, et üks märkimisväärsimaid muutusi paari viimase möödunud aastakümne vältel ei ole see, et uudised on muutunud emotsionaalsemaks (sest nad on seda alati olnud) vaid see, et emotsiooni stiilid artiklites on muutunud mitmekesisemaks. Samuti on kasvanud ajakirjaniku võime aktsepteerida enda seotust looga ja püüdlused kaasata auditooriumi on muutunud ilmsemaks (Peters 2011: 299). Ajakirjanduses on alati olnud oluline, et edasi antaks fakte ja tõepõhist informatsiooni. Tegelikuses on emotsioonid eluliste sündmuste ja olukordade edasiandmisel olulise tähtsusega, sest elu ei ole võimalik edasi anda emotsioonitult. Kuigi ajakirjanikud kirjutavad enamasti objektiivseid artikleid, siis tegelikult mõjutavad kogetud sündmused neid nii isiklikult kui ka tööalaselt. Olenevalt sündmusest on selle emotsioon tegelikult nähtav ka artiklis, lihtsalt lugejad ei pruugi seda alati märgata.

Seega on tekkinud hübriid ehk „retooriline strateegia objektiivsusest“ (Ward 2005, Peters 2011: 301 kaudu), mis on nii-öelda ühendanud endas emotsioonid ja objektiivsuse kujul, mis on auditooriumile vastuvõetav. Stephen Ward (2005, Peters 2011: 301 kaudu) ütleb, et ajaloolised niidid ontoloogilisest objektiivsusest (suhe reaalsuse ja ilme vahel), episteemilisest objektiivsusest (suhe hästi toetatud ja halvasti toetatud uskumuste vahel) ja protsessilisest objektiivsusest (suhe avalikkuse ja otsuste vahel, mille valitsus on teinud avalikkuse nimel) segunesid ja nii moodustuski 20. sajandi hübriid, mis kaitseb ajakirjanikke kriitika eest. Ehk tekkinud on objektiivsuse vorm, milles on tegelikult olemas emotsioonid, kuid mida ei taheta võib-olla tunnistada ja mis on auditooriumile (ja ka ajakirjanikule) vastuvõetav. Seesuguse hübriidi kasutuselevõtt on ilmselt ajakirjanikke mõnevõrra kriitikast säästnud, kuid mitte täielikult. Siiski on see andnud ajakirjanikele mingil määral rohkem vabadust, et kirjutada uudiseid veidi omapärasemalt ja ka lugejale huvitavamalt.

Põhjus, miks artiklid on muutunud ühetaolisteks ning ennustatavateks võib peituda ajakirjanike alateadlikus soovis mitte saada kriitikat emotsioonide pärast. Robert Fulford (1999, Peters 2011: 304 kaudu) märgib, et 20. sajandi jooksul on ajalehtede artiklid muutunud lubjastunuks ja ettearvatavateks. Andrew Tudor (2003: 234, Peters 2011: 304 kaudu) lisab, et emotsioone ja nende kasutusviise artiklites praktiseeritakse laialdaselt, kuid küllaltki ühetaoliselt. Ajakirjanikud on objektiivsuse nõudega pandud olukorda, kus elulisi asju tuleb edasi anda nii, et poleks aru saada, et selle sees on olemas ka reaalsed emotsioonid. Seepärast võibki olla, et enamus ajakirjanikke kirjutavad ühesuguseid ettearvatavas stiilis artikleid, sest auditoorium ühest küljest ootab neilt seda ja teisest küljest oodatakse jällegi elulisi lugusid.

Peters (2011: 305) ütleb, et ajakirjanikel on traditsionaalselt lubatud olla teemast huvitatud ja sellega seotud, kuid nad peavad samaaegselt hoidma vahemaad, et olla professionaalsed. Ta lisab, et ajakirjandus on üks neist erialadest, mis järgivad väidetavalt objektiivsuse meetodit. Seega tulebki ajakirjanikel osata laveerida ning kirjutada nii, et olulised faktid ja emotsioonid saaks edasi antud objektiivsuse mõiste all. See aga nõuab eriti noortelt ajakirjanikelt pingutamist, et mõista, kuidas täpselt kirjutada tuleks. Kogemuste ja ajaga tulenevad kogemused on väärtuslikud, kuid ka toimetusepoolne abistamine ning nõuandmine on antud teema puhul teretulnud.

Jack Barbalet (1998, Peters 2011: 304 kaudu) ütleb, et pole õige öelda, et 20. sajandi ajakirjanduse tootemärgiks oli „ainult faktid“ ehk emotsioonide vaba ajakirjandus. Seesugune eeldus põhineb kusagil emotsiooni ja ratsionaalsuse vahel, mis võrdsustab passiivsuse emotsiooni puudumisega. Peters'i arvates aitab see selgitada, miks on areneva ajakirjanduse vorme nii tihti hukka mõistetud ja miks on seda vaadeldud kui „emotsionaalset“ ja seega „halba ajakirjandust“ (Peters 2011: 304). Arenevas meediamailmas on noorel ajakirjanikul raske esialgu nõutavate tingimuste ja oludega kohaneda, sest algajana soovitakse proovida tavapärastest ja traditsionaalsetest artiklitest erinevaid stiile. Selle teeb raskeks aga eelnevalt väljatoodud mõtteviis, et emotsionaalsus artiklites on „halva ajakirjanduse“ märk. Tihti ei peagi uues stiilis kirjutades silmatorkavalt palju emotsioone kasutama, kuid uued kirjutamise viisid kutsuvad iseenesest auditooriumis esile kriitilisi sõnavõtte ning see võib takistada noore

ajakirjaniku arengut. Seda seepärast, et riskantne on proovida midagi uut, kui tead, et auditoorium võib sellesse negatiivselt suhtuda.

1.2. Läbipõlemiseni viivad tegurid

Läbipõlemine on haigustunnuste kogum, milleni viivad pikaajalised nõudlikud kohustused töökohal. Selleks võivad olla pikad töötunnid, pinge ja palju kohustusi. Samuti on läbipõlemise põhjusteks töökoormus, ajasurve ja tunne, et kolleegidelt, juhendajatelt ja organisatsioonilt ei saada tuge ning abi erinevate küsimuste ja probleemide lahendamisel (Hinami et al 2012). Kuna läbipõlemine on otseselt seotud stressi ja depressiooniga, siis mõjutab inimest ka töökoha keskkond ja selle olemus. Lisaks eelnevalt mainitud teguritele põhjustavad läbipõlemist pidev emotsionaalne vastutus ja püüe vastata töölastele nõudmistele. Samuti võivad stressi tekitada ka kolleegidevahelised suhted (Hinami et al 2012). Keskmisest suurem pinge, töötundide pikkus ja kolleegidevahelised probleemid soodustavad olukorda, kus stress või depressioon areneb edasi läbipõlemiseks (Hinami et al 2012).

Läbipõlemisel on kolm etappi. Selle on välja toonud Maslach ja tema kolleegid (Hinami et al 2012; Beheshtifar et al 2013: 108 kaudu). 1) Emotsionaalne kurnatus, mis tekib töökohal olevate nõudmiste tõttu ja mis viib töötaja energia ammendumiseni. Siinkohal tunneb töötaja, et energiat pole eriti emotsionaalsel tasandil ning seda etappi võib pidada läbipõlemise nurgakiviks. 2) Isiksuse muutus, mis tähendab isiku eemalolekut, emotsionaalset kalkust või küünilisust ja mis avaldub ükskõiksuses (Hinami et al 2012, Jürisoo 2004: 47). Ebaisikustumine lahutab töötaja kolleegidest ning põhjustab pessimismi süvenemist kaastöötajate ja organisatsiooni suhtes (Maslach & Leiter 2005, Beheshtifar et al 2013: 108 kaudu). 3) Inimese isiklike saavutuste vähenemine, kus töötaja tunneb, et tema töö pole tõhus, mis omakorda tekitab temas võimetu tunde ja kalduvuse end negatiivselt hinnata (Hinami et al 2012, Jürisoo 2004: 47).

Öeldakse ka, et läbipõlemine on pikaajaline protsess, mis on pideva emotsionaalse ja isikutevahelise stressitekitamise tulemuseks (Beheshtifar et al 2013: 108). Kolleegidevahelised suhted ja juhendajate või juhipoelse huvi puudumine viivad olukorrani,

kus töötaja ei suuda tekkinud probleemidega üksi hakkama saada ning tulemuseks on läbipõlemine ja/või töölt lahkumine. Tihti võivad töötajate lahkumisavalduste põhjuseks olla mitmed läbipõlemise sümptomid. Seetõttu tuleb tööandjal silmitsi seista olukorraga, kus töötajasse on palju panustatud, näiteks koolituste ja erinevate preemiate näol (Maslach & Leiter 1997, Hayes 2013: 22 kaudu) ning tegelikult ei olda töötaja lahkumiseks kuidagi valmis, sest läbipõlemise märke pole osatud tähele panna.

Rahulolematus tööga on läbipõlemise ohumärgiks, sest töötajad, kes pole oma tööga rahul, põlevad tõenäoliselt kiiremini läbi. Siiski ei olda täiesti kindlad, kas tööga rahulolematus tekitab läbipõlemise või tekitab läbipõlemine tööga rahulolematuse (Hinami et al 2012). Seega peaksid tööandjad olema töötajate tööalase tegevusega rohkem kursis ning nendega rohkem suhtlema, et märgata juba varajases staadiumis rahulolematuse või läbipõlemise märke. Nii on võimalik ära hoida töö efektiivsuse langust, heade töötajate kaotamist ning organisatsiooni kui terviku lagunemist. Töö efektiivsuse langus on otseselt seotud läbipõlemise ja emotsionaalse kurnatusega (Maslach 1982, Beheshtifar et al 2013: 108 kaudu).

Tööandjal tuleks töötajatega rohkem suhelda, et nende tööalaseid probleeme mõista ja kuulda võtta ning tänu sellele oleks võimalik vältida ebameeldivat olukorda, kus tööandja näeb probleemi alles lahkumisavaldusena. Christina Maslach ja Michael P. Leiter (1997, Hayes 2013: 22 kaudu) ütlevad, et ka lihtsas majanduslikus mõttes on selge, et tööandjad võiksid mõista, et töötaja on läbipõlemisohus ning siinkohal tuleks teda selles olukorras aidata. Lisaks töötaja võimekuse langusele tekitab läbipõlemine mitmeid negatiivseid mõjusid organisatsioonile. Nii küünilisus, tööga rahulolematus kui ka töölt lahkumine on peamisteks otsesteks mõjudeks organisatsioonile kui tervikule (Ghorpade et al 2007, Beheshtifar et al 2013: 111 kaudu). Organisatsioon kaotab seeläbi häid töötajaid, kellega on juba loodud usalduslik tööalane suhe ning organisatsiooni maine võib laiemas avalikkuses samuti langeda, sest kui töötajaid ei toetata ja lõpptulemuseks on töölt lahkumine, siis võib eeldada, et nõrдинud töötajad ei jäta seda teadmist ainult enda teada.

1.2.1. Läbipõlemine ajakirjanikutöös

Eelnevalt defineeritud läbipõlemise mõiste annab meile märku sellest, et ajakirjanikutöö on üks neist elukutsetest, millel on olemas peaaegu kõik eeldused, et läbipõlemist esile kutsuda. Ajakirjanikutöö on pingeline, see koosneb erinevatest kohustustest, on koormav ja ajalise survega ning võib juhtuda, et puudub supervisioon, juhendamine või toimetusepoolne toetus. Kui need aga olemas on, siis on võimalik, et need pole efektiivsed ja läbi mõeldud. Erinevad emotsionaalselt tugevad sündmused ja kogemused, millega ajakirjanik oma töös kokku võib puutuda, võivad lisaks eelnevatele stressitekitajatele viia ajakirjaniku nii depressiooni kui ka läbipõlemiseni.

Mart Jürisoo (2004) väidab, et meedias töötavad inimesed peavad olema kogu aeg teistele kättesaadavad, ilma võimaluseta hinge tõmmata. Seega võib ajakirjanikke liigitada läbipõlemise riskigrupi alla. Krjutškova (2009: 23) ütleb veel, et ajakirjaniku peamiseks tööriistaks on tema isiksus. Ta lisab, et töö toimetuses on tihti täis ootamatusi, sest kui ülesanded ja töötulemused seisnevad inimestega suhtlemises, võib olla väga keeruline ette prognoosida, millise pöörde sündmused võtavad. Lisaks sellele, et ajakirjanikult nõutakse objektiivsust, tuleb ajakirjanikel erinevates situatsioonides säilitada emotsionaalselt stabiilne ja neutraalne olek. Ajakirjanik peab käituma nii-öelda inimlikes situatsioonides tegelikult ebainimlikult, sest temalt oodatakse kriisisituatsioonis (või ebameeldivas situatsioonis) rahu ja viisakuse säilitamist ning täielikku teadmist sellest, kuidas on ajakirjanikule kohane edasi käituda. Krjutškova (2009: 23) ütleb, et ajakirjanikud ei tohi endale tujukust lubada, vaid peavad varuma kannatlikkust ka kriitilistel suhtlusmomentidel. Allikaga hea suhte hoidmine on üks põhitõdedest, mida ajakirjanikud igapäevaselt järgima peavad. Kuna allikateta ei saaks ajakirjanik oma tööd põhjalikult teha, lasubki ajakirjanikul kohustus tulised situatsioonid võimalikult valutult üle elada, säilitades sealjuures professionaalsuse ja objektiivsuse.

Ajakirjanike puhul eeldatakse, et nad on tavapärasest paremad suhtlejad (Krjutškova 2009: 23). Ning sealsamas usutakse, et läbi saavad põleda vaid intelligentsed, südametunnistusega ja kohusetundlikud inimesed (Ugur 2009, Krjutškova 2009: 23 kaudu). See tähendab seda, et inimene, kes on läbipõlemisele aldis, peab olema väga vastuvõtlik ka erinevatest situatsioonidest tekkinud või tulenenud emotsioonidele. Ajakirjanik võib jääda nähtavalt rahulikuks, kuid erinevad olukorrad mõjutavad tegelikult teda nagu iga teist inimest.

Ajakirjanikutöös tekitab stressi ja pinget tähtaeg, mi lood tuleb toimetusele esitada. Ajakirjanikutöö eeldab intelligentsust ja informeeritust ning seda ei saa teha inimene, kellel puudub kohusetunne. Reporterilt nõutakse täpsust nii lugude valmiskirjutamisel kui ka loos kasutatavate faktide osas. Kui faktid on valed ning meetodid nende saamiseks ebaetilised, kaotab ajakirjanik oma usaldusväarsuse või koguni töö (Krjutškova 2009: 23). Seega võib öelda, et eelnimetatud faktorid võivad pinget ja stressi ajakirjaniku elus suurendada ning see võib omakorda viia läbipõlemiseni.

Frank Smyth (2012) ütleb oma artiklis, et erinevate teemavaldkondade ajakirjanikud ja uudistetoimetajad peaksid olema teadlikud, missugused on stressisümptomid. Stressisümptomite alla kuuluvad unetus, õudusunenäod, ärevus, ärrituvus, keskendumishäired, segadustunne, tundetuse või tuimus. Samuti võivad stressi olemasolu näidata söömishäired, alkoholi liigtarbimine, narkootikumide tarbimine, seksuaalhäired ja ka tööd takistavad häired (Smyth 2012). Kuna ajakirjanikutöö on pingeline ja nõuab mõnikord hakkamasaamist riskantsetes situatsioonides, tuleks ajakirjanikel olla teadlik sellest, kui neid on tabanud stress, depressioon või kui liigutakse läbipõlemise suunas. Kui ajakirjanik ise sümptomite ilmnemist ei teadvusta, siis peaks seda tegema toimetaja või juhendaja, kuid selleks on vaja, et toimetaja oskaks seesuguseid ilminguid tähele panna ja edasi tegutseda. See oleks vajalik selleks, et ära hoida ajakirjanike stressi või läbipõlemist ja nende töö efektiivsuse langust.

Scott Reinardy (2009: 43) arvates on ajakirjanikutöö muutunud palju keerulisemaks, sest meediamaaistik muutub kogu aeg ja see sisaldab pidevat võistlust internetis, mis tähendab ajakirjaniku jaoks omakorda täiendavaid töökohustusi. Ajakirjanikutöö kohustuse hulka on lisandunud lisaks varasemasele ka väljaande *online*-versioonis kommentaariumil silma peal hoidmine ja vajadusel sõnavõtmine, samuti videolugude tegemine lisaks kirjutatule ning tihe konkurents tööturul. Meediaruum on muutunud „informatsiooni keskuseks“, mille eesmärk on pideva *online*-materjali tagamine, sealhulgas veel artiklid, fotod ja nende galeriid, infograafika ja video (Reinardy 2009: 43). See kõik võib tekitada suurt stressi ja palju pingeid. Reinardy (2009: 43) lisab, et koondamised ja ressursside vähenemine on ajakirjanike koormat ja stressi suurendanud.

Ajakirjanike seas ei ole tööga rahulolu langus midagi uut (Reinardy 2009: 43). David H. Weaver'i ja tema kaasautorite (Reinardy 2009: 43 kaudu) aruandest tuli välja, et 1971. aastal

vastas 49% küsitletud ajakirjanikest, et on oma tööga „väga rahul“. 2002. aastaks oli nende ajakirjanike arv langenud 33,3 protsendini. Autor toob välja, et madal tööga rahulolu võibki olla üheks põhjuseks, miks ajakirjandusest lahkutakse. Suurem osa naisi (21%), kes uuringus osalesid, ütlesid, et kavatsevad lähima viie aasta jooksul meediast lahkuda. Meeste seas oli see protsent väiksem – 16. Ajakirjandusest lahkumise peamiste põhjustena toodi välja madal töötasu ja töö turvalisus, sealhulgas stress ja töötingimused (Reinardy 2009: 43). Nagu läbiviidud uuringutest näha, taluvad mehed stressi ja pinget rohkem, naised ei pruugi pingele nii hästi vastu pidada ning seetõttu lahkuvad töökohalt.

Reinardy uuring näitab, et meeste ja naiste vahel on iseloomulikult suur erinevus, kui teemaks on läbipõlemine ja väljakutsed elus. Olulisteks erinevusteks peetakse organisatsioonipoolset toetust, töökoormust ja nõudmisi meestele ja naistele eraldi. Naised, kes on läbipõlenud, tunnevad, et nad ei saa organisatsioonilt tuge, mida nad tegelikult otsivad (Reinardy 2009: 53). Seega oodatakse, et toimetused võtaks midagi ette, kui ajakirjanik kogeb läbipõlemist. Kuid kui seda tuge ei ole, siis ei minda seda ilmselt ka ise otsima, sest tegemist on delikaatse teemaga ning tihti ei pruugi inimene ise arugi saada, et tegemist on läbipõlemisega.

1.2.2. Ajakirjanike stress ja läbipõlemine

Smyth (2012) ütleb, et kuigi ajakirjanike seas pole enam tendentsi, kus stressi tunnistamine oleks häbiasi, siis on ajakirjaniku elukutse suhtes säilinud hoiakuid, mis ei ole olnud kuigi abistavad ega toetavad. Smyth toob näiteks, et ta oli tuttav inimesega, kes töötas televisioonis ja naeruvääristas arusaama, et ajakirjanike seas eksisteerib emotsionaalne stress ning ta lisas, et ainult ebastabiilne reporter laseb end emotsionaalselt mõjutada. Smyth'i arvates ei tohiks me end aga petta. Ta ütleb oma isiklikust kogemusest lähtudes, et paljud erinevate iseloomuomadustega ajakirjanikud võivad oma töös stressi kogeda. Paljud neist on öelnud, et nad ei julge stressi olemasolu oma ülemusele lihtsalt tunnistada, sest nii võib ilma jääda teemadest või toimetuses olevast staatusest (Smyth 2012).

Kuid siiski on ajakirjanikke, kes on ise öelnud, et nad on kogenud stressist põhjustatud terviseprobleeme ja nad peavad oma tööd väga stressirohkeks. Ajakirjanikud on tunnistanud, et nad on erinevate stressitekitajate tõttu läbipõlemise riski all (Reinardy 2009: 44). Stressitekitajate all peavad nad silmas tähtaegu, heade lugude kirjutamise survet, madalat

töötasu, konkurentsi meedias, pikki töötunde ja uue tehnoloogia rakendamist ning perest eemalolekut. Kindlasti nõuavad need loetletud stressitekitajad ajakirjanikult suurt pühendumisvõimet tööle ja probleemidega hakkama saamise oskust.

Nii ajakirjanikud kui ka uurijad ütlevad, et ajakirjanikutöö on stressirohke ja pingeline. 2005. aastal avaldatud Haiguste kontrolli keskuse (*Centers for Disease Control*) aruande järgi on ajakirjandus paigutatud kümne kõige stressirohkema töö hulgas seitsmendale kohale (CDC 2005). Vaatamata sellele on ajakirjanikke stressi ja läbipõlemise uuringutesse kaasatud väga vähe. Ajakirjanikud on kirjeldanud oma tööd kui väga stressirohket (Fitzgerald 1995) ja nad on öelnud, et nad on läbipõlemisele aldis (Kalter 1999, Reinardy 2011: 34 kaudu).

Võib-olla on ajakirjanike vähene kaasamine läbipõlemise uuringutesse üheks põhjuseks, miks noored ajakirjanikud (samuti ajakirjanikud üldiselt) ei ole valmis avalikult stressist ja läbipõlemisest rääkima ning miks püütakse nende probleemidega iseseisvalt hakkama saada. Ajakirjanike läbipõlemise uuringute olemasolu korral tunneksid ajakirjanikud võib-olla ka ise suuremat toetust ja võimalust, et probleemist rääkimine ei tähenda nende maine halvenemist ega teemade kaotust toimetuses. Käesolev bakalaureusetöö kannab sellevõrra rohkem olulisust, et aitab noorte ajakirjanikega seonduvaid probleeme teadvustada nii neile endile kui ka toimetustele, kellel on võimalus neid teadmisi arvesse võttes teemaga tegeleda.

1.2.3. Noorte ajakirjanike läbipõlemine

Noorte ajakirjanike puhul võib eeldada, et ennast soovitakse toimetuses näidata heast küljest ning seega ei taheta kolleegidele tunnistada, kui kogetakse stressi või läbipõlemist. Siinkohal tuleks nii toimetusel kui ajakirjanikul endal mõelda sellele, et probleemi tunnistamisest alates on võimalik edasi liikuda vaid positiivsete arengute suunas. Samuti tuleks meeles pidada, et professionaalne abi on alati efektiivsem, kui püüa üksinda kõigega toime tulla.

Ajalehtedes töötavate ajakirjanike jaoks on stress vastuvõetav vastavalt artikli olemusele. Tähtajad, konkurents, pikad ja ebaharilikud töötunnid ning nõudlik töökoorem on põhilisteks stressitekitajateks (Reinardy 2009: 45). Kui pikemalt ajakirjanduses töötanud ajakirjanikud võivad pingega harjunud olla ning ka stressiga osatakse paremini toime tulla, siis noorte ajakirjanike puhul võib olukord olla täiesti teine.

Varasemad läbipõlemise uuringud on näidanud, et nooremad ja vähemkogenud ajakirjanikud kannatavad laialdasema läbipõlemise all kui nende vanemad ja kogenenumad kolleegid (Reinardy 2009: 45). Kõige suurema läbipõlemisohu all on noored ajakirjanikud, kelle jaoks on eriala veel uus ning kes tegelevad mitme ülesandega korraga, töötades väiksemates ajalehtede toimetustes (Cook & Banks 1993).

Noortel ajakirjanikel puuduvad kogemused erinevate situatsioonide lahendamisel ning sageli ei osata isiklike emotsioonidega hakkama saada. Tihti pole toimetustes inimest, kes oskaks aidata noorel ajakirjanikul tema emotsioone mõista ja nende arusaamisega tegeleda. Samuti ei aidata noorel isiksusel lahti mõtestada kriitilisi või raskeid situatsioone ja nende läbielamisel jäetakse vähekogenud ajakirjanik üksinda. Reinardy (2009: 45) toob välja ka selle, et sageli teenivad noored ajakirjanikud alla keskmise ning kavatsevad ajakirjandusest lahkuda. Lisaks on nad tööga vähem rahul kui nende kolleegid.

Mary Lou Nagy (2006) toob oma artiklis välja läbipõlemisele viitavad sümptomid, mida ta tol ajal ise ei mõistnud. Õpetajana töötav Nagy kirjutab, et ta kaotas põhimõtteliselt huvi oma töö vastu, ta ei erutunud uute ideede üleskerkimisel ja ta lootis, et ei juhtu midagi, mis võtaks temalt liiga palju energiat. Ta lisab, et oli tihti ärritunud ja vihane ning ta süüdistas selles teisi. Seega on oluline, et kollektiivis või toimetuses oleks olemas inimene, kes oskab läbipõlemise või isegi stressi sümptomeid ära tunda, et hoida ära hilisemaid raskemaid ja keerulisemaid tagajärgi. Seda seepärast, et läbipõlemist kogev inimene ei pruugi ise mõista, mis temaga täpsemalt toimub ning seetõttu võiks olla keegi, kes aitaks tal selle mõistmiseni kiiremini jõuda.

Noorte ajakirjanike puhul võib rääkida ka sellest, et tihti ei minda probleemide korral abi otsima ning tahetakse ise hakkama saada. Nagy (2006) toob ühe probleemi ja stressiallikana välja, et kollektiivis pole samasugust tööd tegevat inimest ning seega ei ole võimalik erinevate probleemide puhul kellegagi arutleda. Kuigi toimetuses teevad reporterid põhimõtteliselt samasugust tööd, siis on noor ajakirjanik siiski veidi teises staatuses kui vanemad kolleegid. Olles toimetuses uus liige, ei juleta võib-olla vanematelt kolleegidelt nõu küsida ning muidugi võib siin olla takistavaks asjaoluks ka tahe ise hakkama saada. Samuti võib abi küsimisel olla takistavaks faktoriks see, kui algaja ajakirjanik tunneb, et tal pole toimetuses oma küsimusega kellegi poole pöörduda, et keegi pole end tema juhendajaks nii-öelda pakkunud või sellele viidanud. Nõupidamise puhul mängivad olulist rolli ka inimeste ajakavad (Nagy 2006) ning

kuna ajakirjanikel on väga erinev graafik ning palju kohustusi, on võib-olla raske leida aega, mil oleks võimalik koos maha istuda ja murettekitavate küsimuste üle arutleda ja neile vastuseid otsida.

1.3. Tugisüsteemid ajakirjanduses

Tugisüsteemid on ajakirjanduses ääretult olulised, sest ajakirjanikutöös võib ette tulla ka väga kriitilisi olukordi. Siis on oluline, et ajakirjanik teaks ise, kuidas seesugustes olukordades käituda ning toimetuses võiks olemas olla oma tugisüsteem, et oleks võimalik aidata ajakirjanikel erinevaid olukordi üle elada. Eestis püütakse ülikoolides noori ajakirjanikke ette valmistada keerulisteks emotsionaalseteks olukordadeks, kuid tihtipeale toimub see teoreetiliselt ning praktilisi kogemusi ei omandata. Seetõttu võib juhtuda, et ajakirjanikul on olemas teoreetilised teadmised, kuid praktiliselt ei osata neid teadmisi rakendada.

Katariina Krjutškova (2009: 27) toob oma bakalaureusetöös välja, et ajakirjanikud ütlevad ka ise, et neile ei õpetata seda, kuidas kriisisituatsioonis käituda. Ja kuigi võib-olla tuntakse mõningaid teooriaid või õpitakse neid ülikoolis, siis praktiliselt neid ei katsetata (Krjutškova 2009: 27) või lihtsalt ei osata seda teha. Seetõttu ei ole ajakirjanikud erinevateks suuremateks ja väiksemateks kriisiolukordadeks valmis ja teevad kogenematuset tõttu vigu (Krjutškova 2009: 27). Seega võib arvata, et noortel algajatel ajakirjanikel on veelgi raskem oma vähesel kogemusel tõttu kriitilistes situatsioonides hakkama saada.

1.3.1. Supervisioon

Supervisioon on üheks tugisüsteemi osaks, mis aitab ajakirjanikel nende töös ettetulevate olukordadega paremini hakkama saada. Supervisioon on ka üheks osaks sellest, et ajakirjanik tunneks end oma tööd tehes enesekindlamalt ja teaks, et tal on ametialaste probleemide korral võimalus kellegi poole pöörduda.

Supervisioon on meetod, mis aitab inimesel arendada ja täiustada oma ametialaseid oskusi (Grant et al 2012: 1). Gassman'i ja Gleason'i (2011: 56) sõnul saab supervisioon eksisteerida üksi, teisi tugisüsteemi vorme kaasamata. Kuna juhendajad peavad lisaks noorte

juhendamisele arvestama organisatsiooni missiooniga ning tihti edutatakse inimesi juhendajaks nende endi oskuste, teadmiste ja kogemuste pärast. Mitte alati seepärast, et neil on suurepärased oskused otseselt juhendamises.

John Launer ja Sue Hogarth (2011: 573) ütlevad, et hea supervisioon eeldab seda, et juhendaja poole on võimalik kogu aeg pöörduda. Samuti toovad nad välja, et juhendamise juures on väga oluline tagasiside andmine juhendatava tehtud tööle (Launer & Hogarth 2011: 574). Supervisiooniks võib lisaks juhendaja olemasolule pidada ka koolitusi, sest ka need aitavad töötajal ametialaselt edasi areneda ning annavad vajalikku tagasisidet. Bennetti ja Deal (2012: 200) sõnul on uurimustest selgunud, et juhendatavad peavad supervisiooni juures kõige olulisemaks ametialaste teadmiste ja oskuste omandamist.

Johanna Cleary (2006: 254) toob oma uuringus välja, et toimetuste töös puudub sageli professionaalse arengu koolitus. Samuti ütleb ta, et ajakirjanduse õppejõududel ja juhendajatel võiks olla suur osa erinevate probleemide lahendamisel. Toimetuste liikmetel puudub professionaalne väljaõpe, kuidas õpetada ajakirjanikke toime tulema erinevate emotsioonide ja olukordadega. Kui aga juba ülikoolis õpetatakse noortele ajakirjanikele seda, kuidas erinevates situatsioonides kõige parem käituda oleks ning kuidas emotsioonide ja stressiga hakkama saada, oleksid ajakirjanikud võib-olla suurema pingetaluvuse ning väiksema läbipõlemise riskiga. Kui negatiivsete emotsioonide vältimine elus on võimatu, siis oskaksid ajakirjanikud vähemalt vajadusel oma emotsioonidega paremini tegeleda.

Uuringud on näidanud, et töötajad on oma tööle rohkem pühendunud siis, kui nad tajuvad, et tööandja investeerib neisse näiteks koolituste kaudu (Cleary 2006: 255). Kindlasti tõstaksid koolitused noorte ajakirjanike motivatsiooni ning valmistaksid neid ette olukordade jaoks, millega nad oma töös kokku puutuda võivad. Seesugune juhtkonna hoolivuse väljanäitamine loob paremad suhted juhtkonna ja töötajate vahel ning ka näiteks toimetuses töötavate inimeste vahel. Seda seepärast, et tööga rahulolev inimene suhtub ilmselt oma töösse ja ka kolleegidesse positiivsemalt.

Töölane koolitus annab juhtkonnale võimaluse töötajaid organisatsiooni töökultuuriga tutvavaks teha ja neid paremini integreerida (Cleary 2006: 255). Ka Lee B. Becker & Gerald

M. Kosicki (1996, Cleary 2006: 255 kaudu) ütlevad, et seesugune koolitus on oluline, sest tihti on personalijuhi, professionaalsete ajakirjanike ja noorte reporterite ettevalmistuse ja omavahelise koostöö efektiivsuses lüngad sees. Seega aitavad erinevad koolitused toimetuse liikmeid omavahel lähemalt tuttavaks teha. See loob noorele ajakirjanikule omakorda hea võimaluse, et vanemate kolleegidega lähemalt tuttavaks saada ning nii on lihtsam nende käest ka edaspidi nõu küsida.

Ajalehes töötamine on väga pingeline ja see põhjustab tihti kurnatust (Pease 1991: 3). Läbipõlemine, töötasu, stress, töötunnid, tööülesanded ja töötamistingimused, samuti tagasiside ja institutsionaalne suunamine on kõik personali moraali ja töötajate kurnatuse puhul kriitilisteks faktoritest, mis sõltuvad toimetajate ja juhtkonna otsustest (Pease 1991: 3). Ajakirjanduse oma elukutseks valinud inimene teab, et tal tuleb silmitsi seista stressi ja pingetega, kuid tihti ei olda valmis selleks, et toimetuses jäetaks ajakirjanik keerulises olukorras täiesti üksinda. Seega on eriti oluline, et toimetuse ja juhtkond oleksid ajakirjaniku jaoks nii-öelda saadaval, et tööst tulenevad pinged ja stress ei kahekordistuks toimetuse tegematajätmiste pärast.

Kuigi toimetajad ja kaaskolleegid ei pruugigi alati töökaaslaste rahulolematuse põhjuseid märgata, tuleks vaatamata sellele oma kolleegidega aeg-ajalt rääkida ja uurida, millised on ajakirjandusest lahkumise põhjused (Pease 1991: 7). Toimetajatel ei pruugi olla aega, et pöörata tähelepanu sellele, mis toimub reporteriga ja mis põhjused võivad viia töölt lahkumiseni. Kui selle jaoks leitaks aega, oleks võib-olla võimalik ajakirjandusest lahkumist ennetada ning ära hoida stressi ja läbipõlemist.

John W. Murphy & John T. Pardeck'i (1986, Bernard & Goodyear 2004, Hayes 2013: 23 kaudu) järgi võib läbipõlemiseni viia ka äärmuslik supervisioon. Seega võib järeldada, et läbipõlemine võib olla rohkem seotud organisatsiooni, kui indiviidi endaga. Supervisiooni struktuur on seotud läbipõlemise sümptomite vähendamisega, eriti kui tegemist on supervisiooniga, mis julgustab kahesuunalist kommunikatsiooni ja konstruktiivse tagasiside andmist (Hayes 2013: 23). Kahesuunalise kommunikatsiooni all peetakse silmas seda, et nii töötaja kui juhendaja on valmis tekkinud probleeme koos lahendama ning mõlemad pooled on valmis teineteist ära kuulama, et leida parim võimalik lahendus. Seesugune supervisioon võib

töötajas tekitada aga läbipõlemise esimeste sümptomite teket ja nende süvenemist. Sest kui supervisioonil on otsene positiivne mõju, siis ei saa välistada võimalust, et nende oskustega on võimalik ka negatiivseid tagajärgi esile kutsuda.

1.3.2. Mentorlus

Mentorlus aitab samuti ajakirjanikel erinevaid tööalaseid probleeme lahendada ja annab reporteritele võimaluse näiteks kellegagi oma lood läbi arutada enne nende trükkiminekut. Mentorluse kaudu on eriti noorel ajakirjanikul hea erinevaid võtteid ja kirjutusviise proovida, et leida endale iseloomulik stiil.

Kui supervisioon sisaldab endas enamasti ainult ametialast juhendamist ning tihti tuleb juhendajatel tegeleda ka muude organisatsiooniliste aspektidega, siis mentorlus annab võimaluse tegeleda juhendamisega süvitsi. Mentorlusega on võimalik keskenduda ainult juhendatava arengule (Gassman & Gleason 2011: 57). See ei aita areneda ainult ametialaselt vaid pakub ka emotsionaalset tuge, mis on kasulik ka organisatsioonile tervikuna (Gassman & Gleason 2011: 59). Mentorlus aitab ka organisatsioonil üldiselt areneda, sest see on nii töötajaid motiveeriv kui ka õpetav (Gassman & Gleason 2011: 57).

Cleary (2006: 255) ütleb samuti, et on veenvaid näiteid juhtumitest, mis räägivad sellest, kuivõrd suurt rolli mängivad töötajate professionaalsel arengul motiveerimine ja tahe töötajaid nende töökohtadel säilitada. Kui inimene tunneb, et teda tema töökohal väärtustatakse, tekib motivatsioonitõus, mis viib paremini tehtud tööni. Mentorlusega säilitatakse head töötajad, pakutakse erinevate probleemide puhul kollektiivset tuge ning lõpptulemuseks on tööga rahulolev töötaja ja tema tööga rahulolev organisatsioon.

Ted Pease (1991: 9) ütleb, et igapäevael ei sobi elukutse, mille ta endale valinud on ning seeläbi muutuvad tema individuaalsed prioriteedid ja eesmärgid vaatamata sellele, mida juhendaja teeb või tegemata jätab. Uudistetoimetustes olevad juhendajad peavad vaatamata sellele olema alluvatega ühenduses ja andma ajakirjanduslikku nõu. Toimetajad peaksid teadma, millal personal on heitunud või pettunud ja toimetajatel tuleb mõista, et ka väike suhtlus ja julgustus võivad mõnikord imesid teha (Pease 1991: 9). Et tagada töökeskkond, kus kõigil on

hea tööd teha, tuleb selleks vaeva näha ning mentorluse ja kommunikatsiooni kaudu on seda võimalik teha. Toimetajad peaksid omalt poolt tegema kõik, et ajakirjanikud tunnetaksid nendepoolset tuge ning ajakirjanikud peavad olema piisavalt julged, et abi saamiseks toimetajate poole pöörduda. Selleks peab aga olema olemas usalduslik suhe, mille kallal peavad mõlemad pooled vaeva nägema.

Usalduslikku suhet mentori ehk toimetaja ja ajakirjaniku vahel on võimalik tekitada ka konstruktiivse ja põhjendatud tagasiside andmisega noorele ajakirjanikule. Kõik reporterid tegelikult ootavad ja tahavad, et nende lugudele tagasisidet antaks, kuid vaid siis, kui seda ka põhjendatakse ja selgitatakse. Donald Murray (Clark & Fry 1992) on toonud välja oma raamatus „How I Wrote the Story“ mõiste „nõustav toimetamine“. Nõustav toimetamine sisaldab endas järgmisi peamisi põhimõtteid: 1) panna kasutusse reporteri teadmised ja oskused; 2) anda esmane vastutus loo eest autorile; 3) tagada keskkond, kus reporter saab teha parimat võimalikku tööd; 4) koolitada reporterit nii, et toimetamine muutuks ebavajalikuks. Seega mängib mentorluse puhul olulist rolli ka „nõustav toimetamine“ ehk toetav toimetamine, millest järgnevalt täpsemalt juttu tuleb.

1.3.3. Toetav toimetamine

Toimetuse ehk toetav keskkond peaks pakkuma iseseisvust, tuge ja ressursse (Jürisoo 2004: 83). Toetavas töökeskkonnas on väiksemad ka takistused, mis segavad inimesel eesmärgile jõudmist, näiteks bürokraatlikud probleemid, liiga suur töökoormus või rolliprobleemid (Jürisoo 2004: 83). Kui toimetuses pakutakse ajakirjanikule tuge ja erinevaid ressursse, siis suudab ta oma tööd efektiivsemalt ja paremas meeleolus teha. Samuti aitab ajakirjaniku tööle kaasa see, kui ta tunnetab, et toimetuse seisab vajadusel tema selja taga ning on valmis ajakirjanikku rünnakute eest kaitsma.

Ajakirjanikud vajavad tuge oma kolleegidelt ja juhendajatelt, ilma, et nende üle kohut mõistetak. Mõned inimesed võivad häbeneda seda, et nad vajavad abi (Smyth 2012). Toimetusepoolne tugi on oluline kõikides väiksemates ja suuremates kriitilistes situatsioonides. Samuti aitab iga inimese tööle kaasa see, kui ta teab, et mure korral võib kolleegi poole pöörduda ilma, et tema üle kohut mõistetak. Noore ajakirjaniku puhul mängib

see eriti suurt rolli ka väiksemate stressiolukordade juures, näiteks kui allikas on mingil põhjusel ajakirjaniku vastu ebaviisakas olnud. Need situatsioonid tekitavad noores ajakirjanikus kimbatusi, kuid toimetusepoolne tugi aitab neist situatsioonidest paremini välja tulla, et need hiljem enam niivõrd suurt mõju ajakirjanikule ei avaldaks.

Smyth (2012) ütleb, et toimetajate suhtumine omab otsustavat rolli aitamaks ajakirjanikel tööst tuleneva stressiga toime tulla. Ka Nagy (2006) arvab seda, sest tema arvates on suurimaks stressitekitajaks tagasiside puudus nii juhtkonna kui kolleegide poolt. Noored ajakirjanikud ei pruugi minna erinevatel põhjustel oma lugudele tagasisidet küsima ning siinkohal peakski olema toimetaja see, kes ajakirjanikku suunab. Sest isegi, kui tagasisidet ei küsita ja esialgu võib tunduda, et seda ei vajata, võib see väga abistav ja arendav olla. Toimetuse seisukohalt on samuti oluline, et ajakirjanik areneks, sest nii areneb ka väljaanne. Kui ajakirjanik on juba stressis, siis ei lähegi ta töökaaslaselt abi või nõuandeid küsima ning sellises olukorras aitaks toimetajate toetav suhtumine väga palju.

Roy Peter Clark ja Don Fry (1992) ütlevad, et kõik reporterid ootavad ja tahavad, et nende lugudele antaks konstruktiivset tagasisidet. Oodatakse spetsiifilisi nõuandeid ja kriitikat ning samuti kiitust, kui valmis on kirjutatud väga hea või hea lugu. Reporterid ootavad ka tagasiside põhjendust ja selgitust, miks toimetaja üht või teist arvab, soovib või muuta tahab. Toetava toimetamise alustalaks ongi tagasiside andmine ja selle põhjendamine. Eelkõige on siinkohal oluline just põhjendamise ja selgitamise roll, sest selleta ei pruugi tagasiside noorele reporterile kuigi palju anda. Tagasiside põhjendus aitab ka noort ennast veenda, kas soovitusi saab tõsiselt võtta või mitte.

Toimetajatel tuleks meele pidada, et kui töömaastik on pidevas muutumises, siis võivad ka need muutused stressi põhjustada (Nagy 2006). Jürisoo (2004: 29) ütleb samuti, et organisatsioonilised ümberkorraldused võivad põhjustada tehnostressi, kui töötajal tuleb omandada uute tehniliste vahendite tööpõhimõtted – näiteks õppida kasutama uut arvutisüsteemi. Ümberkorraldused võivad kaasa tuua ka informatsioonistressi, mille põhjustab kas ebapiisav informeeritus või info üleküllus, sest kõike tuleb lugeda ja tõlgendada (Jürisoo 2004: 29). Meediamaaistik muutub pidevalt ning uute töövahendite kasutuselevõtt ja uued kohustused võivad nii noortele kui vanematele ajakirjanikele stressiallikaks olla. Muidugi

võib see kõik ka toimetajates endis stressi tekitada ning ideaalne olukord olekski, kui toimetuse sees suheldaks omavahel ja toetataks teineteist olukorras, milles nad kõik on.

1.3.4. Eneserefleksioon

Eneserefleksioon on üks parimaid viise, kuidas mõista erinevaid situatsioone ja emotsioone, millega inimene kokku puutunud on. Kui kirjutada eneserefleksiooni pikema aja jooksul, aitab see inimesel näha, kuidas ta teatud ajavahemiku jooksul edasi on arenenud. Eneserefleksiooni kaudu saab õppida, kuidas hiljem samalaadsetes olukordades parem käituda oleks või näha, mida juba esimesel korral võidi õigesti teha.

Üks esimesi, kes toetas seisukohta, et eneseanalüüs on õppimise puhul oluline, oli John Dewey (1933, Pavlovich 2007: 282 kaudu), kes usub, et refleksioon on „aktiivne, püsiv ja ettevaatlik kaalutlus ükskõik millisest uskumusest või eeldatavast teadmise vormist, mis paneb teadmise teatud valgusesse ja toetab seda ning suunab edasiste järelduste poole.“ Analüüsiprotsess saab toimuda nii isiksusepõhiselt kui ka väliselt: sisemuses tegeletakse sellega, mis toimub indiviidi endaga ja välise all mõeldakse seda, mis toimub organisatsioonis (Pavlovich 2007: 282). Seega on eneseanalüüs ehk refleksioon väga oluline mõistmaks protsesse, mis toimuvad indiviidi endaga ja protsesse, mis toimuvad organisatsiooniga.

Refleksiooniprotsessis on neli selget dimensiooni, mille on kokku võtnud Monica Metrick Kennison ja Shirley Misselwitz (2002: 239, Pavlovich 2007: 283 kaudu): „Refleksioon on eesmärgipärane vaatlus mõtetest, tunnetest ja juhtunust, mis on seotud äsja omandatud kogemusega.“ Läbimõeldud kaalutlus paneb indiviidi olukorda, kus esitatakse väljakutse esialgsetele mõtetele ja tunnetele, mis on tähendusrikka kogemusega seotud. Läbimõeldud ülevaate andmise ja uurimisega juhtunust aidatakse luua selgus, milline on selle personaalne tähendus.

Üheks refleksioonimeetodiks on päevikupidamine. Isikliku kogemuse vaatlemine, reflekteerimine ja sellest õppimine on võimalik tuua ka akadeemilisse maailma, kui lasta tudengitel kirjutada regulaarseid sissekandeid (Williams & Wessel 2004; Pavlovich 2007: 283 kaudu). Kirja pannakse see, kuidas mõistetakse kursusel räägitut, sealhulgas püüavad

tudengid luua õpituga isiklikku seost ja tuua näiteid isiklikest kogemustest. Selle tegevuse eesmärgiks on süvendada tudengite arusaama kogemustest ja mõtlemisoskust sellest, mida nad on õppimisprotsessi ajal omandanud (Williams & Wessel 2004: Pavlovich 2007: 283 kaudu).

Kui lasta tudengitel õppimise või praktika ajal päevikut pidada ning aidata neil selle kaudu välja lugeda, mida ja kuidas nad on õppinud, siis võivad nad seda moodust kasutada ka edaspidises elus ja töös. See aitab neil probleemsete olukordadega toime tulla ja neist paremini õppida. Samuti aitab see positiivsetest olukordadest maksimumi võtta, sest kui lugeda seesugust päevikut mõni aeg hiljem, aitab see inimesel meelde tuletada detaile, mida ta muidu võib-olla ei mäletaks ning seeläbi situatsiooni paremini mõista, sest vahepeal on omandatud uusi kogemusi, mis mõistmisele kaasa aitavad. Refleksioonioskuse harjutamine on oluline ka seepärast, et tegeletakse reaalse, keeruliste ja raskete situatsioonidega, mis toimuvad päriselus (Bright 1993, Pavlovich 2007: 283 kaudu).

Helen Woodward (1998: 421) leiab, et enesereflekteerimispäevikud aitavad tudengitel avastada erinevaid personaalseid omadusi, millest nad varem teadlikud ei olnud. Refleksioon annab neile uue ettekujutuse nii iseendast kui ka õppimis- või tööprotsessist. Refleksioon aitab neil avastada, kes nad olid, mida nad teadsid, mida nad saaksid teha ja millised on nad indiviididena ja tulevastel aladel töötajatena (Woodward 1998: 421, Pavlovich 2007: 284 kaudu). Lisaks on Varner ja Peck (2003, Pavlovich 2007: 284 kaudu) välja toonud, et seesugused päevikud julgustavad õpilasi mõtlema rohkem endale ja aitavad määrata ülesande puhul isikliku fookuse. Samuti annab see pidepunkti õpitule läbi kogemuse ja aitab omandada oskust lahendamaks reaalseid probleeme.

Refleksioon on aluseks ka sellele, et eelnevalt nimetatud tugisüsteemi vormid toimiksid. Reflekteerimine on oluline nende kõigi juures, sest ka supervisioon ja mentorlus nõuavad, et õppija oskaks uusi teadmisi ja tagasisidet iseenda jaoks mõtestada ja analüüsida. Seega mängib eneserefleksioon olulist rolli kogu tugisüsteemi juures, sest selle erinevad vormid eeldavad ka õppijalt endalt sügavamat analüüsi.

1.4. Pinged noore ajakirjaniku töös

Merili Nikkolo (2010: 66) toob oma magistrیتöös välja ajakirjanike töörahulolu langetavad tegurid, mille seas on näiteks stress ja pinge, läbipõlemine, vastumeelsed ja rasked lood, suur vastutus, konfliktne amet, tagasiside nii lugejatelt, allikatelt kui ka kolleegidelt ja toimetusest ning madal töötasu. Need töörahulolu langetavad tegurid näitavad tegelikult meile taaskord, et ajakirjaniku amet on väga raske ja stressirohke.

Tugisüsteemi puudusteks võib tuua vähese toetuse toimetusest ning kohati liiga negatiivse tagasiside andmist ajakirjanikule. Nikkolo (2010: 66) töös mainitakse, et negatiivne tagasiside kipub tulema just allikatelt ning kommentaatoritelt. Tugisüsteem tagaks siinkohal selle, et ajakirjanik ei jääks kriitikaga ja sellest tuleneva negatiivse emotsiooniga üksi ning saaks ebameeldivast olukorrast kiiremini üle. Abiks oleks näiteks supervisioonist või mentorist ehk juhendajast, kes aitaks noorel ajakirjanikul negatiivse tagasiside kontekstist õigesti aru saada.

Konfliktne amet eeldab, et oleks olemas tugisüsteem, millele ajakirjanik saaks toetuda. Eriti oluline on see noortele ajakirjanikele, kes tööellu astudes kogevad erinevaid tööalaseid pingeid ja stressi võib-olla täiesti esmakordselt. Suur vastutus on samuti see, mille puhul toimeetus saaks ajakirjanikku aidata. Ilmselt tunnevad praegu paljud ajakirjanikud endal mõne loo kirjutamisel üksinda vastutust, kuid tegelikult võiks osa vastutusest enda kanda võtta ka toimeetus. Kas siis toetamise, kaitsmise või lihtsalt juhendamise teel.

Suurte ja oluliste ning tihti ka konfliktsete uudiste kirjutamine, mis tekitab ajakirjanikes tihti stressi ning on üheks töörahulolu langetavaks teguriks võib ühel hetkel noore ajakirjaniku viia läbipõlemiseni. Siin oleks samuti tugisüsteemist kasu, sest nii toimeetusele ega ka Eesti meediale ei tule tegelikult lõppkokkuvõttes kasuks, kui suure vastutuse ja negatiivse tagasiside tõttu kaotatakse häid ning kohusetundlikke ajakirjanikke. Töörahulolu langetavad tegurid võivad paramatult viia läbipõlemiseni. Ning seetõttu ongi oluline, et juba alguses kui ajakirjanik alles alustab tööd, oleks olemas toetus ning et probleemide korral oleks võimalik rääkida ja abi saada.

Christine Tatum (2002: 68) ütleb, et kuigi internet on andnud ajakirjandusele võimaluse edastada uudiseid kiirelt, tuleb ajakirjandustudengitele jätkuvalt kõigepealt peamised asjad

selgeks teha. Ta ütleb, et tudengitele tuleb ka edaspidi rõhutada, kuivõrd olulised on täpsus ja erapooletus ajakirjanduses. Seda ei tohiks kiirustamise tõttu mitte kunagi unustada. Kuid sealsamas tuleks aidata noortel kiiruse ja faktidega hakkama saada, et vigu tehtaks võimalikult vähe. Taaskord oleks palju abi juhendajast/mentorist või konkreetsest superviseerimisest.

Tatumi arvates tuleks tulevastele ajakirjanikele pakkuda rohkem kursuseid, mis on seotud multimeediaga ning mis on projektipõhised (2002: 68). Traditsioonilised loengud ei ole niivõrd efektiivsed, kui on erinevad projektid ja uurivad kodutööd. Samuti rõhutab Tatum (2002: 69), et praktika on õppimisprotsessis väga oluline. Kuigi ka Eesti ülikoolides on praktika tähtsal kohal, võib siinkohal nõrgaks kohaks osutuda juhendamine. Tatumi (2002: 69) arvates on väga oluline ka see, et oleks olemas juhendaja, kes on tudengi jaoks olemas igas olukorras ja iga probleemi puhul. Siinkohal võiksid ülikoolid mõelda oma ajakirjanduse õppekavade peale ning kaasata vajalikke kursuseid, mis aitaksid noortel ajakirjanikel multimeediaga paremini hakkama saada ning omandada tööturule sisenemiseks vajalikud kogemused ja teadmised. Juhendaja on oluline nii ülikoolis kui ka praktika ajal toimetuses, seega tuleks ka sellele varasemast rohkem tähelepanu pöörata.

1.5. Tehnoloogilised muutused ajakirjanduses

Kuna veebiplatvormi pealetulek ajakirjandusse erineb klassikalisest ajakirjandusest päris suurel määral, vajab ka siinkohal noor ajakirjanik juhendamist. Kindlasti võib sellega probleeme tekkida, sest uute tehnoloogiate kasutamine vajab teatud teadmiste ja oskuste omandamist ka vanematelt ja kogenenumatelt ajakirjanikelt. Kuid algajatel reporteritel on lisaks nii-öelda vanade ja ammutuntud oskuste omandamisegagi palju tegemist ning uute oskuste omandamine loob lisapingeid ja tekitab aina enam uusi küsimusi. Küsimusi, millele saab aidata vastuseid otsida toimetuses.

Elia Powers (2012: 11) toob oma artiklis välja ühe USA-s töötava tegevtoimetaja arvamuse, et tänapäeval peab ajakirjanikul olema väga suur hulk oskusi. Noor ajakirjanik, keda toimetused hea meelega tööle võtavad, peab oskama lisaks hästi kirjutamisele ka toimetada, olema kiire, oskama kirjutada häid pealkirju ning omama ka teadmisi veebiajakirjandusest. Teadmised ja kogemused kasvõi näiteks fotograafiast või videote monteerimisest tulevad noorele

ajakirjanikule väga palju kasuks (Powers 2012: 11). Omaette küsimus on muidugi see, kuivõrd suudab noor ajakirjanik võimalikult palju teadmisi omandada ja missugusel tasemel. Erinevate teadmiste omandamise pinge ja teadmine, et seda on vaja, tekitab noortes reporterites mõnevõrra stressi. Siinkohal võiks toimetuses olla see, kes on valmis noortele vastu tulema ning olema valmis selleks, et ülikoolis omandatud põhiteadmisi tuleb edasi arendada ning sealjuures noort ka juhendada.

Powers'i (2012: 11) artiklis ütleb üks Kolumbia ülikooli dekaani assistent, et paljudel ettevõtetel on ebarealistlikud ootused äsja ülikooli lõpetanute suhtes. Ta lisab, et see on arusaamatu, kuidas oodatakse, et keegi, kes on oma alal alles uus, peaks oskama ja teadma absoluutselt kõike ning olema järsku ekspert. Kindlasti ei oota kõik toimetused, et otse ülikoolist tulnud ajakirjanikud teavad ja oskavad kõike, kuid eeldatakse, et alles alustav ajakirjanik on valmis tegutsema kiirelt ja asjatundlikult. Kui noorelt eeldatakse palju, ootab ka noor toimetusest omakorda palju. Mõnikord ei teadvusta toimetused, et lisaks sellele, et nad ootavad ajakirjanikult asjatundlikkust ja tublidust, siis sealjuures tahab ka ülikoolist tulnud reporter olla kindel, et probleemide esinemisel ollakse valmis teda toetama.

Praktikale minnes ei pruugi noored ajakirjanikud tegelikult olla valmis selleks, et neid pannakse tegema ka veebiuudiseid või lastakse lisaks teha videot. Veebiajakirjanduse puhul tuleb arvestada paljude erinevate uute nüanssidega, näiteks sellega, et mõnikord tuleb tegeleda mitme teemaga korraga. Gunnar Leheste (2012: 29) toob oma bakalaureusetöö tulemustes välja, et veebiajakirjanikel tulebki tegeleda korraga paari või isegi rohkema teemaga. Sealjuures tunnistatakse, et nii võib midagi ka kahe silma vahele jääda. Kui isegi kogenenud ajakirjanikud tunnistavad, et nii võib juhtuda, siis võib seda ilmselt ette tulla ka noortel ajakirjanikel, kes alles õpivad seda kõike korraga hoomama.

Veebiajakirjanikelt nõutakse, et uudiseid avaldataks kiiresti ja võimalikult palju. Leheste (2012: 31) ütleb oma bakalaureusetöös, et see, kui palju peab ajakirjanik uudiseid avaldama, sõltub sellest, millises vahetuses ta töötab. Kuid ka siis tuleb ajakirjanikul tavaliselt vähemalt kuni kümme artiklit kirjutada. Noorele ajakirjanikule võib seesugune kiire uudislint palju stressi ja pinget põhjustada, sest esialgu on raske tempoga harjuda. Leheste (2012: 32) tööst selgub, et lugude arv sõltub ka sellest, kui aktiivne on konkreetne uudispäev. Kui päev on

väga kiire ja noorel ajakirjanikul tuleb samuti kiiresti tegutseda, võib juhtuda, et tehakse vigu ning kiires tempos ei suudeta oma tööd teha nii hästi, kui seda tegelikult tahetakse. Toimetus võiks siinkohal olla noorele reporterile toeks, sest seesugune stressirikas olukord võib noore ajakirjaniku kiiresti läbipõlemiseni viia.

Kuna internet on nii-öelda täitmatu ning veebiplatvorm pakub palju erinevaid interaktiivsuse võimalusi, on noorel ajakirjanikul alguses selle kõige hoomamine ilmselt keeruline. Ka kogenenud ajakirjanike jaoks on see pingeline ning erinevad võimalused toovad kaasa ka uusi muresid. Ülikoolis küll õpetatakse vähesel määral veebiplatvormiga seonduvat, kuid sellest võib väheks jääda, et noor ajakirjanik saaks pingevalt toimetusse tööle minna.

2. Uurimisküsimused ja töö eesmärk

Uurimistöö peaeesmärk on välja selgitada, kuidas tunnetavad noored ajakirjanikud tugisüsteemide vajalikkust toimetuses. Samuti, missugused on praegu noore ajakirjaniku tugisüsteemid ning milline on tugisüsteemide vajalikkus. Antud uurimisküsimused on väga olulised nii noorte ajakirjanike kui ka Eesti ajalehtede toimetuste seisukohalt, sest käesolev töö püüab välja selgitada, millised on noorte ajakirjanike vajadused ja eeldused seoses tugisüsteemidega ajalehtede toimetustes.

- Kuidas noored ajakirjanikud tugisüsteemide vajalikkust tunnetavad?
- Milline on tugisüsteemide vajalikkus tulenevalt intervjuudest?
- Missugused on praegu noore ajakirjaniku tugisüsteemid?

3. Meetod ja valim

Käesolevas peatükis toob autor välja uurimistöö eesmärgi, uurimisküsimused, tutvustatakse empiirilise materjali kogumisel kasutatud meetodit ning valimit. Samuti on eraldi peatükina välja toodud meetodi kriitika.

3.1. Uurimismeetod

Uurimismeetod on kvalitatiivne, kasutatud on poolstruktureeritud fookusgruupiintervjuusid, milles osaleb tavaliselt kuni kümme sihtrühma liiget. Omavaheline vestlus aitab välja tuua erinevaid vaatenurki ning erinevad seisukohad stimuleerivad vestlust. Clarke'i (2000: 2) sõnul on kvalitatiivuuringle iseloomulik osalejate vaheline interaktiivsus ja see keskendub läbielatud sündmustele, millest räägitakse loomulikus keskkonnas. Sellest lähtudes saab töö autor täpsustada, et käesoleva töö jaoks läbiviidud intervjuud toimusid samuti loomulikus keskkonnas, sest tegemist oli noorte ajakirjanikega, kes teadsid üksteist ja olid räägitava teemaga kursis.

Fookusgruupiintervjuu aitab välja tuua põhilisemad ja olulisemad ideed ning mõtted, mida intervjuueeritavad antud teemaga seoses öelda tahavad. Fookusgruupiintervjuu annab intervjuueeritavatele võimaluse oma mõtteid vabas vormis ning oma sõnadega formuleerida ning loob meeldiva ja sõbraliku keskkonna, kus intervjuueeritavatel on võimalus oma arvamust ilma kritiseerimiseta avaldada. Henrietta O'Connor ja Clare Madge (2003: 136) ütlevad oma artiklis, et gruupiintervjuu viib spontaansete vastusteni, pakub kõrget osalustaset ning grupisuhtlus stimuleerib ja julgustab vastajaid uurija poolt valitud teemal arutlema.

Fookusgruupiintervjuu on äärmiselt tõhus kvalitatiivsete andmete kogumise viis, sest see võimaldab mingil määral kontrollida ka saadud andmete kvaliteeti (Patton 2002, Kabur 2013: 19 kaudu). Grupi liikmed parandavad või tasakaalustavad üksteist ning seetõttu heidetakse valed või äärmuslikud vaated kõrvale (Kabur 2013: 19).

Meri-Liis Laherand (2008: 178) toob oma raamatus „Kvalitatiivne uurimisviis“ välja intervjuu valimise põhjused. Nende seas ütleb ta näiteks, et intervjuu on igati sobiv

uurimisviis, kui soovitakse rõhutada, et uurimisolukorras tuleb inimest näha subjektina. Ehk inimesele tuleb anda võimalus väljendada ennast võimalikult vabalt (Laherand 2008: 178). Samuti toob Laherand välja, et intervjuu on sobiv meetod siis, kui kõne all on vähe uuritud, tundmatu valdkond ning kui uurijal on vastuste suunda raske ette näha. Käesoleva bakalaureusetöö juures oli oluliseks ka see, et intervjuu annab võimaluse vastuseid täpsustada (Laherand 2008: 178), küsida lisaküsimusi ehk saada seeläbi põhjalikku teavet.

Uurimistöö eesmärk oli saada teada noorte ajakirjanike arvamus tugisüsteemi vajalikkusest toimetuses. Samuti see, missugusena nad tugisüsteemi ette kujutavad. Ka oli intervjuude eesmärgiks saada teada, missugust tuge toimetuselt vajatakse ja millal noored ajakirjanikud seda enim vajavad. Intervjuus käsitleti ka allikaga suhtlemist ja erinevate uudiste kirjutamist ja nende mõju ajakirjaniku tööle ja emotsioonidele. Intervjuu keskendus noortele ajakirjanikele ning nende kogemustele praktiseerimisest erinevates Eesti ajalehtede toimetustes.

Intervjuu küsimused põhinesid uurimisküsimustel ning autor esitas vaba vestluse vormis intervjuueeritavatele küsimused viies erinevas teemablokis. Küsimusele võidi vastata suvalises järjekorras ning enamasti vastas esimesena see intervjuueeritav, kellel tekkisid esimesena teemaga seoses mingisugused mõtted. Fookusgrupiintervjuu üheks mõtteks ongi see, et intervjuueeritavad jagaksid neid mõtteid, mis neil esimesena tekivad. Esimesena tekkinud ideed ja mõtted on tavaliselt inimesele mingil põhjusel kõige paremini meelde jäänud ning seetõttu ka teema konteksti suhtes olulised.

Autor lõi sotsiaalsõrgustikus Facebook grupi, kus intervjuueeritavad said teema kohta lühikese tutvustuse ning seal lepiti kokku ka intervjuu aeg. Kuna kõigi kuue inimese graafikuid oli lõppkokkuvõttes siiski keeruline omavahel sobitada, toimus kaks intervjuud. Esimeses intervjuus osales neli noort ajakirjanikku ja teises intervjuus kaks.

Intervjuudest kirjutas autor transkriptsioonid ehk tegi sõna-sõnalised ülesmärkmekd intervjuudest, mis on olemas ka käesoleva töö „Lisad“ peatüki all (vt Lisa 2). Mõlemad kaks intervjuud viidi läbi 2014. aasta märtsis ja nende pikkuseks oli vastavalt kaks tundi (neli intervjuueeritavat) ja üks tund (kaks intervjuueeritavat).

3.1.1. Meetodi kriitika

Kuigi fookusgrupiintervjuu üheks plussiks on olulisemate mõtete koondamine ja väljatoomine, võis see mingil määral mõjutada ka seda, et mõned teemakohased ütlused ja arvamused jäid siiski tagaplaanile. Seda seetõttu, et paratamatult tekib mitme inimesega intervjuus üks või kaks domineerivamat kõneisikut, kelle ideede ja mõtetega nõustutakse. Kindlasti oli nõustumise taga reaalne nõusolek, kuid võib-olla jäid seetõttu mõned olulised tähelepanekud väljatoomata, sest domineeriva intervjuueeritava mõtted võisid teisi mõtteid mõnevõrra varjutada.

Kuigi noored ajakirjanikud olid teadlikud erinevatest tugisüsteemi vormidest (mentorlus, supervisioon, toetav toimetamine), siis vaatamata sellele ei oska nad üht või teist toimetuse poolt oodata. Kuna tugisüsteemi olemus toimetuses on noortele ajakirjanikele mõnevõrra võõras, ei osatud seepärast end sellega ka võib-olla piisavalt palju suhestada. See võib uurimistulemusi mingil määral mõjutada.

Fookusgrupiintervjuu ajal võib aga uurija kaotada kontrolli selle üle, millest täpsemalt räägitakse (O'Connor & Madge 2003: 136). Ka käesoleva töö autori poolt läbiviidud intervjuudes tuli ette olukordi, kus intervjuueeritavad hakkasid rääkima veidi fookusest väljaspool olevatest teemadest. Siiski tõi autor intervjuu küsimustega intervjuueeritavad fookuse juurde tagasi.

Laherand (2008: 189) ütleb, et intervjuueerija peaks hoiduma varajastest hinnangutest ning säilitama vestluses mittejuhtiva stiili. Probleeme võib intervjuus tekkida siis, kui küsimusi esitatakse valel ajahetkel ja intervjuueeritavad ei saa oma vaateid selgitada või kasutatakse mingit tüüpi küsimust valel ajal (Laherand 2008: 189). Käesoleva töö jaoks läbiviidud intervjuudes kippus autor mõnikord olema liialt juhtiv ning võis juhtuda, et mõne küsimuse küsimine ajastati valele hetkele. Ka see võis uurimistulemusi mõjutada.

Kuna autor intervjuueeris endale tuttavaid noori ajakirjanikke, võib see uurimistulemusi mõnevõrra mõjutada. Tuttavatega ollakse võib-olla liialt avameelne ning seetõttu võivad väljatoodud ideed ja mõtted olla ka emotsionaalselt kallutatud, sest vestlus toimus vabas ja

tuttavas seltskonnas. Tuttavas seltskonnas ei pruugita oma väljaütlemisi piisavalt kaaluda ning sõnakasutuses ja mõtete väljendamisel võidakse olla nii-öelda liiga vabad.

3.2. Valim

Käesoleva töö raames viidi läbi kaks fookusgruupiintervjuud, milles osalenud on teinud ajakirjanduslikku praktikat erinevates Eesti ajalehtede toimetustes. Valimi peamiseks kriteeriumiks oli, et tegemist on alles alustavate ajakirjanikega, kes on läbinud Tartu ülikoolis õppides ja ülikooli toel reporteritöö praktika mõnes Eesti ajalehes.

Autor valis intervjueeritavad välja noorte ajakirjanike erinevate toimetuste kogemuste järgi, et saada võimalikult lai pilt Eesti ajalehtede toimetustes töötamisest. Valimis on nii neid noori ajakirjanikke, kes on praktiseerinud Eesti suurimates päevalehtedes, kui ka neid, kes on töötanud väiksemates toimetustes.

Kahes fookusgruupiintervjuus osales kokku kuus inimest. Kaks neist on praktiseerinud Eesti Päevalehes (EPL), üks Postimehes ja Maalehes, üks Äripäevas ja Võrumaa Teatajas, üks Tartu Postimehes ja üks Pärnu Postimehes. Eesti Päevalehes töötanu on praktiseerinud ka Eesti Ekspressis (EE) ja ERR portaalis ning teine intervjueeritavatest kaks suve Eesti Päevalehes ja ühe suve ka Aktuaalses Kaameras. Intervjueeritavate vanus jäi 21-25 piiresse ning kõik osalejad olid läbinud kohustusliku ülikooli praktika. Mõnel neist oli ka juba mitmes erinevas toimetuses töötamise kogemus. Intervjueeritavatest kaks olid meessoost ja neli naissoost.

Valimis olevatel noortel ajakirjanikel on erinev ajakirjanduslik taust, mis tähendab, et mitmel intervjueeritaval on kahe suve praktiseerimiskogemused ning mõnel ühe suve praktikakogemus.

Kuigi tuttavate kasutamine uurimistöö tegemisel on küsitav, oli antud teema uurimisel see pigem kasulik. Seda seepärast, et intervjueeritavad said rääkida oma kogemustest tuttavas seltskonnas ning olla täiesti ausad, kartmata kriitikat, kuna vestlus toimus sarnaste

kogemustega noorte ajakirjanike vahel. Seesugustel isiklikematel teemadel rääkimine nõuab usalduslikku ning mõistvat seltskonda.

Kuna intervjuueeritavad rääkisid oma kogemustest täiesti ausalt ning nii mõnigi neist tõi välja isiklike kogemusi illustreerivaid näiteid, leppis autor intervjuueeritavatega kokku ja pidas ka ise vajalikuks intervjuueeritavad anonüümseks jätta.

4. Uurimistulemused

Käesolevas peatükis esitab autor uurimistulemused. Tulemused on esitatud intervjuude baasil ning antud peatükk on jagatud alapeatükkideks, kus iga teema all on väljavõtted intervjuudest ning autoripoolsed tähelepanekud ja järeldused.

Ajakirjanikul tuleb oma karjääri jooksul kirjutada erineva iseloomuga uudiseid, suhelda allikatega ning selle kõige juures mängib olulist rolli tugisüsteem. Et aga ajakirjanik on igapäevaselt tihedalt seotud eelkõige just sellega, millest ta kirjutab, toobki autor esimesena välja noorte ajakirjanike mõtted ja kogemused seoses konfliktse uudise ja pehme uudise kirjutamisel.

Konfliktse uudise puhul on tegemist looga, milles on tavaliselt kaks osapoolt. Nende lugude puhul on võimalik, et allikate vahel on konflikt või olukorrast on tekkinud abstraktsem konflikt, mis ei eelda, et konfliktis on allikad, vaid pigem instantside arusaamad. See tähendab, et eelkõige mõistame me konfliktse uudise all teema konfliktisust. Pehme uudise puhul on tegemist looga, kus konflikti osapoolte vahel ei esine ning tegemist on pigem positiivse või neutraalse iseloomuga uudisega.

4.1. Uudise ettevalmistus ja kirjutamine

Kuna ajakirjanikud tegelevad igapäevaselt erinevate lugude kirjutamisega, peitub erinevate uudiste kirjutamise taga ka ajakirjaniku enda isiklik motivatsioon ja huvi teema vastu. Teema määrab suuresti ära selle, kuidas ajakirjanik uudisele ja allikatele läheneb.

Noorte ajakirjanike sõnul on motivatsioon ja tahe kirjutada kordades suurem, kui kirjutatakse endale kordaminevast või huvitavast teemast. Kui teema on tulnud aga toimetuse seest ehk toimetuse ettepanekul, ei ole ajakirjanikul kirjutamiseks motivatsiooni sama palju, võrreldes ise leitud teema kirjutamisega.

* NA – viitab noorele ajakirjanikule. Number viite taga aitab intervjuueeritavaid üksteisest eristada.

„[...] et kui mulle see teema läheb hästi korda, siis on ka sihuke tunne, et ma nagu tahaks ja läheks ja teeks ja saaks kõik teada [...]“ (NA1)

„[...] kui toimetus annab, siis see nagu on hoopis mingist võõrast teemast, võõras asi, et siis on seda isegi raskem kirjutada. [...] kui sa ise oled selle mõtte peale tulnud, siis see on kuidagi nii palju olulisem.“ (NA6)

Kui ajakirjanikul aga puudub motivatsioon loo kirjutamiseks või see on väike, mõjutab see ka uudise kvaliteeti, sest motivatsioonipuudusel ei olda valmis võimalikult palju informatsiooni teada saama ning ilmselt süveneb ajakirjanik teemasse samuti vähem. See omakorda aga tähendab, et ka väljaande kvaliteet langeb, sest ajakirjanikud pole valmis endast väiksema motivatsiooni korral 100 protsenti andma.

„[...] mina küll näen rohkem vaeva konfliktsete teemadega, kui selliste ninnunännudega.“ (NA2)

Kuigi noored ajakirjanikud tunnistavad, et konflikteid uudiseid meeldib neile rohkem kirjutada, sest see on põnevam ning arendab ajakirjanikku ennast samuti väga palju, nõuab see neilt ka rohkem pingutust ning valmisolekut allika antavast informatsioonist olulisemat leidma.

„Ma arvan, et see kuulamine on hästi oluline, et kui on konfliktne teema, siis sa pead hästi-hästi täpselt kuulama, mida ta ütleb sulle.[...]“ (NA4)

„[...] kui sul on konfliktne teema, siis kui seal on mingi väike vihje ja see jääb sul vahele, siis või see, et sa sõnastadki küsimuse natukene mööda, siis ta ütleb, et sa oled täiesti asjatundmatu [...]ja siis ta lihtsalt sõimab su täis tänu sellele [...]“ (NA4)

Allika kuulamine võib mõnikord olla ajakirjanikule väga väsitav, sest rohke informatsiooni seast kõige uudisväärtuslikuma leidmine ning vajadusel allika jutule vahelesegamine nõuab noorelt ajakirjanikult suurt enesekindlust. Noorte sõnul aitab neil enesekindlust tõsta korralik ja põhjalik eeltöö, sest ainult nii on võimalik vahet teha, kas allikas räägib ajakirjanikule tõtt

või mitte. Nii saadakse ka enesekindlus enda autoriteedi kehtestamiseks allikaga suhtlemisel. Selle kõige taustal mängib aga olulist rolli toetav toimetamine, sest toimetusel on võimalik aidata ajakirjanikul intervjuuks ette valmistuda nii, et noor ajakirjanik saavutaks enesekindluse ning et ta omaks piisavalt palju informatsiooni.

„Aga samas see nõuab päris palju enesekindlust [...] ja kui sul on ikkagi väga autoriteetne inimene teisel pool telefoni, siis no ei ütle niimoodi, et ouou, kuule, mis jama sa ajad eksju. [...]" (NA2)

Alles alustavate ajakirjanike sõnul tunnevad nad end pehme uudise kirjutamisel vabamalt, sest sellel ei ole nii palju pinget peal, kui on konfliktse uudise puhul. Sealsamas tunnistavad nad, et kuna nad ei ole ka niivõrd valvelolekus ja pehme uudis ei tekita stressi, siis on ka eksimisvõimalus faktide või teemast täiesti õigesti arusaamisel seetõttu suurem. Ka siin oleks abiks toetav toimetamine ehk toimetusepoolse toe pakkumine, mis aitaks garanteerida seda, et noor ajakirjanik eksib vähem, leitaks sobiv fookus loole ning et allikalt saadakse korrektne informatsioon kätte.

„[...] minu meelest on pehme loo puhul see, et see võib palju rohkem untsu minna tegelikult. [...] ma võtan ennast palju lõdvemalt, kui ma lähen pehmet lugu tegema.“ (NA5)

Samuti arvati, et pehmete uudiste kirjutamine annab ajakirjanikule puhkust konfliktsete uudiste kirjutamisest ning pehmetest uudistest saadakse enamasti positiivne emotsioon, mis omakorda aitab noortel ajakirjanikel nii-öelda jõudu koguda ja taaskord konfliktsete teemade juurde asuda.

4.2. Suhtlus allikaga

Allikaga suhtlemine on ajakirjanikule mõnes mõttes alati pingeolukorras töötamine, sest kunagi ei või teada, kuidas inimene talle helistades või temaga ühendust võttes reageerib. Kui allikaga on jõutud vestlusolukorda, võib ka siin ette tulla erinevaid olukordi, mis mõjutavad ajakirjanikku kas positiivselt või negatiivselt. Ka selles, kuidas allikatega suheldakse, tuleks

toimetusel anda oma osa, sest ajakirjanik esindab väljaannet, kus ta töötab ning jätab seeläbi ka allikatele mulje tervest toimetusest ja väljaandest.

Mõnikord võib ette tulla allikaid, kes ei mõista, mida ajakirjanik neilt täpsemalt tahab ning ka selgitustega ei jõuta kuigi kaugele välja. See omakorda tähendab, et ajakirjanik kulutab sellele oma aega ning kui tulemuseni ei jõuta, tuntakse ennast väsinuna ja võib-olla olla ollakse valmis isegi allikast loobuma.

„[...] ma tahaksin, et te vastaksite nendele küsimustele, et pikalt ei ole vaja vastata ja kõik sellised viisakused [...].. Ja siis ta kirjutas mulle vastu: ei, need vastused tuleb teil neile küsimustele ise leida. [...] (NA2)

Noored ajakirjanikud ütlesid, et tunnevad end mõnikord allikatega suheldes kui psühholoogid, sest ajakirjanikul tuleb tihtipeale kuulata ära kõik see, mida allikas arvab ja mida ta rääkida tahab. Ka räägitakse teemadest, mis ei pruugi üldse antud teemaga seotud olla. Mõnel juhul mõjub see ajakirjanikule koormavalt ning ka emotsionaalselt. Ilmselt seisneb siinkohal probleem selles, et noored ajakirjanikud ei oska end veel niivõrd hästi mõjutamise eest kaitsta ning allika emotsionaalsus mõjub ka ajakirjanikule. Sealsamas on suure informatsioonihulga juures probleem, et ajakirjanik ei suuda lõpuks enam aru saada, mis on loo seisukohast oluline ja mis mitte.

„[...]ma helistasin mingisugusele viiele allikale ja üks lihtsalt rääkis, purskas mulle pool tundi mingit emotsionaalset jutuvada kõikidest ülekohudest, mis talle tehtud on eks, viimase aasta jooksul. [...] (NA3)

„[...] Siis on nagu väga keeruline selles mõttes, sa ei teagi enam, mis on oluline. Raske on eristada olulist ebaolulisest.“ (NA3)

Põhjus, miks allikal mõnikord liialt palju rääkida lastakse, peitub selles, et ajakirjanik tunneb allika ees kohustust. Noor ajakirjanik ei taha allikas tekitada tunnet, et teda kasutatakse informatsiooni saamise eesmärgil ära. Ajakirjanik tahab jätta allikale endast, oma väljaandest ja ajakirjandusest tervikuna võimalikult hea ja mulje ja seda põhjendatult.

„[...] lihtsalt selles mõttes ma ei taha, et talle jääks mulje, et ma teda ära kasutaksin allikana [...]“ (NA3)

Olukorras, kus uudise puhul on ajakirjanikule usaldatud *off the record* materjal niivõrd oluline, kuid allikas ei luba seda mingitel põhjustel kasutada, tuleks toimetusel sekkuda, et aidata noorel ajakirjanikul olukorraga toime tulla, sest noor ei pruugi teada, kuidas sellises olukorras tegutseda tuleb. Samuti on mõnevõrra kriitilised olukorrad, kus allikas keelab pärast informatsiooni andmist lugu avaldada. See tekitab ajakirjanikule stressi ja pinget, sest mitte ükski ajakirjanik ei taha, et tema pärast tekiks väljaandes tühi koht. Selle nimel töötamine võib algajale ajakirjanikule pakkuda liiga suurt väljakutset ning toimetuse toetus oleks vajalik.

„[...] ma olin selle loo juba täiesti ära teinud ja keegi ütleb mulle, et „tegelt on hoopis nii, aga sa ei tohi seda kirjutada.“ Ja siis ma jooksin küll täiesti kokku, et mis nüüd saab, et see on ju nii oluline, et mida ma sellega teen ja siis ma hakkasin teda vaikselt veenma. [...]“ (NA6)

„[...]Ja siis ma lihtsalt tundsin, kuidas ma pean ise hakkama seda inimest selleks nagu survestama. [...] Noh õhtul oli mul muidugi hea tunne, et see lugu sai lõpuks lehte sai, aga see närvipinge, mis selle päeva jooksul noh osaks sai, see oli nagu päris jube ikkagi. [...]“ (NA1)

Liiga „kamandavad“ allikad võivad samuti võtta ajakirjanikult motivatsiooni uudise kirjutamiseks. Näiteks olukord, kus ajakirjanik saadab allikale loo vaid faktikontrolliks ning allikas hakkab ajakirjanikule tegema ettekirjutusi, kuidas tuleks lause tegelikult üles ehitada ja milliseid sõnu artiklis kasutama peaks. Seesugused situatsioonid kulutavad ajakirjaniku energiat üleliigselt seepärast, et teha tuleb selgitustööd, millised õigused ja kohustused on tal ajakirjanikuna ning millised õigused ja kohustused on allikal. Siinkohal tuleb teemana sisse ka Eesti meediaharidus, sest noorte ajakirjanike arvates on meediahariduse tase Eestis halb ning võib arvata, et ka sellest on eelnevalt kirjeldatud olukord mõnevõrra tingitud.

„[...] ta täpsustas seal minu sõnastust, siis ta pani sinna enda tsitaate juurde veel, lausete vahele, mis on täiesti haige, haigete sõnadega, et mitte keegi ei saa sellest aru. [...] Siis tekibki see tunne, et sa ei taha sellega tegeleda, sest sa pead seda allikat kasutama, aga see on lihtsalt nii ebameeldiv.“ (NA3)

Kui lugu ise või allikatega suhtlus on olnud ajakirjanikule emotsionaalselt väga kurnav, siis pingutatakse väga palju, et lugu saaks siiski kirjutatud ja lehte. Ajakirjanikud tunnetavad endal vastutust, et väljaandes siiski ilmuks lubatud lugu ning et leheruum ei jääks tühjaks. Sellises pingelises olukorras saavad noored ajakirjanikud hakkama, kuid see on neile väga raske.

„[...] Siis lihtsalt punnitad ära, hambad ristis, mis seal ikka. Et sul on tähtaeg, selleks ajaks on vaja midagi esitada, siis hambad ristis. Et ega sa ju tegemata ei jäta seda.“ (NA3)

Emotsionaalsed allikad väsitavad ajakirjanikku ning see võib väga halvasti mõjuda nii ajakirjanikule kui ka uudise kirjutamisprotsessile. Siinkohal tekivad noore ajakirjaniku peas küsimused, kuidas toime tulla allika emotsioonidega ning kuidas neid mitte isiklikult võtta? Alles alustaval ajakirjanikul on võib-olla mõnikord raske üksinda neile küsimustele vastust leida ning siinkohal oleks toimetuse abi igati asjakohane, sest noorel ajakirjanikul võib olla raske mitte lasta allika emotsioonidel end mõjutada. Allika halb emotsioon võib rikkuda ka ajakirjaniku motivatsiooni, tuju ja seeläbi mõjutada ka uudisloo kirjutamise protsessi negatiivselt.

„[...]Ma ei saanud mitte midagi vahele öelda, ta lihtsalt karjus. Ta oli lihtsalt nii emotsionaalne. [...] (NA2)

„[...]Tegelikult algajale ajakirjanikule, vähemalt minule, on see küll väga raske. [...] et sa ei lase nagu ennast mõjutada.“ (NA2)

Kui noort ajakirjanikku hakatakse isiklikult ründama ja isegi pakutakse pistist siis olenevalt olukorra tõsidusest, püüab noor ajakirjanik esialgu ikkagi ise hakkama saada. Kuivõrd mõjub see aga talle endale, kui ta võtab seesuguse olukorra vaid iseenda õlule? Võib-olla oleks siiski

pikemas perspektiivis kasulikum, kui ajakirjanik pöörduks sellises olukorras toimetuse poole. Eriti kuna alles alustavatel ajakirjanikel ei pruugi seesuguseid kogemusi olla ning alati ei pruugi olukord laabuda.

„Ma tundsin vist jah, et ma pean ise tegema, sest et ma ei tahtnud nagu seda probleemi hakata lahkama juba selle mõttega, et ma ei tahtnud, et sellest midagi tuleks.“ (NA1)

Ajakirjandustudengitele õpetatakse ülikoolis, et oma tuttavate või sõpradega seotud uudistemasid ei ole mõistlik ise käsitleda võtta, sest seal võib tekkida huvide ja rolli-konflikt. Kuigi seesugune variant võib tunduda mugav, võivad seal tekkida lisapinged ja stress, mis ei mõju lõppkokkuvõttes hästi ei ajakirjanikule, tema tööle ega ka sõprussuhetele. Samuti on inimene oma sõprade või tuttavate poolt rohkem mõjutatavam ning sellega ei ole arukas riskida, et hiljem ilmub väljaandes mõjutatud uudislugu. Noored ajakirjanikud teadvustavad seda ohtu ning seetõttu ei lähe nii-öelda libedale teele ja tegutsevad professionaalselt.

„[...] Ma ei võta mitte ühtegi teemat, mis on seotud sõpradega või sugulaste-tuttavatega, et ma ei lase nagu, et kooliajast juba, et ma ei võta neid teemasid. Sest seal on mitu probleemi, seal on see, et sa oled nagu mõjutatud [...].“ (NA3)

4.3. Stress ja seda tekitavad olukorrad

Noored ajakirjanikud teadvustavad endale, et on valinud üsna stressirohke töö ning nad loodavad, et oskus pingetega paremini toime tulla, tekib aja ja kogemusega. Pigem ollakse valmis erinevatele olukordadele ise vastu minema, et sellest võimalikult palju õppida ning kogeda. Ja kuna endale on valitud stressirohke töö, ollakse selleks mõnes mõttes valmis ning seetõttu on ka erinevatest olukordadest väljatulek võib-olla mõnevõrra lihtsam. Noored teadvustavad, et möödunud keerulistes olukordadesse ei ole mõistlik nii-öelda kinni jääda ning kõige mõttekam on igast situatsioonist õppida ja edasi minna.

„See on selles mõttes päris stressirohke töö. Aga eks see kõik tuleb ajaga, et kuidas üle saada.“ (NA2)

Kui ajakirjanik on teinud vea, mõjub talle sel juhul allikapoolne negatiivne tagasiside palju raskemalt, kui siis, kui ajakirjanik ise teab, et ta tegelikult viga ei teinud. Olukorrast üritatakse ise välja tulla ning kui leitakse, et see pole võimalik, pööratakse toimetuse poole. Tahe ise hakkama saada on noortel ajakirjanikel suur ning seetõttu on võib-olla ka endale püstitatud ootused kõrgemad. Noored arvavad, et iga kogemus on midagi väärt ning igast olukorrast on siiski võimalik iseenda jaoks midagi kasulikku õppida.

„[...] sa õpid sellest ja sulle andetakse see, aga ega sa ennast hästi ei tunne, sa tunned et sa oled ikka midagi valesti teinud ja et sa oled läbikukkunud.“ (NA6)

Kui ajakirjanik peab kirjutama teemal, millest ta mitte midagi ei tea ning mis teda tegelikult ka väga ei huvita, siis võib see väga palju pingeid ja stressi tekitada. Teadmatusega kaasneb enamasti suur töö, sest materjali, mida omandada on palju ning kui huvi teema vastu on väike, tuleb tööd teha vastu tahtmist. Muidugi ei taha noored ajakirjanikud toimetust alt vedada ning seetõttu püütakse ikkagi uudislugu valmis kirjutada. Materjalide läbitöötamisega ja vastumeelsus teema suhtes tekitab aga siiski ajakirjanikus vastuolulisi tundeid ja vahel ka stressi. Sealjuures kannatab ka väljaanne, sest lugu ei pruugi oma kvaliteedilt olla suurepärase.

„[...] Ja point oligi selles, et ma ei teadnud mida ma teen, ma ei osanud kirjutada nendest ploomidest ja kirssidest. [...] ma sain selle loo kirjutatud, aga mulle põhjustas see enneolematult suurt stressi.“ (NA5)

4.4. Tugisüsteem ja selle vajalikkus noore ajakirjaniku jaoks

Tugisüsteem on noore ajakirjaniku jaoks oluline ja vajalik paljudes erinevates olukordades. Erinevate uudiste kirjutamisel vajab alles alustav ajakirjanik nõuandeid ning juhendamist, sest kogemusi on vähe. Konfliktse uudise kirjutamisel on palju erinevaid nüansse, millega noor ajakirjanik alguses võib-olla arvestada ei oska. Pehme uudise kirjutamisel võib tekkida probleeme ning vahel on ainult toimetuse tugi see, mis noort ajakirjanikku aidata võib ja tulevikuks nõuandeid anda saab. Keerulisemad ja probleemsemad situatsioonid, kus

ajakirjanik ei tea, kuidas käituda tuleks, on toimetuse abi esmatähtis, et ei tehtaks suuri vigu, mis võivad ajakirjanikku ka hiljem mõjutada.

4.4.1. Kirjutades konfliktset uudist

Nagu eelpool mainitud, peavad noored ajakirjanikud konfliktsete uudiste kirjutamist põnevamaks, kuid sealjuures ka pingelisemaks ja töörohkemaks. Konfliktse uudise kirjutamisel tuleb tihti koguda väga palju taustinformatsiooni, tutvuda erinevate materjalidega ning suhelda mitmete allikatega. Siiski on ajakirjanikud valmis ja nõus konfliktseid uudiseid kirjutama, kuid sealsamas vajatakse ilmselt ka pisut juhendamist. Samuti arvatakse, et konfliktsete uudised on inimestele olulisemad ning oluliste teemade tõstatamisel saadakse ka toimetusest ja lugejatelt tunnustust. Konfliktsete uudiste kirjutamisel tunnevad noored ajakirjanikud, et nad tegelevad tõesti oluliste teemadega ning mõnes mõttes parandavad ka maailma.

„[...] see on nagu huvitavam, sest see tähendab seda, et rohkem tuleb nagu seda päris reporteritööd teha, et küsida mitte ainult allikatelt, vaid kontrollida ka kolmandatelt isikutelt.“ (NA5)

„[...] ma tunnen, ma arvan ka, ennast rohkem põnevil. [...] konfliktne on aga see, et ma tean, et kõik järgmisel päeval loodetavasti räägivad sellest ja et ma saan feimi. [...]“ (NA6)

„Töömahukam on, töömahukam on raudselt. Aega kulub selles mõttes kindlasti rohkem, et selle kindluse saavutamiseks, et noh endal on selline tunne, et tahad kindlalt kõik ära ja üle kontrollida.“ (NA5)

Pärast seda, kui konfliktne uudis on ilmunud, tuleb ajakirjanikul mõnikord silmitsi seista ka allikatega, kes võivad olla ajakirjaniku suhtes ründavad ja anda negatiivset tagasisidet. Seda, kuidas tuleks allikatega suhelda pärast konfliktse uudise ilmumist, oleks samuti hea arutada toimetusest kellegagi ning saada erinevates olukordades vajalikku tuge. Üks intervjuueeritavatest tõi välja, et kui ajakirjanik on loo ära kirjutanud ja see on trükki läinud, on tema jaoks esialgu teema seljataha pandud, kuid looga seotud inimeste jaoks kõik alles

tegelikult algab. Siinkohal tekkiski noortel ajakirjanikel küsimus – kuidas edasi tegutseda? Et ajakirjanik suudaks võtta teema uuest käsitlusele nõuab jällegi emotsionaalselt valmisolekut.

„[...] Ja noh, ma arvan, et noorel inimesel, kui sul ei ole kogemusi, kuidas neid olukordi lahendada ja kuidas sa peaksid edaspidi selle allikaga suhtlema pärast selle loo ilmumist näiteks kasvõi [...] et just see pärast, see suhtlus allikaga ka.“ (NA6)

4.4.2. Kirjutades pehmet uudist

Noored ajakirjanikud ütlesid intervjuude käigus, et pehme uudise kirjutamisel tunnevad nad end allika ees rohkem vastutavana. Seda eelkõige seepärast, et kuna tegemist on tihti positiivse või neutraalse iseloomuga looga, ei soovita inimesest halba muljet jätta, isegi kui allikas ise jätab endast oma sõnade kaudu halva mulje. Seesugust tunnet põhjendati sellega, et konfliktse uudise puhul nii-öelda tahetaksegi kelleltki vaipa jalge alt ära tõmmata, sest see on konfliktse uudise üheks osaks. Pehme uudise üheks osaks seda aga ei peeta.

„[...] sa tunned ennast tema ees palju rohkem vastutavana, et kui ma temast nagu hullult halva mulje jätan või nagu midagi nüüd nässu keeran, siis ma vastutan isiklikult tema ees.“ (NA6)

Kuna allika ees tuntakse isiklikult vastutust, tunnetatakse pehme uudise allikatega ka isiklikumat suhet, mis hakkab tegelikult ka uudise kirjutamisel rolli mängima. Ehk seesugune suhe allikaga mõjutab ajakirjaniku tööd negatiivselt, sest tekivad nii-öelda topeltrollid või – suhted. Mis omakorda panevad aga ajakirjanikku keerulisse olukorda ning ei lase tal teemasse täiesti objektiivselt suhtuda. See on aga omakorda probleem ajakirjaniku enda isikliku eetikakoodeksi vastu, mis kannustab noori ajakirjanikke objektiivsuse poole.

„[...] võib-olla pehme uudise puhul sul on nagu isiklikum suhe selle inimesega. See hakkab ka seal väga rolli mängima. [...]“ (NA6)

„[...] Ma tundsin, et inimesed hakkavad mõtlema ja naerma, et nad ei saa sellest olukorrast ja asjast aru. Et kes on see imelik, vana, karvane mees, kes on merepolitseinik ja tal on Titanicu laul telefonihelinaks ja ma ei kirjutanudki seda sisse, sest mul hakkas temast kuidagi

hale või kahju või ma ei tea, ma ei tahtnud seda. Kuigi tegelikult see oleks andnud nii palju juurde.“ (NA6)

4.4.3. Noore ajakirjaniku arusaam abivajamisest

Ajakirjanike sõnul on toimetus suureks abiks jõudmaks selgusele, missugune on allikas ja kuidas temaga rääkida tuleks. Siinkohal on ajakirjanikud valmis pöörduma vanemate kolleegide poole, et end ette valmistada. See kehtib aga enamasti autoriteetsete allikate puhul, keda noored ajakirjanikud võib-olla mingitel põhjustel veidi kardavad ning tahavad seetõttu võimalikult palju informatsiooni, et end enesekindlamalt tunda.

„[...] see on selles mõttes nagu väga hea, et sa ei hüppa nagu tundmatusse vette, et iga inimese jaoks ilmselt, noh tuntud inimese jaoks on võimalik end ette valmistada.“ (NA2)

Sealsamas on võimalik, et toimetus võib anda ka kaheldavaid nõuandeid noorele ajakirjanikule allikaga suhtlemisel. Kui ajakirjanikul pole veel palju kogemusi, on toimetus suuresti tema juhendajaks ja ka mentoriks ning seetõttu võiks toimetused teadvustada, missuguseid ajakirjanduslikke põhimõtteid ja kuidas nad seda edasi annavad. Kaheldavad nõuanded tekitavad noores ajakirjanikus aina rohkem küsimusi ning arvatavasti kahandavad ka noore ajakirjaniku silmis toimetuse nõuannete usaldusväärsust.

„[...] ja siis ma küsin nagu vanematelt kolleegidelt, et mis ma teen siis nagu, et endal on halb tunne, et miks ma pean nagu kõike muutma ja siis nad ütlevad, et aga siis on järgmine kord ju hea temaga suhelda, et noh, ära hakka suhteid rikkuma, et umbes paranda ikka ära. [...]“ (NA4)

4.4.4. Praegused toesaamise võimalused ajakirjanike arvates

Vanemaid kolleege austatakse ning neist peetakse lugu. Väga hinnatakse seda, et igasuguse informatsiooni saamisel on neist väga palju abi ning kolleegidega rääkimine aitab noorel ajakirjanikul ka ise uudise või allikatega seotud aspektidest paremini aru saada. Nende poole ollakse valmis pöörduma ning noored ei häbene seda, vaid pigem arvavad, et algajana ongi

õige erinevaid küsimusi küsida. Samuti ollakse valmis pärast teatud negatiivseid olukordi kolleegide poole pöörduma, et saada tagasisidet ja nõuandeid edasisiseks tegevuseks.

„[...] mõne teema puhul, näiteks poliitikud on palju kavalamad ja selleks, et olla neist kavalamad, küsid mõne targema ajakirjaniku käest.“ (NA4)

„[...] Või siis noh, kasvõi Merit Kopli ise oli ka sellise suhtumisega, et iga kord kui mingisugune mure või jama tekkis, siis said lihtsalt temaga rääkida sellest.“ (NA5)

„[...] ma ei teadnud, kas ma peaksin sellest ennast halvasti tundma või mitte. Mul oli nagu see teadmatus ja siis ma sain toimetajalt küsida, et kuule, mind sõimati täis, mis teeme?“ (NA5)

Sealsamas ei ole noored ajakirjanikud valmis pöörduma abi saamiseks ükskõik millise toimetuse liikme poole, vaid abi küsitakse nende vanemate kolleegide käest, kes on jätnud endast sõbraliku ja abivalmis mulje. Ehk sellest võib järeldada, et alati ei ole võimalik kellegi poole pöörduda. Tekib küsimus, mis saab siis, kui toimetuses pole parasjagu seda inimest, kelle poole pöördumisel noor ajakirjanik end mugavalt tunneb? Praegu võib öelda, et abi jääb saamata, sest nagu öeldud – noored pole valmis päris kõigi kolleegide poole pöörduma.

„[...] sa pöördud ikkagi selle poole, kes on valmis aitama. Kes tundub selline, kes on valmis aitama.“ (NA4)

Noor ajakirjanik ei pruugi ka seepärast tahta esialgu toimetuses abi küsida, et tahetakse ise hakkama saada ning ei soovita end nõrgana näidata. Sealsamas mõistavad nad, et tegelikult tuleb neil ise küsimusi esitada, sest lõppkokkuvõttes on see kasulik nii ajakirjaniku enda kui ka loo suhtes. Iseasi, kas see mõistmine neid ka alati reaalse abiküsimiseni viib. Muidugi tõstatub siit uus küsimus, kuidas suhtusid noored ajakirjanikud toimetuse-välisesse tugisüsteemi. Sellele küsimusele aga konkreetne bakalaureusetöö ei keskendu.

„[...] ma suht viimasel hetkel läksin nagu abi küsima või paluma, et kui tõesti oli juba selline olukord, et ma juba tükk aega maadlen ja ei saanud aru. [...] natuke vahepeal tundub nagu

nõrkuse märgina, et kuidas ma nüüd lähen ja kuidas ma nüüd küsin, et mis ta mõtleb, et kuidas ma hakkama ei saa või. [...]“ (NA6)

„[...] ma mõtlesin, et ma pigem esitan lolle küsimusi ja ei tee neid ämbreid, et see on nagu igal juhul mõistlik.“ (NA5)

Noored ajakirjanikud ootavad, et toimetuse siseõhkkond oleks niivõrd sõbralik ja meeldiv, mis looks nii-öelda turvalise pinna, kus on võimalik erinevate probleemide korral kolleegide poole pöörduda. Ajakirjanikud ootavad, et toimetuse käituks ja töötaks ühtse meeskonnana, kus üksteist kaitstakse ning kus ollakse valmis üksteise eest seisma. Samuti, kus ollakse valmis ka üksteist erinevate tööalaste probleemide korral aitama. Noored ajakirjanikud on teadlikud, et nad võivad oma esimestel tööaastatel vigu teha ning seetõttu on neile oluline teadmine, et toimetuse on valmis nende eest seisma ning et neid ei jäeta raskes olukorras üksinda.

„[...] toimetuse peaks nagu selles mõttes oskama nagu käituda meeskonnana, et ükskõik kes, kui sa tahad toimetuse liikmetest nõu pidada, siis sa saad seda iga kell teha ja sa saad abi.“ (NA5)

„Ma arvan, et sul peab olema kindlustunne, et sa saad iga kell minna kelleltki abi küsida esiteks. [...] See on kõige tähtsam, et kui midagi juhtub, et siis sind ei jäeta üksinda.“ (NA6)

„seal peab olema see ühtne meeskond või noh sihuke ühtne vaim peab olema, sihuke kindlustunne. [...]“ (NA6)

Noored ajakirjanikud ootavad toimetusepoolset abi ehk kui ollakse hädas loodetakse toimetusele ja selle toetusele. Abi oodatakse ka nendel teemadel, mis vanematele kolleegidele võib-olla kuigi olulised ei tundu. Lisaks ajakirjanduslikele küsimustele vastuste saamist, oodatakse ka nii-öelda kõrgendatud tähelepanu all olekut praktika alguspäevadel, mil noorele ajakirjanikule on toimetuse alles uus ja võõras. Kõige rohkem oodatakse toimetuse tööga kurssiviimist, tutvustamist, erinevate asjade asupaiga kohta informatsiooni andmist ning sealhulgas ka erinevatele logistilistele küsimustele vastuste saamist.

Kuna alguses ei pruugi ajakirjanik teisi kolleege tunda, on ka tutvuse mõttes hea, kui keegi noore ajakirjaniku nii-öelda toimetusse viib. Ajakirjanikud tunnistasid, et esimesed tööpäevad ei olnud nende jaoks sugugi kerged, kuid siiski peetakse omandatud kogemust kasulikuks. Üks intervjuueeritav tõi välja, et tema jaoks olid esimesed tööpäevad toimetuses hirmsad, sest ta tundis end täiesti üksinda. Samuti on toimetustel kombeks noored ajakirjanikud „vette visata“ ja vaadata, kuidas nad hakkama saavad. Kindlasti on osa algajate jaoks see ainuõige ja hea variant, kuid hiljem „avanevatele“ noortele võib seesugune meetod saatuslikuks saada. Seetõttu pidasid mõned intervjuueeritavatest vajalikuks ühe kindla juhendaja olemasolu, kes aitaks esimestel tööpäevadel toimetusse sisse elada. Noored tunnistasid, et nendes toimetustes, kus nemad praktiseerinud on, praegu seesugust inimest otseselt ei ole.

„No kui sa ei ole kindel, et see, millest sa tahad kirjutada, see fookus, mis sa valid on õige või mitte ja sa küsid siis.“ (NA3)

„Tagasisidet tahaks nagu ikka saada.“ (NA4)

„[...] sihukesed kõik muud küsimused, mis sul tekivad, et mitte ainult, kuidas nagu allikatega suhtled ja kõik muu, aga lihtsalt see sisseelamine, igasse uude kohta, uude töökohta on ju tegelikult raske.“ (NA6)

„[...] Ja minu esimesed tööpäevad, täiesti täiesti esimesed tööpäevad ajakirjanduses üldse olid täiesti hirmsad. [...] mõnes mõttes on see hea, et nii tehti, et siis see eraldab terad sõkaldest ja näitab kohe kätte, kes sa oled. [...]“ (NA6)

„[...] aga kindlasti peab olema mingi inimene, kes tegelebki esimesed paar päeva rohkem selle noore inimesega, aitavad talle selgitada kas stiiliraamatut või kuidas kirjutada, kuidas toimetus töötab, noh seda on tarvis.“ (NA6)

Noored ajakirjanikud tunnistavad, et toimetus ei jaga ise algajale tagasisidet vaid seda tuleb küsida. Kuid mõnikord võib abi seeläbi saamata jääda, sest ajakirjanik ei taha abi ja tagasiside küsima minna, sest seeläbi näidatakse ennast võib-olla ebaprofessionaalsena. See on seotud noorte motivatsiooniga olla võimalikult tubli ja silmapaistev. Mõnevõrra siiski oodatakse, et

tagasisidet annab toimetuse enda algatusel või on toimetuses olemas kindel inimene, kes seda teeb.

„Et kui sa istud üksinda oma laua taga kogu aeg, et sa ei saa oodata, et keegi tuleks su laua juurde.“ (NA4)

„Aga võib-olla ega sa kohe ei taha minna, või noh, et kui sa noor oled, siis sa ei saa ju iga viie minuti järel käia, sest ikkagi mingeid küsimusi tekib ja neid tekib väga palju. [...]“ (NA6)

Tagasiside on noortele ajakirjanikele oluline ning tegelikult nad ootavad seda, vaatamata sellele, et nad reaalselt seda ise küsimas ei käi.

„[...]Kes ühe loo kohta tuli ja ütles, et see oli hea lugu. Ja see nagu mõjus väga hästi.[...] See tähendab väga palju [...]“ (NA1)

„[...] Küll aga on teatud lood, tähtsad lood, mille puhul ma küsin seda, et kas see tuli nii hästi välja, kui ma tahtsin ja et kas sellest saadi aru.“ (NA3)

Kriisi- või konfliktiolukorras on toimetuse olnud intervjuueeritavate sõnul igati toetav ja abistav, kuid sealsamas oleks ajakirjanik oodanud protsessi kohta rohkem informatsiooni, et saada ka ise aru sellest, mis täpsemalt toimub. Kaks intervjuueeritavat rääkisid sellest, kuidas üks neist Pressinõukogusse kaevati ja kuidas teist sellega ähvardati. Selles olukorras olevat toimetuse olnud väga toetav ja abivalmis, kuid ühel juhul jäi informatsiooni siiski väheseks ning noor ajakirjanik oli jätkuvalt protsessi käigus segaduses.

„[...] Et ma küll tunnen, et mind on hoitud.“ (NA6)

„[...] minu jaoks see tundus maailma lõpp too hetk, et kuidas see nüüd võimalik on, et ma olen kõik hästi teinud ja et mida see nüüd tähendab ja ma ei teadnud ju, missugused need protseduurid on ja mida nüüd tegema peab[...]. (NA6)

„[...] Ja siis rääkisime natukene juttu seal, leppisime kokku, et ma kirjutan asja valmis, endapoolse seisukoha, et miks sai nii, miks sai naa ja lõpuks vaatasime koos üle, saatsime ära.“ (NA5)

5. Diskussioon ja järeldused

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuivõrd tunnetavad noored ajakirjanikud toimetuse tugisüsteemi vajalikkust ning kas üldse vajatakse tugisüsteemi kui sellist. Samuti, missugune peaks toimetuse tugisüsteem olema, kui selle järgi vajadust tuntakse. Järgnevalt toob autor välja olulisemad tulemused ja ideed.

Noored ajakirjanikud ütlesid intervjuudes, et kõige rohkem pakub neile eneseteostust ja põnevust konfliktsete uudiste kirjutamine. Sealsamas tõdesid nad, et probleemsemate lugude kirjutamine võtab neilt palju energiat ning mõjub pingeliselt ja väsitavalt. Konfliktsete uudiste kirjutamine võib ajakirjanikule mõjuda väsitavalt nii füüsiliselt kui emotsionaalselt ning seda toodi välja ka läbiviidud intervjuudes. Kuna varasemalt on ajakirjanikud samuti tunnistanud, et nad on erinevate stressitekitajate tõttu läbipõlemise riski all (Reinardy 2009: 44), siis on loogiline, et ka noored ajakirjanikud tunnetavad tööst tulenevat stressi ja pinget varakult. Siinkohal oleks palju abi näiteks superviseerimisest, kus aitaksid koolitused, kuidas stressi ja pingega hakkama saada. Abi oleks ka toimetuses olevast inimesest, kes endale juhendaja rolli võtaks ning vajalike teadmiste abil noori reportereid aidata saaks.

Stressi ja läbipõlemist võib tekitada ka suhtlemine erinevate allikatega, sest noored ajakirjanikud tõid välja, et mõnikord tunnevad nad end psühholoogidena, kellele inimesed teemaväliseid probleeme ja muresid kurdavad. Mart Jürisoo (2004) sõnul peavadki meedias töötavad inimesed olema kogu aeg teistele kättesaadavad, ilma et oleks võimalust hinge tõmmata. Krjutškova (2009: 23) toob välja, et ajakirjanike puhul eeldatakse, et nad on tavapärasest paremad suhtlejad.

Võib-olla on ka see üheks põhjuseks, miks kipuvad mõned allikad võtma ajakirjanikku kui psühholoogi, kellele võib oma muret kurta ning kellel on ka võimalust midagi realselt ära teha. Noort ajakirjanikku aitaks seesuguses olukorras superviseerimine või mentorlus, kus ühelt poolt õpetataks noorele reporterile, kuidas allika emotsioonidega hakkama saada. Teisalt oleks toimetuses kohapeal noorele abiks toimetaja, kes seesuguste teemadega tegeleks ning kellele saaks juhtunust kohe rääkida ja kes aitaks emotsioonidega hakkama saada.

Noored ajakirjanikud ütlesid, et stressi tekitavad neile ka olukorrad, kus allikas pole pärast informatsiooni andmist nõus lugu avaldama või kui ajakirjanikule antakse olulist informatsiooni *off the record*. Siinkohal peab ajakirjanik hakkama kõvasti tööd tegema, et lugu siiski säiliks ning et väljaandesse ei tekiks tühja kohta. Ka siin võib peituda üks läbipõlemise põhjustaja, mida tuleks toimetusel ennetada, sest ajakirjanik tunneb tugevat ajasurvet, mis on üks läbipõlemise põhjus (Hinami et al 2012). Mentor või selle rollis olev toimetaja aitaks siinkohal kindlasti noorel ajakirjanikul kiiresti lahendust leida. Nii ei tunneks algaja reporter, et ta on probleemiga üksi ja ei tekiks ka üleliigset stressi ja pinget. See säästaks nii noort ajakirjanikku, kui ka toimetust üldiselt, sest noor ei pruugi alati teada, kuidas seesuguses olukorras kõige õigem käituda oleks.

Christine Tatum (2002: 68) ütleb, et internet on andnud ajakirjandusele võimaluse edastada uudiseid väga kiirelt. Ühelt poolt on see ajakirjanikele mugav ja hea variant, kuidas uudiseid lugejateni toimetada, kuid teisalt tekitab see ka lisapingeid. Intervjuudest selgus, et mõnikord tuleb ajakirjanikel silmitsi seista pärast konfliktse uudise ilmumist allikatega või lugejatega, kes on ajakirjaniku ja loo suhtes negatiivsed ning kriitilised. Interneti kiirus annab ka lugejatele võimaluse oma negatiivne emotsioon ajakirjanikuni kiirelt ja ilma erilise vaevata edastada. Noored ajakirjanikud tõid välja, et allikatega suhtlemine pärast loo ilmumist on nende jaoks keeruline ning toimetuse toetus ja nõuanded on väga teretulnud ja oodatud. Seda seepärast, et tihti ei tea ega oskagi noor ajakirjanik negatiivset tagasisidet kuidagi analüüsida ega selle suhtes seisukohta võtta. Taas aitaks algajat reporterit mentor ehk toimetaja, kes oleks kohapeal olemas, et tekkinud olukorras kiiresti tegutseda. Ka supervisioon oleks näiteks koolituste või vanemate kolleegide õpetussõnade näol hea, kus õpetataks, kuidas tulla toime allikaga pärast loo ilmumist.

Noored ajakirjanikud ütlesid, et nad üritavad ka keerulistes olukordades jääda objektiivseks, kuigi mõnikord võib juhtuda, et allikas on liialt emotsionaalne või teema ise on ajakirjanikule südamelähedane. Teoreetikud on öelnud, et ajakirjandus on ala, kuhu emotsioonid ei kuulu (Pantti 2010: 169). Uurimistulemustest selgub, et praegused noored ajakirjanikud üritavad samuti selle idee järgi toimida, sest emotsioonide tõttu ei soovita vigu teha. Kuigi mõned teoreetikud ütlevad (Zhong 2011: 61, Peters 2011: 301), et täielikult objektiivseks pole võimalik jääda ning et ajakirjanikud võiksid objektiivsuse nõude unustada, on objektiivsuse

idee ja mõte ajakirjanikesse juba nii-öelda sisse kasvanud. Seda näiteks ka olukorras, kui oleks võimalik kirjutada mõnest teemast, mis on seotud ajakirjaniku sõprade või tuttavatega, aga seda ei tehta põhjusel, et ajakirjanik võib kaotada objektiivsuse. Noored reporterid ütlesid, et nad ei kirjuta neist teemadest seepärast, et seal võivad tekkida huvid ja rollikonfliktid ning seetõttu oleks ka objektiivseks jäämine keeruline ja raskendatud.

Objektiivsuse nõude järgimist raskendab noorte reporterite sõnul see, kui kirjutatakse pehmet uudislugu, mis on persooniloo varjundiga. Ajakirjanikud ütlesid, et nad tunnevad pehme ehk positiivse uudise kirjutamisel end allika ees mingil moel vastutavana. Põhjust sellele nad leida ei osanud. Kuid see võib mõjutada noorte ajakirjanike suutlikkust jääda objektiivseks. Seesugune olukord võib tekitada nõutust ning toimetuse nõuanded oleksid antud juhul taaskord vajalikud. Nii superviseerimine kolleegide poolt kui ka nõuanded toimetajalt (mentorilt) oleksid noorele ajakirjanikult antud olukorras kindlasti abiks. Kuigi eelnimetatud teoreetikute sõnul on ajakirjanduses objektiivsus ülehinnatud, ei ole õige kirjutada ka kallutatud uudislugusid. Just siin tekibki noorel ajakirjanikul raskus, sest vastutustunne allika ees võib viia kallutatud uudislooni. Kallutatud uudislugu või valed faktid on aga ajakirjaniku jaoks ebaetiliselt, mistõttu võidakse kaotada oma usaldusväärsus või koguni töö (Krjutškova 2009: 23).

Christina Maslach ja Micheal P. Leiter (1997, Hayes 2013: 22 kaudu) ütlevad, et tööandjal tuleks töötajaga rohkem suhelda, et nende tööalaseid probleeme mõista, näha ning kuulda võtta. Noored ajakirjanikud ütlesid intervjuudes, et nad ootavad toimetusepoolset tagasisidet, kuid ei lähe seda alati ise küsima. Seega olekski vajalik, et toimetuses oleks toimiv tugisüsteem, mis ennetaks seesuguseid olukordi, kus tegelikult vajadusel abi või nõu küsima ei minda. Ilma rääkimiseta ei pruugi toimetuse liikmed mõista ega näha tekkinud probleemi ning hiljem võivad sellel pikemaajalised tagajärjed olla. Kui toimetuses on olemas usalduslik atmosfäär ja kui on näiteks olukord, kus vanem kolleeg on noorele juhendajaks, tekitab see samuti usalduslikkust ning aitab noorel kergendada tagasiside küsimist.

Noorte reporterite sõnul oodatakse tagasisidet ka allikatelt, kuid seda pigem mitte kommentaaride näol, sest nende suhtes ollakse kahtleval seisukohal. Ka Carolyn Nielsen (2012: 96) ütleb, et ajakirjanikud ei ole kommentaaride suhtes tõrjuvad, kuid tõrjuvad ollakse

ebatäpsuse suhtes, mida kommentaarid sisaldavad. Uurimistulemustest selgus, et alles alustavad ajakirjanikud on tagasisidele avatud, kuid eeldatakse, et see on konstruktiivne ning mõnes mõttes ka ajakirjanikku edasiviiv. Noored ajakirjanikud tunnistasid, et lugejate poolt saadetud isiklikud e-kirjad ajakirjanikule on efektiivsemaks tagasisideks kui lugude kommentaarium, mida kuigi tihti ei külastata.

Tugisüsteem võib mõnikord osutada aga noorele ajakirjanikule hoopis segavaks ja probleeme tekitavaks faktoriks. John W. Murphy & John T. Pardeck'i (1986, Bernard & Goodyear 2004, Hayes 2013: 23 kaudu) järgi võib läbipõlemiseni viia ka äärmuslik supervisioon. Toimetuses oma isiklike huvide eest seisev toimetaja ehk noorele ajakirjanikule olev mentor või juhendaja võib üritada alles alustavad reporterit mõjutada. See negatiivne tugi võib aga omakorda tekitada ajakirjanikus halbu emotsioone ja suurt pinget, millel on ainult negatiivsed tagajärjed. Üks intervjuueritav tõi välja, et ta tundis, kuidas toimetaja püüdis teda uudise kirjutamisel mõjutada ning see häiris ja tekitas talle väga palju stressi. Püüe tegutseda enda eetikast lähtuvalt sai löögi, sest ajakirjanikku püüti mõjutada toimetuse seest. Samuti tekitas seesugune toimetajapoolne käitumine noores ajakirjanikus hirmu, et vastuhakkamisel ei ole toimetaja enam edaspidi nõus andma talle kirjutamiseks suuri ja olulisi uudisteemasid. Seega peavad ka toimetuses mentori või juhendaja rollis olevad inimesed käituma igati professionaalselt, et ära hoida konfliktide ja pingete tekkimist toimetuse sees.

Üks tugisüsteemi vorm ehk mentorlus on praegugi tegelikult erinevates toimetustes kasutusel, sest mitmed noored ajakirjanikud tõi välja, et nad on valmis oma vanemate kolleegide poole pöörduma. Ehk mingil määral on ka praegu toimetustes olemas inimene, kelle poole toe saamiseks on võimalik pöörduda. Kui uudise kirjutamisel ollakse keerulises olukorras või vajatakse abi mingitel muudel tööd puudutavatel teemadel, siis ollakse valmis ise abi küsima. Siiski ei olda valmis abi või nõu saamiseks pöörduma ükskõik millise toimetuse liikme poole vaid noored ajakirjanikud ütlesid, et nad küsivad abi sellelt kolleegilt, kes tundub neile sõbralik ja abivalmis olevat. Kui selline inimene aga juhuslikult toimetuses kättesaadav ei ole, jääb noorel ajakirjanikul abi ilmselt saamata. Pease (1991: 9) ütleb, et toimetajatel tuleks mõista, et ka väike suhtlus ja julgustus võivad mõnikord imesid teha. Seega peaks praegustel mentori rollides toimetajatel olema noortesse ajakirjanikesse suhtumine, mis neid innustaks ja julgustaks nende poole pöörduma, et abi küsida.

Konstrukttiivne tagasiside on ajakirjanikule ja eriti noorele reporterile väga oluline. Intervjuudest selgus aga, et praegu tuleb noortel ajakirjanikel seda ise küsida ning seetõttu ei tehta seda kuigi tihti. Põhjus peitub selles, et noor ajakirjanik ei tea, kelle poole pöörduda ning samuti ei teata, millal kellegi poole pöörduda tuleks ja kas üldse tuleks. Nii jääb aga suur osa õppimisprotsessist vahele, sest läbi juhendamise ja analüüsi õpib ajakirjanik tegelikult kõige rohkem. Seetõttu võiksid toimetused mõelda Donald Murray poolt väljatoodud mõistele „nõustav toimetamine“, mille põhieesmärk on toimetaja ja reporteri omavaheline suhtlus, kus kasutatakse mõlema teadmisi ning püütakse neid loo toimetamisel rakendada (Clark & Fry 1992). Loo toimetamine koos ajakirjanikuga, ehk toetav toimetamine aitaks reporteril näha, missuguseid vigu ta teeb või mida ta teeb hästi. Seesugune töökorraldus eeldab praegu aga suuresti toimetajate endi aktiivsust, sest noored ajakirjanikud ei ole veel valmis ise sügavama tagasiside jaoks toimetaja poole pöörduma.

Kokkuvõtlikult selgus intervjuudest, et noortele ajakirjanikele on toimetuse tugisüsteemi olemus tegelikult üsna võõras ning sellega ei osata end kuidagi suhestada. Toimetuse tuge oodatakse, kui probleeme tekib loo kirjutamisel, allikate leidmisel või allikatega suhtlemisel. Noored ajakirjanikud arvasid, et üldiselt nad töö emotsionaalsest poolest kellelegi toimetusest ei räägiks, kuid nad olid nõus, et keegi, kelle poole on alati võimalik küsimuste korral pöörduda, võiks siiski toimetuses olemas olla. Vaatamata sellele, et sellise isiku poole ei pöörduks esialgu emotsionaalsemate muredega, siis aitaks see ehk kaasa sellise tugisüsteemi tekkimiseni, kus ajakirjanikul on võimalus ka toimetuses oma tööalastest probleemidest rääkida. Seda seepärast, et toimetuse sees olev inimene mõistab tegelikult seesuguseid probleeme paremini, kui ajakirjaniku sõbrad või lähedased. Nii saaks tulevikus võib-olla ära hoida või leevendada paljude ajakirjanike suurt stressi, pingeid ja läbipõlemist üldiselt.

5.1. Edasised uurimisvõimalused

Käesoleva uurimistöö jaoks tehtud intervjuud pakkusid mõtteainet ja ideid, mida edaspidi veel uurida võiks, kuid mida käesoleva töö raames uurida ei jõutud. Seega toob autor välja mõned ideed, mida seoses noorte ajakirjanike ja tugisüsteemiga toimetuses uurida võiks.

Kuna antud töö peamiseks eesmärgiks oli välja selgitada tugisüsteemi vajalikkus noore ajakirjaniku jaoks, tuli läbiviidud intervjuudest välja, et noored ajakirjanikud küll vajavad tuge, kuid nad ei tea täpselt, missugune see tugi olla võiks. Seega oleks võimalik edasi uurida, missugust tugisüsteemi noored reporterid tegelikult vajavad. Küsimus on väga oluline, sest see aitaks nii algajatel ajakirjanikel kui ka ajalehtede toimetustel mõista, mida noored tahavad ja mida neile pakkuda tuleks.

Kuna toimetuse tugisüsteem kui selline on noortele ajakirjanikele küllaltki võõras, võib järeldada, et praegu praktiseeritakse erinevaid toeandmise võimalusi Eesti ajalehtede toimetustes küllaltki vähe. Seega oleks võimalik uurida, kas ja mida on ajalehtede toimetused valmis oma töös muutma, et noortele tugisüsteemi pakkuda. See eeldab mõnes mõttes aga ka teadmisi sellest, mida noored ajakirjanikud ise ootavad ja kas toimetused on valmis seda neile pakkuma. Samuti on võimalik uurida, kuivõrd ja kuidas toetavad Eesti ajalehtede toimetused noori ajakirjanikke praegu.

Mõelda võiks ka uurimiseks kasutatava meetodi peale, sest käesolevast tööst selgus, et fookusgruupiintervjuu oli küll ühelt poolt väga kasulik, kuid sealsamas võis see ka uurimistulemusi mõjutada. Seega võiks mõelda süvaintervjuu peale, mis annab intervjuueeritavale võimaluse rääkida ilma kaaskuulajateta ainult enda eest ja välja tuua isiklikud mõtted.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kuidas suhtuvad noored ajakirjanikud toimetuse tugisüsteemi, kuivõrd nad seda vajavad ning missugused lahendused on praegu Eesti ajalehtede toimetustes tugisüsteemina kasutusel.

Uurimistöö raames küsitletud noortele Eesti ajakirjanikele on toimetuse tugisüsteemi mõiste küllaltki võõras ning harjumatu. Noored ajakirjanikud on harjunud teadmisega, et toimetus on valmis neid konfliktsetes ja probleemsetes olukordades aitama ning abi ja nõu pakutakse ka erinevate uudiste kirjutamisel. Noored ajakirjanikud aga ei tunneta vajadust põhjalikuma tugisüsteemi järele, mis neid ka emotsionaalselt mingil viisil toetaks. Ilmselt võib põhjus peituda ka selles, et antud uurimistöös intervjueritud noored ajakirjanikud ei olnud kogenud väga emotsionaalselt raskeid olukordi või konflikte. Samuti võib põhjus peituda selles, et noored reporterid ei oska ka ise välja tuua, missugust tugisüsteemi nad vajaksid ja küsida oskaksid.

Kuigi mõned intervjueritavatest pidasid vajalikuks ühe kindla juhendaja olemasolu toimetuses, tunnistati, et praegustes toimetustes seesugust kindlat isikut ei ole. Noored ajakirjanikud ütlesid, et oma emotsioone ei soovitagi toimetuses kellelegagi jagada ning pigem räägitakse emotsionaalselt rasketest olukordades oma lähedastele või tuttavatele. Praegu saavad noored ajakirjanikud abi lugude kirjutamisel või allikaga suhtlemisel toimetajatelt või teistelt noortelt kolleegidelt.

Vaatamata sellele, et noorte ajakirjanike arvates ei ole toimetuses tugisüsteemi vaja, viitasid nende jutud erinevatest kogemustest sellele, et tegelikult nad oleksid toimetusest mõnes olukorras rohkem tuge või nõu oodanud. Mõnikord jääb abi saamata lihtsalt seepärast, et noor ajakirjanik ei oska või taha seda ise küsida või ei teagi ta, et tal abi või nõu vaja oleks.

Noorte ajakirjanike sõnul on konfliktsete uudiste kirjutamine põnevam ning ennast rohkem arendav kui pehmemate uudislugude kirjutamine. Kuigi konfliktsete lugude kirjutamine on tekitanud nii mõneski intervjueritavas palju pingeid ja stressi, peetakse seda igati normaalseks ning ajakirjanikutööga kaasaskäivaks teguriks.

Noored ajakirjanikud ootavad väga toimetusepoolset tagasisidet ning ära ei öelda ka lugejatelt tulnud nii positiivsele kui ka negatiivsele tagasisidele. Seda aga siiski vaid juhul, kui tegemist on konstruktiivse ja selgitatud tagasisidega. Noortele reporteritele on õppimisprotsess ja kogemused ajakirjanduses olulised, mistõttu nad ootavad, et ka tagasiside aitaks nende arengule kaasa. Kommentaariumi ei peeta tagasiside allikaks ning ajakirjanikud väärtustavad rohkem näiteks e-mailina saadetud tagasisidet lugejatelt.

Kokkuvõtlikult, noored ajakirjanikud tunnetavad, et nad vajavad toimetusepoolset tuge, kuid nad ei ole ise päris kindlad, missugune see olla võiks. Kuigi juhendajat peetakse oluliseks ning tunnistatakse, et ka stressi ja pinget on palju, ei peeta vajalikuks, et toimetuses oleks inimene, kellele nendest probleemidest rääkida. Pigem vajatakse inimest, kes aitab lahendada mured loo kirjutamisel või allikaga suhtlemisel.

Summary

The purpose of the bachelor thesis *The Necessity of Support System for Young Journalists*, was to examine how young journalists feel about having a support system in editorial board. The main questions were: do young journalists need support system in editorial board and what kind of solutions are used nowadays in the Estonian editorial boards of newspapers.

The empirical part of the thesis was conducted by using focus group interviews. Six young Estonian journalists were interviewed. Each one of them had different experiences working in different Estonian newspapers' editorial boards. Support system in editorial board as a concept was quite strange and unfamiliar to young journalists. However, young reporters are used to the knowledge that the editorial board will support them in situations which are conflictual or problematic. Also, they said that they have gotten from editorial board when they were writing news stories.

Young journalists do not feel the necessity of a support system in editorial board, which should and could support them on an emotional level as well. The reason, why they felt that way, might be because of those young reporters had not yet experienced emotionally very difficult situations or conflicts with the editorial board itself or with the newssources. Also, the reason might be that young journalists do not even know themselves which kind of support system they need, and they also do not know what kind of support to ask from the editorial board.

Even though some of the journalists felt the necessity of one certain supervisor in editorial board, they admitted that at the moment, in newspapers editorial boards, there are not that kind of supervisors. Young reporters said that even when there would be one, they would not be ready to talk about their emotions and difficult experiences to that person. They preferred talking about these subjects to their friends or family.

Despite of the fact that young journalists said that they do not need a support system in editorial board, their stories about different experiences working in journalism showed the opposite. They still wanted more support from the editorial board in different situations.

Sometimes they did not get needed support because young journalists were not sure how or what to ask from the editorial board.

The feedback from editorial board to news stories are more than expected. Young journalists appreciate the feedback from the readers as well, but only when it is personally sent to the reporter, not posted in news story's page of comments. Young reporters also said that feedback has to be constructive.

All in all, young journalists feel that they need support from their editorial boards, although they are not quite sure what kind of a support they need. Though existence of a supervisor is important and they say that there is a lot of stress and pressure in working as a journalist, they do not feel the necessity of support system in editorial board. They rather need someone who could help them resolve different problems with writing a news story or in communicating with the sources.

Kasutatud kirjandus

- 1) Beheshtifar, M. & Omidvar, A. R. (2013). Causes to Create Job Burnout in Organizations. *International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences*, 3(6): 107-113.
- 2) Bennett, S. & Deal, K. H. (2012). Supervision Training: What We Know and What We Need to Know. *Smith College Studies in Social Work*, 82(2-3): 195-215.
- 3) Clarke, P. (2000). Internet as a medium for qualitative research. *South African Journal of Information Management*, 2(2/3).
- 4) Clark, R. P. & Fry, D. (1992). *Coaching writers*. New York: St. Martin's Press.
- 5) Cleary, J. (2006). From the Classroom to the Newsroom: Professional Development in Broadcast Journalism. *Journalism & Mass Communication Educator*, 61(3): 254-266.
- 6) Cook, B.B. & Banks, S.R. (1993). Predictors of Job Burnout In Reporters and Copy Editors. *Journalism Quarterly*, 70(1): 108-117.
- 7) Ellis, C. & Adams, T. E. & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An Overview. *Forum Qualitative Sozialforschung*, 12(1): 1-18.
- 8) Fitzgerald, M. (1995). Editors under siege. *Editor & Publisher*, 128(48): 11.
- 9) Gassman, J. & Gleason, M. C. (2011). The importance of mentoring relationships among youth workers. *New Directions for Youth Development*, lk. 55-76.
- 10) Grant, J. & Schofield, M. J. & Crawford, S. (2012). Managing difficulties in supervision: Supervisors' perspectives. *Journal of Counseling Psychology*, 59(4): 528-541.
- 11) Hayes, M.W. (2013). The Challenge of Burnout: An Ethical Perspective. *Annals of Psychotherapy & Integrative Health*, 16(2): 20-25.
- 12) Have a Stressful Job? You Must Have an Ulcer...Right? (2006). *Centers for Disease Control*, URL (kasutatud jaanuar 2014) <http://www.cdc.gov/ulcer/myth.htm>
- 13) Hinami, K. & Wetterneck, T.B. (2012). What is Burnout? McKean, S.C. et al (toim.) *Principles and Practice of Hospital Medicine*. Hiina: The McGraw-Hill Companies, ptk 30.
- 14) Jürisoo, M. (2004). *Burnout – Läbipõlemine*. Tartu: Fontese kirjastus.
- 15) Kalter, J. (1999). Burnout. *Columbia Journalism Review*, 38(2): 30-33.

- 16) Krjutškova, K. (2009). *Aprillirahutuste kajastamise võimalikud psüühilised reaktsioonid ja mõjud ajakirjanikele*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- 17) Laherand, M. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- 18) Launer, J. & Hogarth, S. (2011). What is good supervision? *Postgraduate Medical Journal*, 87(1030): 573-574.
- 19) Leheste, G. (2012). *Veebiajakirjanike tööd mõjutavad tegurid*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
- 20) Nagy, M. L. (2006). Changes for Avoiding Burnout in Teachers and Advisers. *Education Digest*, 72(2): 14-18.
- 21) Nielsen, C. (2012). Newspaper Journalists Support Online Comments. *Newspaper Research Journal*, 33(1): 86-100.
- 22) Nikkolo, M. (2010). *Ajakirjanike töörahulolu kujundavad tegurid*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ettevõtte majanduse instituut.
- 23) O'Connor, H. & Madge, C. (2003). Focus groups in cyberspace': Using the Internet for qualitative research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(2): 133-143.
- 24) Pantti, M. (2010). The value of emotion: An examination of television journalists' notions on emotionality. *European Journal of Communication*, 25(2): 168-181.
- 25) Pavlovich, K. (2007). The Development of Reflective Practice through Student Journals. *Higher Education Research & Development*, 26(3): 281-295.
- 26) Pease, T. (1991). Blaming the Boss. *Newspaper Research Journal*, 12(2): 2-21.
- 27) Peters, C. (2011). Emotion aside or emotional side? Crafting an „experience of involvement“ in the news. *Journalism*, 12(3): 297-316.
- 28) Reinardy, S. (2009). Female Journalists More Likely To Leave Newspapers. *Newspaper Research Journal*, 30(3): 42-57.
- 29) Reinardy, S. (2011). *Newspaper journalism in crisis: Burnout on the rise, eroding young journalists' career commitment*. USA: Sage.
- 30) Powers, E. (2012). Learning to Do It All. *American Journalism Review*, 34(1): 10-13.
- 31) Smyth, F. (2012). *Stressed out: How should newsroom handle trauma?* URL (kasutatud september 2013) <http://www.cpj.org/security/2012/07/stressed-out-how-should-newsrooms-handle-emotional.php>

- 32) Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava 2013/14, URL (kasutatud aprill 2014)
https://www.is.ut.ee/rwservlet?ok_oppekava_kirjeldus.rdf+274+2013+1+0+1+0,0,0,0,0,0,0+PDF+application/pdf
- 33) Tatum, C. (2002). The Media as Teacher: Helping Advisers, Mentoring Young Journalists. *New Directions for Community Colleges*, 2000(110): 67-72.
- 34) Zhong, B. (2011). Readers' Mood Affects News Information Processing. *Newspaper Research Journal*, 32(3): 52-65.
- 35) Woodward, H. Reflective Journals and Portfolios: Learning Through Assessment. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 23(4): 415-423.

Lisa 1: Intervjuukava

Üldised küsimused

1. Kuidas sulle üldiselt mõjub konfliktse uudise kirjutamine?
 - 1.1. Mida sa tunned? Kas see nõuab sinult palju pingutamist? Mil viisil?
2. Kuidas sulle mõjub pehme uudise kirjutamine?
3. Kumba uudist sulle rohkem kirjutada meeldib? Miks?
4. Kumba uudise kirjutamine sulle emotsionaalselt enam mõjub? Kuidas? Miks?

I Ajakirjaniku ja allika suhtlus

Milline on olnud suhtlus allikatega konfliktse uudise puhul? Miks see selline oli?

1. Mida tegid suhtluse olemuse jaoks ise ära? Ehk kuidas käitusid?
2. Kas sul on tulnud negatiivse uudise kirjutamisel, allikatega suheldes ette ebameeldivaid situatsioone? Milliseid?
3. Miks negatiivsed emotsioonid tekkisid?
 - 3.1. Kuidas sa nende emotsioonidega tegelesid?
 4. Kuidas erinevad osapooled, ehk sina ja allikas, selles suhtluses käitusite?
 5. Kui vaatad sellele suhtlusele tagasi, siis kuidas sa suhtluses allikatega käitusid?
 6. Mida sa tagantjärele analüüsisid teinuksid teistmoodi?
 7. Mida tegid hästi?

Milline on olnud suhtlus allikatega pehmema uudise puhul? Miks see selline oli?

1. Mida tegid suhtluse olemuse jaoks ise ära?
2. Miks tekkis just selline emotsioon?
3. Kas käitusid suhtluses kuidagi teisiti, kui konfliktse uudise kirjutamise puhul? Miks?
4. Kuidas erinevad osapooled selles suhtluses käitusid? (allikas ja ajakirjanik)
5. Kui vaadata sellele suhtlusele tagasi, siis kuidas sina erinevate uudiste kirjutamise puhul allikatega käitusid?

II Ajakirjaniku ja toimetuse suhtlus

Negatiivse uudise kirjutamisel

1. Millised on olnud kogemused konfliktse uudise kirjutamise puhul?

2. Mille tõttu sa üldse konfliktset uudist kirjutasid? (kas enda mot. või toimetusepoolne)
3. Kas konfliktne uudis mõjutab kuidagi ka sinu töövõtteid? (suurem ajakulu jne)
Kuidas?
4. Missugused probleemid konfliktse uudise kirjutamise puhul tekkisid? Miks?
5. Kui sul tekkis uudise kirjutamisel probleem, mida sa siis ette võtsid?
6. Mida tegi sellises olukorras toimetuse? Kas toimetusest keegi tuli ise abi pakkuma?
7. Kas sa ootasid toimetusepoolset abi? Miks?
8. Millist tuge või abi sa ootasid?
9. Mida tegid siis, kui tuge või abi ei saanud? Miks nii tegid?
10. Kuidas toimetuse reageeris, kui ajakirjanik sealt kellegi poole oma murega pöördus?
11. Kuidas käitusid selles situatsioonis sina ise? Kas läksid abi otsima?
12. Kas midagi oleks saanud teha teistmoodi? Nii enda käitumises kui ka toimetuse toetuse puhul? Mida?
13. Kuidas toimetuse ajakirjanikke üleüldiselt toetas?
14. Kas sa ootasid keerulise situatsiooni puhul toimetusest tuge? Miks? Millist?

III Pehme uudise kirjutamisel

1. Millised on olnud kogemused pehme uudise kirjutamise puhul?
2. Milline oli sinu suhtlus allikatega siis? Miks?
3. Mida tegid ise teistmoodi või käitusid samamoodi nagu konfliktse uudise kirjutamisel?
4. Kas pehmeme uudise kirjutamisel tekib vähem tõkkeid/probleeme kui konfliktse uudise kirjutamisel? Miks?
5. Kas sa tunned, et ka pehmema uudise kirjutamisel oleks vajalik olnud mingisugune toimetusepoolne sekkumine? Miks? Too näiteid olukordadest.

IV Ajakirjanik ja tugisüsteem

1. Kas sinu arvates peaks toimetuse või keegi toimetusest kandma tugisüsteemi funktsiooni? Kes? Missugust tuge peaks toimetuse pakkuma?
2. Miks seda vaja on?
3. Milline peaks toimetuse tugisüsteem sinu arvates olema?
4. Kui vaatad enda praktikale tagasi, siis kus olid need kohad, kus oleks toimetuse abi/toimetusepoolset sekkumist olnud vaja?

5. Missuguse uudise kirjutamine on sind emotsionaalselt kõige enam mõjutanud?

5.1 Milline see oli?

5.2 Kuidas see sind mõjutas?

5.3 Miks see sind nii mõjutas?

5.4 Kas sa ootasid siis toimetusepoolset abi?

5.5 Mis sai edasi?

Võrrelge/üldistage: kui võtate positiivse uudise, millise tooniga suhtlusakt teile ennekõike meelde on jäänud? Kui võtate „kõva uudise“, millise tooniga suhtlusakt teile ennekõike on meelde jäänud? Millest on teie enda meelest selline erinevus tekkinud? Kumb on kirjutamisel ja suhtlusel kurnavam?

6. Mida pead toimetuse käitumise puhul halvaks? Mida pead heaks? (nt halb on see, et ei tulnud appi. Hea oli nt see, kui tuldi appi, kui olid kinni jooksnud)

V Ajakirjanik ja stress

1. Kas oled tundnud, et ajakirjanikutöö ei ole siiski sinu jaoks? Miks ja millal? (milliste lugude kirjutamisel; millistes situatsioonides)

2. Millised on olnud kõige stressirikkamad olukorrad siiani sinu ajakirjanikutöös?

2.1. Millest need on tingitud olnud?

3. Mis sind noore ajakirjanikuna kõige enam mõjutavad? Missugused tegurid?

Lisa 2: Transkriptsioonid intervjuudest

18. märts

Mul on kõige pealt sellised natuke üldised küsimused, mis viiks meid selle teema juurde. Et kuidas teile üldiselt mõjub konfliktse uudise kirjutamine? Mida te nagu mõtlete, kui te hakkate konfliktset uudist kirjutama? Kuidas te ennast meelestate või mis tunded teid valdavad?

(NA3): Mina ühe esimese asjana mõtlen valmis, eee, tavaliselt on siis see, et sa pead kellegi poole pöörduma ja niimoodi, et sa pead talt küsima ebameeldivaid küsimusi. Eee, esimese asjana ma mõtlen sellele, et kuidas ma saan niivõrd teadlikuks, et kui ta otsustab, et ta nagu ei räägi minuga avatult vaid et ta, või ta ei taha minuga rääkida, et siis sellisel juhul ma siis nagu suudan talle vastata ja et ma ei jäta endast halba muljet ja ta ei saa mind rünnata sellega, et ma ei tea mitte midagi. Et tuleb võimalikult palju teada saada sellest teemast. Siis ma mõtlen välja selle, missuguses järjekorras ma allikateni pöörduma pean ja siis valmistan ennast ette. Et eks mingisugusel hetkel tekib see päris tugev hasart ka juba.

Et sa siis lihtsalt püüad võimalikult hästi ette valmistada? Et sa oleks kindel endas?

(NA3): Jah. See annab palju enesekindlust, et kui sa peadki nagu minema konfliktssesse, et sa tead nagu nii palju, et sa oskad vastata.

Aga pehme uudise puhul näiteks? Kas selleks sa valmistud vähem?

(NA3): Otseselt mitte, valmistun teistmoodi.

Kuidas teistmoodi?

(NA3): Seadistan ennast teistmoodi ette selles mõttes, et nagu konfliktse uudise puhul on vaja küsida kindlad asjad, pead küsima talt ja kindlad vastused saama ka. Pehme puhul on rohkem avatud küsimused mu arust. Et seal lased rohkem rääkida teisel, sellel inimesel. Kuigi konfliktse puhul ka, aga konfliktse puhul pead sa ise suunama väga selgelt seda juttu.

Nii et see nõuab nagu ka rohkem pingutust ajakirjaniku enda poolt?

(NA3): Enesekindlust, minu puhul lihtsalt ja siis selleks, et seda saavutada, seda enesekindlust, on vaja olla valmis kõigeks.

Kuidas teiega on?

(NA1): Ma ütleks selle ettevalmistuse kohta, et minu jaoks on ka vist nii, et nagu J mainis siin seda hasarti, et kui mulle see teema läheb hästi korda, siis on ka sihuke tunne, et ma nagu

tahaks ja läheks ja teeks ja saaks kõik teada, et siis ei teki nagu sihukest tõrget endale, et ah ma nüüd ei julge või midagi.

Aga kui sa pead sellist lugu kirjutama, mida sa eriti ei taha kirjutada? Kuidas siis ennast ette valmistad?

(NA1): Siis vastumeelsemalt, aga võib-olla pigem selle mõttega, et teeks ja saaks kaelast ära.

Aga kas sinu töö efektiivsus langeb ka sellepärast, kui sul ei teki seda „oh, see teema väga huvitab mind“ tunnet? Et kas selle mitte nii ennast huvitava loo puhul mõtled, et ah, tegin ära, las jääb.

(NA1): Ma ei tea, ma mõtlen võib-olla pigem seda, et kui ma olen selle teema suhtes sihukene neutraalne, et see on võib-olla mingis mõttes parem jällegi, et ma suudan olla selline objektiivne ja tuim selles osas natukene. Et kui ma, et kui mingisugune asi, mis mulle väga korda läheb, et võib-olla just siis on see, et ma pigem valin mingisuguse poole sealt natukene, mis omakorda natukene nagu mõjutab seda uudist.

(NA3): Minul on ka see, et ma just mõtlen ühe uudise näitel, et kus ma kirjutasin loo eee, mingist energiapadjast, mis sarnanevad väga mokatubakale ja seal oli see, et oli nii selge, et need maaletoojad, selle asja maaletoojad nagu mängivad meelega sellist halli ala, mis seadustes on, aga tegelikult isegi sotsiaalministeerium ütles, et seda halli ala ei ole, et see on ebaseaduslik, mis nad teevad. Ja sellisel hetkel oli see, et ma sain väga selgelt aru, et see, mis nad teevad, on vale ja ma sain neid müüjaid väga, ma nagu helistasin neile, ma sain neid nagu väga selgelt rünnata eeee, et mitte kohe rünnata, aga kui nad ei olnud nõus rääkima, siis ma nagu natukene provotseerisin neid ja nad hakkasid rääkima kohe. Ja ma julgesingi seda provotseerimist teha sellepärast, et ma nagu olin ise samamoodi sellest häiritud, et ma tundsin ennast enesekindlalt, et ma teadsin, et nad teevad valet asja. Ja oleks võib-olla olnud niimoodi, et ma ei oleks seda teadnud, siis ei oleks see mind ennast nii väga häirinud, siis ma võib-olla oleks öelnud, et pannudki loosse umbes sisse, et seda ei tahtnud kommenteerida või et noh, oleks esimeste vastustega rahule jäänud. Siis ma nagu lükkasin neid rohkem nurka.

Sul oli rohkem informatsiooni, tänu sellele...?

(NA3): Jah, jah, see nagu ennast mind paelus ka, et eee samamoodi oli siis ka nendega, kes müüsid seda, et võib-olla ma oleks saatnud meili ja pannud loosse, et umbes ei vastanud. Ja siis ma saatsin meili, ei vastatud ja siis ma helistasin ja ütlesin, et see on teie enda asi, et kui te ei vasta, siis ise teate, kuidas see loosse läheb. Et te ei saa ise sõna ja ise teate, kas te tahate ennast kaitsta või mitte. Mul on ükskõik eks, et mina kirjutan loo niikuinii. Ja nad selles

mõttes nagu siis vastasid ka nagu üsna kiirelt. Ja siis kui ma ütlesin, et paluks pooleteise tunni jooksul, siis nad ütlesid, et oi, ei jõua, siis ma ütlesin, et vot siis ei jõua mina enam loosse seda panna ja siis nad vastasid ikkagi õigel ajal. Et siis on lihtsalt seda ruumi rohkem nagu suruda. Või jõudu.

(NA2): Konfliktsete lugude puhul on vist hästi selline sisemine eetikaküsimus ka, et noh, et mida sa nagu julged küsida ja sealsamas kindlasti ka see enesekindluse asi, kas sa üldse julged küsida. Et ma ise mõtlen, et konfliktsete teemad on selles mõttes hästi huvitavad teha, et sul on kogu aeg põnev. Selles mõttes, et need neid ninnu-nännu lugusid, et noh, neid on lihtsalt nii palju tehtud, et aga samas kui sa leiad nagu hea teema, mis sind huvitab. Mingi selline konfliktne teema, siis see nagu tõmbab su käima ja et sa viitsid nagu sellega tegeleda ja mina küll näen rohkem vaeva konfliktsete teemadega, kui selliste ninnunännudega. Nagu sa ütlesid ka, vaata, et need on avatud küsimused, kui sa räägid mingitel pehmetel teemadel. Inimene vestleb sinuga ja kuidagi see jutt nagu jookseb hästi loomulikult ise, et sul on mingi kolm-neli küsimust valmis mõeldud ja siis lõpuks juttu tuleb kahekümne küsimuse vastuse jagu selles mõttes. Et konfliktsete teemad on jah, et see nõuab hästi palju nagu ettevalmistamist ja küsimuste sõnastamist ja samamoodi küsimuste järjekorda seadmist.

Vot sa ütlesid, et kui sa leiad teema, mis sind nagu ennast huvitab ja tundub konfliktne, et aga mis siis on, kui toimetus annab sulle mingi teema? Kas selleks, et tekiks see hasart, kas sa pead selleks endale leidma nupukese, mis sind nii-öelda üles kütab või see konfliktne uudis ise juba nagu tekitab juba selle ooo efekti.

(NA2): Seal on nagu see ka, et keegi ei saa ju sulle mingit teemat peale suruda, et toimetuses nagu ikkagi rohkem käiakse need teemad välja ja siis, kes nagu selle teema valib. Et keegi ei ütle, et kuule, sa nüüd teed sellest ja mingisugust vastuvaidlemist ei ole. Et seal on nagu see valikuvabaduse koht ka.

(NA4): Ma arvan, et see kuulamine on hästi oluline, et kui on konfliktne teema, siis sa pead hästi-hästi täpselt kuulama, mida ta ütleb sulle. Et kui seal on väikeväike kasvõi tähendusvahe, et siis sa saad kohe küsida. Et ei ole seda, et pehme lugu nagu ongi nii, et sa võid vahepeal nagu nii-öelda ennast lõdvemaks lasta ja et niikuinii et tead ja et kui viimane lause lõpeb, siis küsid sealt midagi edasi. Aga kui sul on konfliktne teema, siis kui seal on mingi väike vihje ja see jääb sul vahele, siis või see, et sa sõnastadki küsimuse natukene mööda, siis ta ütleb, et sa oled täiesti asjatundmatu, et sa ei tea, mis vahe on pakkimisel ja ma ei tea, pakendamisel ja siis ta lihtsalt sõimab su täis tänu sellele, et sa ei tea niikuinii midagi

onju. Et siis sa pead nagu hakkama neid suhteid jälle lappima niimoodi vaikselt, et mõte peab nagu ise hästi-hästi loos sees olema.

Nii et te nõustute minuga, et see nõuab palju pingutamist, iseenda poolt? Kuidas te sellega hakkama saate?

(NA3): Ma tahtsin korra öelda, et üks asi, et see vahe, et kas see on su enda teema või antud, siis on vahe küll, aga konfliktse loo puhul on üks asi alati hea, et fookus on hästi täpselt paigas ja tänu sellele sa saad intervjuu käigus kogu aeg, kuna sa tead täpselt, mis on fookus, siis sa saad kogu aeg sinna tagasi minna, et eee, ootoot, rääkige hoopis sellest. Et pehme loo puhul ei pruugi seda olla.

(NA2): Aga samas see nõuab päris palju enesekindlust, et seda kuulamisasja, et kui sul on endal kogu aeg selline väike närv sees, siis sa pead nii tähelepanelikult seda juttu veel kuulama ja kui sul on ikkagi väga autoriteetne inimene teisel pool telefoni, siis no ei ütle niimoodi, et ouou, kuule, mis jama sa ajad eksju. See on nagu ka..

(NA3): Marju Lauristinile oleks päris keeruline helistada.

Okei, aga räägime siis pehmest uudisest, niimoodi üldiselt. Kuidas selle uudise kirjutamine mõjub? Et kas teil on juba ette selline suhtumine, et ah võib kergemalt võtta, või nagu kuidas te tunnete ennast?

(NA4): See vist oleneb ka sellest, millisest valdkonnast see pehme uudis ka on, et kui see on ikka täiesti noh, et ei ole sinu huvi, et siis sa lähedki tegema, et noh, teeme selle siis homseks ära. Aga kui see on ikkagi nagu huvitav ka sulle, siis sa nagu uurid rohkem.

(NA3): Iseenesest võib ju ka pehmes uudises olla konflikt sees, mis on sihukene pehme konflikt. Või siis lihtsalt see, et see laheneb täiesti ilusti kõikide osapoolte vahel ära.. et võib pakkuda, et sa võid seda samatmoodi nagu teha niimoodi huviga ja tahadki kirjutada võib-olla sellepärast, et see lugu on ise lihtsalt nii lahe. Et sa tahad seda inimestele edasi anda või inimene on lahe, see on täitsa lihtne. Küll on see, et kui sa teed persoonilugu, siis su vastutus selle ühe inimese ees on nii suur, see on nagu teistmoodi, et siis sa pead jällegi hakkama nagu hullult ette valmistama.

Aga niimoodi üldiselt võttes, et okei, konfliktse loo kirjutamine on kindlasti pingelisem, aga nagu just selle ettevalmistuse osas, et kumb nagu võtab rohkem aega? Või kumb võtab teid emotsionaalselt tühjemaks?

(NA1): Emotsionaalselt tühjemaks võtab kindlasti konfliktne uudis, sest üks asi ongi see, et palju sa nagu aega kulutad sellele, et noh pehme uudise puhul sa võid samamoodi kulutada

noh mõistusevastaselt palju, sest see on nagu nii huvitav ja põnev sinu jaoks, aga siis sa teedki seda nagu hobikorras. Aga see vaimne pool just pigem, vähemalt ma ise mõtlen küll, kui on olnud sihukesed raskemad lood, et lähed õhtul koju ja pea valutab ja ei taha enam nagu midagi näha ja kuulda mõnda aega. Aga pehme uudisega on just sihuke positiivne emotsioon nagu lõpuks.

(NA4): Pehmega sa ka ei karda ennast nii rumalaks teha, et kui sa ei tea asjast midagi, siis sa lihtsalt ütledki, et vabandust, ma tõesti ei tea sellest midagi või midagi sihukest, aga kui on ikka sihuke kõvem teema, siis jääb mulje, et peaks nagu ise ka teadma sellest midagi kui ma seda lugu teen.

(NA3): Mind otseselt ei väsita nagu ükski lugu, mind väsitavad allikad. Et vahet pole, kas on pehme või konfliktne teema ja kui allikas räägib ikka poolteist tundi järjest telefonis niimoodi, et sa ei saa rääkida vahele midagi, siis lõpuks sa oled ikka noh kutu täiesti. Et on sihukesi asju ka olnud.

Aga miks see konfliktne uudis, miks ta teile nagu kõvemini mõjub?

(NA2): Ilmselt sellesama vastuolulisuse pärast...

Et te peate selle ise nii läbi mõtlema?

(NA2): Ilmselt küll jah, et sa ikkagi nagu tunned, et sinu vastutus on suurem, et a la kasvõi selles mõttes, et mõlemad osapooled saaksid võrdselt sõna või noh alustades tõesti kõige mingist põhilisemast.

Kas konfliktse loo puhul on siis see, et see kartus eksida nagu mõjutab ka rohkem? Sest noh, selliste lugude puhul sa ju ei taha eksida.

(NA3): Minu arust on see, et väga tihti on see mõte, et kas see konflikt, mis siin on, on konstruktsioon või see on päriselt, sest väga tihti võib juhtuda see, et sa ise konstrueerid mingi konflikti ja keegi ütleb sulle, vat aga, siin on tegelikult selline asi. Ja seda tegelt ei ole, et sul on nagu, aa, okei... ja siis tõesti ei ole konflikti. Aga vahel on ka see, et sa helistad inimestele ja nad ütlevad, et ei ole mitte midagi, aga tegelikult see konflikt on olemas, nad lihtsalt ei taha ajakirjanikele seda öelda ja siis sina pead siis nagu üritama seda välja tuua.

Aga kui sa helistad ja sulle öeldakse, kui sa saad ise nagu aru, et seal ei ole konflikti, kas sa siis eelneva info põhjal pole siis seda selgeks teinud?

(NA3): seal võib olla see, et sa ütled, et noh, ilmnevad mingisugused asjaolud lihtsalt, mida sa ei tea ja mida teised ei tea ja siis saab selgeks, et tegelikult seda seal ei ole, sellepärast, et mingi pisike detail lahendab selle olukorra.

Aga kuidas see sulle mõjub? Sa oled ilmselt ju mingi aja ka kulutanud selle peale...

(NA3): See on tavaline selles mõttes, et ikka juhtub, et mingid lood langevad ära või ei tule nii head, kui sa tahad, et...

Et selleks sa ole valmis siis nagu?

(NA3): Muidugi. Ega selles mõttes mina ju, et selles mõttes on ju hea, et sa saad mingi konfliktse loo, et on suur ja paljusid mõjutab, samas aga et noh, kas konfliktid siis on mingid head asjad või..? et kas see on siis hea, et need tegelikult olemas on? Et kui seal ei ole seda, et siis mul ei ole nagu mõru meel ka, et seda pole, sest seda ikka tuleb ette.

Räägime nüüd teie ja allika suhtlusest. Et võtame siis kõige pealt selle konfliktse uudise, et te võite mõelda mingi enda kirjutatud loo peale, kus oli konflikt ja sealt siis nagu näiteid tuua. Et te võite neid lugusid nagu rääkida konteksti paremaks mõistmiseks. Et kui on konfliktne uudis, et mida sa selle suhtluse olemuse jaoks ise ära teed? Et kas sa võtad juba mingisuguse hoiaku, et kuidas sa käitud?

(NA2): No alateadlikult kindlasti võtan mingisuguse hoiaku, aga missuguse... Pigem sihukese noh... negatiivse. Ma ei oska seda ka kuidagi paremini kirjeldada, et aga mingi hoiak tekib kindlasti. Ja see on täiesti normaalne nagu iga inimese puhul, aga et lihtsalt seda ei tohi nagu välja näidata, et tuleb ikka alustada sellega, et sa ütled oma nime ja kust sa helistad ja mis on sinu teema ja. Et noh lähened nagu samamoodi viisakalt, sõbralikult... Ütleme siis nii. Et ma ei teagi.

Et seni olete sõbralikud, kuni allikas näiteks ise hakkab ma ei tea, ütleb midagi ebameeldivat?

(NA2): Kõige rumalam asi üldse on hakata vaidlema mingi inimesega seal ja kui keegi ütleb sulle halvasti, siis ütled halvasti tagasi.

Aga lihtsalt see ju kui allikas ütleb sulle midagi halvasti, siis ju tegelikult sinu suhtumine muutub ka ju kohe?

(NA1): Hääletoon ilmselt juba reedab su ära. Et sa ei, juba see kui sa alustad kõnet, et sa mõtled ka, et võib-olla ma ei alusta seda nii positiivselt, et noh (reipalt) tere, ma tahan teiega nüüd sellest jamast rääkida! Et noh see kõlab nagu totakalt, et lihtsalt, et püüda asja nagu algusest peale võimalikult rahulikult võtta.

Et kas selles mõttes ka rahulikult, et ei ärritaks allikat ilmaasjata?

(NA1): Jah, et kui ma tean, et teema niikuinii hakkab teda ärritama, siis ma ei taha ühegi sõnaga teda nagu veel rohkem üles kruttida.

(NA4): See oleneb hästi palju inimesest ka, et kas inimene on selline konkreetne inimene või ta on selline ümbernurga-inimene. Et kui sa räägid konkreetse inimesega ise ümber nurga, siis varsti ta ärritub selle peale, et sa räägid nii ümber nurga.

(NA3): Tahtsin seda öelda, et jah, see oleneb inimesest, et võib-olla vähem-meediateadliku inimese puhul ma alustan niimoodi vaikselt, rahulikult rääkimist ja jõuan selle teemani, mitte et ma läheks alguses mingit väga kauget teedpidi, aga et vaikselt ääri-veeri peale. Mõne inimese puhul lähen konkreetset, et eriti, kes on avalikes ametites. Teine asi on see, et ikkagi, mis te ütlesite, on see, et kui ta ründab teid, et siis selles mõttes on konfliktse teema puhul ja allika puhul, et kui sa küsid tema käest ebameeldivaid küsimusi, ta ei taha neile vastata, see on nagu mingis mõttes sõda. Ja kui sa käitud ebasekundaarselt ehk sa ei ründa vastu vaid küsidki rahulikult uuesti, siis see annab sulle eelise ja minu arvates ja ta siis ta tunneb ennast võib-olla halvasti ja räägib võib-olla isegi nagu rohkem vahel. Et sa pead, et minu meelest, et konflikti intervjuu ongi selline ping-pong, selline sõda.

(NA2): On küll jah, et selles mõttes on väga hea, et abi saab väga palju toimetusest, toimetuse seest. Et kui helistada noh a la mingitele äritegelastele, riigitegelastele, et see on selles mõttes nagu väga hea, et sa ei hüppa nagu tundmatusse vette, et iga inimese jaoks ilmselt, noh tuntud inimese jaoks on võimalik end ette valmistada. Nagu sa ütlesid ka, et on inimesed, kes on konkreetset onju ja on inimesed, kes on rohkem nagu ümber-nurga-inimesed, et selles mõttes teab selle strateegia valida, et muidu sealt lihtsalt ei tule mitte midagi.

(NA3): Minu jaoks muudab ka see, et kellena ma helistan. Et kas ma helistan Eesti Päevalehe ajakirjanikuna või ma helistan Postimehe ajakirjanikuna või ma helistan Tartu Tudengi ajakirjanikuna. Et kui ma helistan Tartu Tudengi ajakirjanikuna, mul on lihtsalt raske neilt nõuda, nagu nii palju kui ma Postimehe ajakirjanikuna saaksin, sest järgmine päev läheb see leht trükki, selle mõju on nii palju suurem, et nad peavad tõesti võib-olla kohe vastama mulle. Tartu Tudengi puhul ma ei saa neilt nõuda, sest ma isegi oleksin täpselt samamoodi, et kuulge, et noh... vastan teile umbes siis, kui mul aega on.

(NA2): Ilmselt see on vastastikkuna ka nagu, et ajakirjanikule mõjub see tegelase nimi, kellele ta helistab ja sellele inimesele mõjub nagu omakorda see, mis väljaandest sa helistad, kui autoriteetne näiteks see väljaanne on. Et noh nagu sa ütlesid, et Tartu Tudeng versus Postimees.

(NA1): Jah, näiteks, ma ei ole töötanud Õhtulehes, aga ma täiesti usun seda, et kui helistab inimene Õhtulehest, siis allikas võtab teistsuguse hoiaku, kui näiteks noh Eesti Päevalehest. Siis ta juba saab aru, et noh, mingit jama ikka tahavad.

Et see on siis ka nii-öelda sinupoolne suhtlushoiaku võtmine, sest sul on nii-öelda silt küljes?

(NA1): Jah, täpselt.

Et see siis ka juba määrab?

(NA1): Jah, ja samamoodi näiteks ongi Tartu Tudengiga ongi see, et samas, et kui ma helistan sealt, siis allikatel ei ole kunagi nagu mingisugust negatiivset hoiakut, sest tihtipeale neil pole ka mingisugust kogemust selle väljaandega. Et nad ei karda sealt mitte midagi ja tundub selline üliõpilasesinduse asi, et mingi pehme teema ikka. Et sealt ei tohiks midagi tulla.

Aga mõelge nüüd mõne konfliktse uudise peale, kas teil on ette tulnud ebameeldivaid situatsioone allikaga suheldes? Ja millised? No võtke üks, mis on teid nagu kõige rohkem mõjutanud ja milline see situatsioon oli?

(NA1): Ma võin rääkida ühest, aga seal teema ise ei olnud üldse konfliktne. Aga see nagu allikaga suhtlus läks nagu kuidagi käest ära. Asi oli selles, et meil oli nagu kokku lepitud, et ma hommikul helistasin ja õhtuks pidin, nagu lehte oli planeeritud üks suur pilt ja suur lugu onju. Ja siis keset päeva allikas helistab mulle tagasi ja ütleb, et teeks selle loo üldse kolme kuu pärast, siis meil tuleb täiendavat infot ja et see on ikka nii suur asi, et see vajab ikka rohkem analüüsi. Siis ma mõtlen, et noh, okei, tore-tore, aga mul on vaja seda täna õhtuks, lehes, et, muidu on mul seal valge auk. Ja siis ma lihtsalt tundsin, kuidas ma pean ise hakkama seda inimest selleks nagu survestama ja tegemist oli teadlasega, tema pooleliolevast, noh, pikaajalisest tööst eksole, mistõttu nagu on minust nagu väga näotu kuidagi noh suruda seda üheks kiireks hetkeks kokku, et teeme selle nüüd kohe ja peab nii olema. Ja siis ma ei mäleta, kuidas me lõpuks selle kompromissini jõudsime, aga see oli vist sama inimene, kellega siis enne seda, kui see lugu valmis sai, siis ta põhimõtteliselt, ilmselt sellest närvipingest, mis oli tingitud sellest kiirustamisest, siis ta hakkaski nagu, mitte sõimama, aga solvama, et teete siin mingit kollast ajakirjandust ja, et noh, läks täiesti närvi selle peale ilmselt, et ta tundis, et teda kiirustatakse nagu tagant. Ja õhtul ta küll helistas tagasi ja vabandas, et ta oli niimoodi käitunud ja kõik, aga samas see oli minust nagu kogu viimase energia, noh õhtul oli mul muidugi hea tunne, et see lugu sai lõpuks lehte sai, aga see närvipinge, mis selle päeva jooksul noh osaks sai, see oli nagu päris jube ikkagi. See oli

puhtalt selline ühe allika põhjal, et see lugu iseenesest, et see teema polnud nagu üldse oluline.

(NA3): See on minu arust, noh, üks naljakamaid asju ongi see, et tihti peale teema, mida suvalisem on teema, seda rohkem probleeme allikatega lihtsalt, et enda kogemusest, et kui sa kirjutad positiivset lugu, palud kellelgi iseloomustada kedagi, ta on öelnud võib-olla kaks-kolm positiivset lauset ja sa ütled, et okei no selge. Ja ta ütleb, et palun, kindlasti ma tahaks enne oma laused üle lugeda ja ma ütlen, et te olete öelnud ainult paar asja, ei kindlasti tahan. Et noh nagu see on vahel nagu väga, ajab närvi see, et nagu kuidas öelda, mõttetu asjaga hakatakse selles mõttes nagu jamama ja tehakse see asi ebameeldivaks. Siis sa ei tahagi seda teha, sest see on nii mõttetu.

Aga kuidas sa käitud siis? Kas sa saadad talle need paar lauset pärast?

(NA3): Einoh, ma selgitan ära, et miks ei ole vaja seda. Ma võin talle need lõpuks saata, aga kuidagi muuta ma ei lase, sellepärast, et nagu mis mõte sellel on nagu. Tavaliselt inimesed loevad oma lauseid kuskil ekraanilt vaatavad ja mõtlevad siis, et issand see on nii nõme lause umbes, et ma teen parema ja siis see lause tuleb täiesti impotente ja mõttetu. Täiesti mõttetuks üleüldiseks lauseks noh.

Ja siis sellepärast muutub see ...?

(NA3): Ma ei viitsigi seda enam teha, sest see uudis on nagu mõttetu ja kui sellega nii palju jama on, siis ma parem teeks juba midagi muud. Teeks parema meelega uudise ilmast kui et positiivsest asjast, kus keegi hakkab nagu noh, mingi allikas hakkab täitsa suvalise asja pärast nagu...

Kas sa kirjutasid selle loo ära?

(NA3): Muidugi kirjutasin. Et ma lihtsalt ei viidanud temale üldsegi otse nagu kui inimesele, kuna ma rääkisin ühe inimesega veel, siis ma kirjutasin nagu sõprade sõnu või hinnangu. Aga mis ma tahtsin lihtsalt öelda, et see ebameeldiv kogemus.. et minul on olnud see, et ka teadlasega. Kuna nemad kirjutavad oma artiklit mingisugune aasta otsa võib-olla ühte mingisugust artiklit, siis nad kujutavad ette, et me kirjutame samamoodi. Aga ajakirjanikel käib see asi hoopis teistmoodi. Ja eriti üllatas mind see, kui ajakirjandusõppejõud, kes on sihuke, võiks nagu arvata, et teab, kuidas ajakirjanduses asjad käivad ja mind üllatas see, et ka tema, et tal tegelikult ei olnud üldse õrna aimugi, kuidas tegelikult tehakse ühte lugu. Et kui korralikult võetakse ette. Tema arvates ma oleksin pidanud rääkima, noh kõikide informaatikute, matemaatikute, füüsikute ja kõigiga ja kõigi käest küsima umbes, kui mul seal

loos pole ruumi selle jaoks, see pole ju nagu võimalik lihtsalt. Ja mind imestaski see, et ma saan aru, kui helistan tõesti mingisugusele IT- või mingile sellisele õppejõule, kes ei tea, eksju, aga tema ajas täpselt samamoodi nagu tal ei oleks õrna aimugi, kuidas tegelikult tehakse. Et ajakirjanduslikku lugu.

Aga ütle hästi lihtsalt, mis tunded sul oli? Kas sa olid vihane? Pettunud vms?

(NA3): Ma olin ärritatud jah, sellepärast, et ma ei tahtnud seda lugu teha enam, sellepärast, et ma pean mitu korda selle inimesega suhtlema ja kui ta ütleb sulle ära mingisugused laused, saadad talle ületäpsustamiseks, põhimõtteliselt saadad talle loo. Ma saatsin talle loo, kus olid tema tsitaadid sees, ta täpsustas seal minu sõnastust, siis ta pani sinna enda tsitaate juurde veel, lausete vahele, mis on täiesti haige, haigete sõnadega, et mitte keegi ei saa sellest aru. Ajakirjandusõppejõud peaks ometi aru saama, et inimesed ei taha lugeda nii keerulisi sõnastusi ja nii keerulisi sõnu nagu ta kasutab seal. Mille tähendust enamus inimesi ei teagi üldse. Ja ta tegi seda ja ma ei imesta, et on ka olnud juhuseid, kus inimesed, et ma ei ole nõus sellega, mis see teine allikas ütleb, et muutke ära. Siis tekibki see tunne, et sa ei taha sellega tegeleda, sest sa pead seda allikat kasutama, aga see on lihtsalt nii ebameeldiv.

(NA1): Tihtipeale teadlastega ongi see, et mul on ka olnud, et saadad loo ja ütled selgelt, et ma saadan sulle ainult faktikontrolliks ja siis tuleb mingisugune mitu-mitu tundi hiljem terve tekst läbi toimetatud, kõik sõnastus oma sõnadega ära muudetud, siis mõtlen, et püha taevas, ta on nüüd sihukest vaeva näinud ja samas ma pean talle ütlema, et aga, see on kõik ebavajalik! Et või siis on parandatud isegi enne, et ütleme, et ma ei ole spelleriga seda teksti veel üle lasknud, siis ta on kirjavead ka ära parandanud. Siis ma mõtlen, et...

(NA3): Pealkirja ka!

Aga sa ütlesid, et sul allikas hakkas nagu blokkima, et mida sa tundsid siis?

(NA1): Siis ma olin ehmatunud, ma olin väga ehmatunud sellest, et ja hetkeks ka mures muidugi, sest ma hakkasin nagu korraga mõtlema sellele, kuidas ma teda ümber veenan, mis siis saab, kui ma ei saagi teda ümber veenda ja, aga siis noh, oligi sihuke, et kogu see mure pani mind nagu veel tugevamini selle nimel töötama, et ta mul ikkagi alles jääks.

Aga kas selle juures oli nagu kõige vastikum või nagu ehmatus tuli sellest, et see oli selline lugu, kus sa ei oodanud, et konflikt tuleks?

(NA1): Jah, täpselt! See ka, et see kõne tuli minu jaoks täiesti, niimoodi, et hommikul oli kõik kokku lepitud, ma teadsin kunas ma lähen pilti tegema, kunas ma räägin temaga ja siis lõuna ajal, kui tema oli natuke saanud seda mõtet ilmselt siis paar-kolm tundi läbi mõelda, siis tema

oli otsustanud, et teeme selle septembris. Et nagu siis kolm kuud hiljem. Et seda tõesti ma nagu ei kujutanud isegi ette.

(NA4): See allika dikteerimine on täiesti kohutav, isegi kui sul on pehme lugu ja siis sa saadad talle loo, okei, ma saan aru, et see on persoonikas pooleldi. Saadad talle vaadata ja siis ta tõmbab sul mingid kohad alla ja ütleb, et tead, seal paneme „sõnul“ asemel „ütles“. Siis ma nagu ... ja siis ma küsin nagu vanematelt kolleegidelt, et mis ma teen siis nagu, et endal on halb tunne, et miks ma pean nagu kõike muutma ja siis nad ütlevad, et aga siis on järgmine kord ju hea temaga suhelda, et noh, ära hakka suhteid rikkuma, et umbes paranda ikka ära. Ja siis ma, et noh, okei ja küsin, et kas te teete ka siis niimoodi? Ja nad: jah, me oleme juba 30 aastat nii teinud. Okei.

Aga kui just nagu uudisest rääkida?

(NA4): Uudisega ajas mind see närvi, kui mind saadeti mitme allika juurde. Et üks allikas ütles, ei, see kõik on täiesti vale, helista järgmisele. Helistan järgmisele ja ütleb, et ei, mina ka ikka päris õige inimene ei ole, et helista järgmisele. Põhimõtteliselt mul oli kõik juba olemas ja siis ma igaks juhuks mõtlesin, et ma helistan sellele nõ bossile ka veel üle ja küsin üle ja siis ta ütleb, et kõik oli hoopis teisipidi. Ja siis ma olin nagu, et ... kõik oleks ju lehte läinud täiesti valesti onju.. et see oli nagu väga häiriv. Aga teadlasega oli mul niimoodi, et ma tegin meelega ennast nagu hästi lolliks või selles suhtes, et ma nagu ütlesingi, et ma teen nagu lihtsalt lugu ja ma tahan tehagi nii, et iga inimene saab aru, mida ma ütlen. Tõi kõik oma inglise keelsed materjalid ja teadustööd ette ja siis ma nagu lappasin neid seal ja ta rääkis hullult pika loo ära ja siis ma lõpus küsisin, et aga ma tahaks põhimõtteliselt teha lihtsalt sellest, et kui sa teed selle põlvega(?) mingit asja, et siis sa saad trenni teha nagu, et kuidas ja siis ta oli, et aa okei, aga teeme siis sellest. Ja siis tegimegi nagu lihtsalt ära. Seal oli hullult palju peegeldamist ja et „kas ma sain nüüd õigesti aru“ ja „kas see on ikka see“ ja „kas ma võin niimoodi öelda?“.

Kas see väsitab ka?

(NA4): Jah, aga samas, kui see läks ikka väga keeruliseks, siis ma nagu nii-öelda lülitasin välja ennast, lihtsalt ootas, et millal ma saan selle, et las ta räägib ennast tühjaks lihtsalt. Ja ma kuulan, et kui midagi huvitavat on, siis ma panen kõrvataha ja pärast lihtsalt pöördun selle poole, et noh, ma tean, et kui on liiga keeruline, et siis keegi ei saa niikuinii aru.

Ajakirjanik on nagu tasuta psühholoog siis.

(NA3): See oleneb ka, et teadlasel selles osas, et näiteks Mart Noorma, kes on tegelenud väga palju teaduse populariseerimisega, tema saab aru sellest, et asju tuleb ikkagi teadusest nagu lihtsustada, selle jaoks, et tavalinimene siis aru saaks. Et tema saab väga hästi hakkama ka lihtsate selgitustega keerulise asja puhul.

(NA2): See on nagu, ma arvan, et ta on üks väga väheseid, kes täitsa aru saab, et ma vaatan, et meil kõigil on väga sarnased kogemused, et teadlased on ikka sellised pahad inimesed, et ... et mul oli paar-kolm kuud tagasi väga huvitav kogemus ühe doktoriga või doktorandiga ja ma tegin lugu mingist sisekujundusest ja ma tahtsin uurida värvipsühholoogiat. Noh, et missuguseid värve valida ja ma vaatasin, et tema on nagu sellega tegelenud ja saatsin talle kenasti viisaka meili, et kes ma olen ja mida ma teen ja mul oli seal kolm küsimust ja tema saatis mulle vastu meili, et „kui te tahate, et ma sellel teemal kirjutan arvamusartikli, siis palun saatke, kui pikk see on ja palju ma selle eest honorari saan. Ja siis ma mõtlesin, et okei, et äkki ma tõesti nagu väljendasin ennast valesti, siis ma kirjutasin, et ei, ma kasutan seda ühes oma artiklis, kirjutan sellest ja sellest, et lihtsalt, et ma tahaksin, et te vastaksite nendele küsimustele, et pikalt ei ole vaja vastata ja kõik sellised viisakused ja formaalsused onju. Ja siis ta kirjutas mulle vastu: ei, need vastused tuleb teil neile küsimustele ise leida.

Mis tunne sul oli?

(NA2): Mul oli sihuke tunne nagu ma jooksen peaga vastu seinale. Et kuidas inimene ei saa aru, et ma lugesin ta kirja ja mõtlesin, et ma äkki siis väljendasin ennast valesti. Ja ma lasin siis oma tuttavale lugeda, kes ka ei ole puupea selles mõttes ja tema sai ka asjast nagu õigesti aru. Ja siis ma mõtlesin, et uskumatu, no kuidas ei saanud siis aru. Ja see jäigi sinnapaika.

Sa ei teinudki seda lugu siis lõpuks?

(NA2): Ma tegin, aga ma jätsin lihtsalt selle osa välja. Mulle endale tundus see õudsalt huvitav, et mis värvi siis seinad näiteks värvida, et kuidas see võiks inimest nagu mõjutada. Et noh, ma mõtlesin, et teeks sellise huvitava aspekti, et endal on huvitav ja ilmselt ka lugejatel on huvitav. Et pikalt ei ole vaja, et lihtsalt annab värvi juurde. Et see oli selline täiesti jabur juhtum. Ja samamoodi nende inimestega ka, et ma teen kaheminutilise telefoniintervjuud ja siis saada muidugi need kaks-kolm lauset, mis ta mulle ütles, ülelugemiseks ja tema kirjutab, e(NA4): jah, täitsa enam-vähem, et parandasin mõned komavead ära ja panin paar sõna juurde. Tegi siis mulle ka ilusti kollaseks, et ma saaks aru, et kuhu ma selle koma jätsin panemata. See on jälle selline tunne, et see on nii vahva töö, et endal on vähemalt naljakas. Aga selles mõttes, et ma nagu ei ärritunud, et selle teadlasega oli mul lihtsalt selline tunne, et

jookseks vastu seinu ja ma isegi ei suutnud ärritada, et see oli lihtsalt nii tobe. Ja see, komadega, seda kirjavigade parandamist, et seda ma olen mitu korda kogenud, et ...

Et olete harjunud juba sellega?

(NA2): Kas harjunud, aga see ei ole nagu midagi nii üllatavat võib-olla kui see oli esimene kord. Et see on tüüpiline, et inimesed nagu tahavad juurde kirjutada, neile tundub, et see lause ei ole piisavalt asjalik ja võib-olla kantseliitlik. Mulle tundub, et ma räägin inimesega nagu telefonis ja siis ta räägib sulle tavalist juttu, et noh pehme uudise puhul näiteks, et ta räägib sulle sellist tavalist juttu nagu meie siin räägime. Aga kui see kirja panna, siis neile tundub, et oi, et noh võib-olla jääb kuidagi rumal tunne, et tahaks ennast hästi asjaliku ja targana näidata ja siis nad panevad mingisuguse täiesti ebavajalikke asju sinna juurde.

(NA3): Mul tuli meelde, kunstnikega oli see, et nemad on suhteliselt emotsionaalsed inimesed eks ja mul oli ka probleem selles, et ma tundsin ennast nagu psühholoogina, et ma helistasin mingisugusele viiele allikale ja üks lihtsalt rääkis, purskas mulle pool tundi mingit emotsionaalset jutuvada kõikidest ülekohudest, mis talle tehtud on eks, viimase aasta jooksul. Tartu Kunstimuuseumis ja see lõppes lihtsalt niimoodi, et nad rääkisid oma juhust kõik nii meeletult halba ja lõpuks ma teadsin juba täpselt, kus on keegi kellelegi midagi öelnud ja mida ja kuidas ja mis pärast edasi sai. Sellel lool oli niisugune mõju, et ma olin nii emotsionaalselt väsinud lõpuks, et ...

Aga miks sa teda ei takistanud?

(NA3): No ei saa, ei jõua, sest inimesed on nii emotsionaalsed. Hakkab mingisugune mees telefoniotsas nutma, lihtsalt sellepärast, et ta ütleb, et tema jaoks on tööleminek õudusunenägu, siis sa ei hakka ju seal ajama, et jajaja, aga kas sa ikka, et kas rahad on makstud ikka või?

Seal on siis see ka, et sa ei taha nagu solvata, tahate ikkagi infot kätte saada?

(NA3): Jah, noh, ma ei karda solvata, lihtsalt selles mõttes ma ei taha, et talle jääks mulje, et ma teda ära kasutaksin allikana, et ...

Et talle jääks ikkagi positiivne mulje?

(NA3): Muidugi. Selles mõttes, et ega sa pead ikkagi üritama hoida häid suhteid allikatega, kuigi nad ei pruugi sul olla, sa ei pruugi kunagi nendega rääkida. Aga siiski nagu üritada teda suunata, et kui ta räägib, et vahele nagu ei sega ikkagi, kui ta räägib väga emotsionaalselt. Lihtsalt tekibki see psühholoogi tunne, et kui sa teed ikkagi mingit viis pooltunnist kõnet, mis on mingi kaks ja pool tundi, noh ma ei tea, ma võiks kirjutada transkriptsiooni sellest, ma

ei kujuta ette, mingi 30 lehekülge ja siis on uudis 2000 tähemärki. Siis on nagu väga keeruline selles mõttes, sa ei teagi enam, mis on oluline. Raske on eristada olulist ebaolulisest.

Aga kuidas sa hakkama saad? See kurnab sind täiesti ära ja siis sa pead suutma välja noppima need kõige tähtsamad asjad?

(NA3): Siis lihtsalt punnitad ära, hambad ristas, mis seal ikka. Et sul on tähtaeg, selleks ajaks on vaja midagi esitada, siis hambad ristas. Et ega sa ju tegemata ei jäta seda.

(NA2): Tähtaeg mõnikord selles mõttes päästab, et kui sa oled juba nii väsinud, et siis sellest tähtajast sul kell tiksub, et sellest tuleb sul nagu mingi lisa-adrenaliin, et teed selle valmis.

(NA3): Lõpuks valid mingi fookuse lihtsalt. Lähed seda teed pidi ja kõik.

(NA2): Kusjuures huvitav, et sa rääkisid, et sellest psühholoogiks olemisest, et tegelikult vist ei olegi vaja, et palju vaja, et inimene sind psühholoogiliselt täiesti läbi tõmbaks, no täiesti. Et kui suvel oli see Savisaare raamatu honorari teema, et siis ma helistasin kommentaari jaoks Peeter Ojale ja 20 minutit ta lihtsalt karjus telefoni. Ma ei saanud mitte midagi vahele öelda, ta lihtsalt karjus. Ta oli lihtsalt nii emotsionaalne.

Aga ta rääkis ikka teemast?

(NA2): Absoluutselt, või noh, tegelikult ta rääkis, kuidas ta Savisaart vihkab ja kui nõme ta on. Et siis ma mõtlesin, et kas ta karjub nagu minu peale või ta lihtsalt tahab ennast välja elada... Ja ma ei öelnud mitte ühtegi sõna, ma ei teinud isegi seda traditsioonilist „mhm“, ma olin lihtsalt wait. Ma lihtsalt kuulasin ja mõtlesin, et no armas aeg...

Aga mis sa siis lõpuks otsustasid, et kas see oli sulle suunatud või ta oli lihtsalt sihuke?

(NA2): No selles mõttes, et ta ei sallinud Savisaart, et lihtsalt ma tundsin ennast täitsa psühholoogina, et noh, las inimene elab ennast välja.

Aga see viha, mis tal oli, seda ei saanud Savisaar kätte, selle said sina.

(NA2): Seda küll jah. Aga ma ei, mul oli nagu kogu aeg selles mõttes huvitav, et ma ei tundnud ennast selles mõttes puudutanud. Et kui inimene kes ütleb sulle otse, et te olete loll vms, et siis sa tunned ennast puudutatuna, aga tema see rääkimise viis oli täpselt selline, et see oli suunatu Savisaare pihta. Et see polnud nagu minu pihta. See oli nagu selles mõttes huvitav kogemus.

(NA3): Aga see on nagu paratamatu osa sellest tööst, et sa nagu harjud sellega.

Kui allikaga oli konflikt, et kuidas teie käitusite? Kas te lasite ennast mõjutada või te jäite rahulikuks?

(NA4): Sa ikkagi sunnid selles mõttes, et sa ise, olukord sunnib sind natuke rahulikumaks ka. Sa seesmiselt põled, aga sa nagu üritad olla rahulik.

Mis selle rahulikkuse taga on? Miks sa end rahulikuks sunnid?

(NA4): Lihtsalt selleks, et kuulata esiteks, mida ta räägib, et ei taha lihtsalt niisama haukuda seal taga. Et kui tema ütleb mulle midagi, et ma olen näiteks teemast täiesti valesti aru saanud, et see ei ole üldse see, et see käib hoopis niimoodi nagu tema seda seletab. Et siis ma küsin, et kas ma sain nüüd õigesti aru. Ja siis see käibki lihtsalt nii, et tema ütleb üht, mina ütlen üht ja siis jälle tema ja. Aga seal on selles mõttes nagu ikka kurjad tunded taga, et emotsioonid on selja taga, aga mõlemad üritavad nagu väga konkreetsed olla. See teema tuleb lõpuks läbi närvida lihtsalt.

(NA2): Sihukese vaimse pealesurumise teema ka, et sa pead nagu mingis aspektis tundma, et sa vaimselt oled nagu allikast üle. Et sa saad talle ikka küsimusi esitada ja temaga konkreetselt suhelda. Tegelikult algajale ajakirjanikule, vähemalt minule, on see küll väga raske.

Raske nagu ...?

(NA2): No niimoodi, et sa ei lase nagu ennast mõjutada.

Ma tean enda kogemusest, et ma tahan küsida midagi ja siis tuleb mulle nagu mingi negatiivne...

(NA4): rahe selga..

Jah, ja siis ongi, et ma ei julge küsida enam.

(NA2): Jah, aga see tuleb ilmselt ajaga... See oskus.

(NA3): Minul on tavaliselt nii, et mul on punktid kirjas, millele ma tahan vastust kindlasti saada. Ja see aitabki selles osas, et isegi kui mul poole intervjuu pealt kaob enesekindlus täiesti ära ja ma täiesti nagu aeao, siis et need ma nagu pean ära küsima. Tihtipeale võib juhtuda see, et allikas räägib ja sa segad vahele, kuulad selle jutu üle ja siis tahaks saada just seda, millele sa vahele segasid.

Et teie ikka enamasti siis üritate endast ja ajakirjandusest jätta head muljet?

(NA3): Jah, selgitad inimesele, et oled ajalehest ja missugust lugu sa teed ja miks see vajalik on. Et mõistlik on selgitada.

Kas on olnud mingeid olukordi, et praegu mõtlete, et oleks võinud midagi teistmoodi teha? Just allikaga suhtlemisel.

(NA4): Minul on just see, et osade inimestega peab väga konkreetne olema, et ei saa nii, et aga räägiks nüüd natukene rahast ja siis hakkad rõõmsalt rääkima sellest rahast, mis on ära kadunud nagu. Siis sa saad aru, et ta ei tahagi sellest niimoodi rääkida ja et kui sa lähed konkreetseks, et siis ta räägib ära sulle. Et seda peab inimese põhjal vaatama.

Aga kuidas sa vaatad, kui sa räägid telefonis?

(NA4): Telefonis ma unustan tavaliselt ära, kellega ma räägin ja siis mul läheb täiesti meelest ära see ja ma lähen väga vabaks selles mõttes, et jah.. et mul oli üks Keskkonna ameti hästi tähtis on ja siis see teema oli mulle endale ka nii segane ja siis ma ei saanud väga kindel olla, mida ma seal küsin ja siis oligi, et mina ütlen midagi, tema ütleb midagi ja böböbödkg. Enne ma sain nagu Keskkonnaministeeriumist ka sõimata, et see on vale teema...

Nii, said sõimata, mis siis sai?

(NA4): No see oli seal mingisugune naine, et alguses sõimas mind läbi, et miks ma üldse helistan sinna ja et tema ei tegele nende asjadega ja et ei ole vaja. Ja siis ma olin nagu, et kuhu ma võiks siis pöörduda ja vaikselt üritasin nagu soojendada teda. Siis ta nagu avanes ja hakkas mulle seletama, kuhu ma võiksin helistada ja nii. Et tegelikult ta ei pea seda tegema, aga noh, et ma nagu lappisin suhte ära, et alguses oli ta jah, et mis mõttega sa mulle helistad, et mul on niigi palju tööd.

Aga kas on veel midagi, et sa mõtled, et oleks võinud teistmoodi teha?

(NA4): Jah, et inimese põhjal vaatad, kas on konkreetne või selline ümbernurga.

Aga kui ta ütles sulle, et miks sa talle üldse helistad, et kas sul tekkis ka tunne, et oleks pidanud rohkem uurima vms?

(NA4): No alguses ikka, et aah, et läks pekki. Aga ikka üritad välja tulla sellest ja uut infot saada, et äkki ikkagi saab midagi. Et äkki ta saab sulle ikkagi kasulik olla. Üritad leida ikkagi mingi punkti, et äkki ta teab midagi, mida ta ei saa rääkida sulle loo mõttes, aga muud infot.

(NA3): Selle konkreetsega on see, et teistmoodi teha, et seal on see, et sa ei saa seda teha enne, kui sa oled seda korra teinud juba. Näiteks ma pidin Indrek Tarandiga rääkima ja siis ta hakkas rääkima nii konkreetset, et tõesti ta oli nii konkreetne, et ma olin alguses segaduses sellest ja ta ütles, et kirjutage mulle umbes meil, et ma võib-olla vastan. Et kirjuta hästi konkreetne, et mitu tähemärki vastus olema peab jne. Ja siis kirjutaski jumala hästi. Et noh vahel mõtled küll, et oleks võinud teistmoodi teha, aga sa ei saa seda teha, kui sa ei ole seda enne teinud.

(NA2): Mõni telefonivestlus kus, noh, üldiselt on ju niimoodi, et mulle näiteks ei meeldi saata tekste üle lugemiseks. Et sellised asjad võiks nagu vestluse alguses ikkagi kokku leppida. Ja oli üks selline iseenesest jälle mingi ninnunänu teema ja siis allikas ütleb, et vaadake, et te nüüd siis kõik mulle ikka meili peale saadate. Siis ma ütlesin, või noh, tema oli väga konkreetne, et saatke mulle meili peale. Tegu oli meesterahvaga, siis no, hääletoon oli ka selline karm, ütleme niimoodi. Ja mina ehmun sin sellest täiesti ära. Ja ma mõtlesin tagantjärele küll, et ma oleks võinud öelda, et me ei leppinud seda alguses kokku, et nii see päris ikka ei käi, et teie dikteerite. Et mina ju küsin ja teen seda intervjuud, et tegelikult ma ju peaksin teoreetiliselt ikkagi peale jääma. Sest mina kasutan ju seda infot eksju. Võib-olla sellised asjad, aga see on selline täiesti tagantjärele tarkus. Et noh olekski võinud olla enesekindlam ja jääda endale rohkem kindlaks.

(NA4): Aga mõnikord on ikka parem see mainimata jätta, sest inimene ei pruugi selle pealegi tulla. Et iga kord kui sa seda alguses ütled, et tavalised inimesed noh, et osad tahavadki kõike ümber muutma. Et variandina ei tahagi pakkuma hakata seda.

Aga äkki teil on olnud ka mõni selline positiivne kogemus allikaga? Et siis olete mõelnud, et nüüd läks see küll hästi või sain hästi hakkama.

(NA1): Ma ei ütleks, et ma ise seal nüüd väga, nii väga nagu ära teeninud olin selle kogemusega, sest et uudis ise oli väga lihtne, mingisugune heategevusprojekt, mida ma siis kajastasin lihtsalt, et rääkisin, et selline asi on ja hästi meeldiv oli see, et kuskil kuu aega hiljem pärast seda uudist, allikas saatis mulle meili, kus ta tänas, et ma olin selle artikli kirjutanud, et tänu sellele artiklile inimesed hakkasid helistama, inimesed hakkasid, et noh kingitusi tuli annetada, et inimesed hakkasid annetama ja kogu see projekt sai kõva hoo sisse. Ja sihuke nagu, et sihuke üks positiivne emotsioon kolme kuu jooksul on see, mis annab nagu pikaks ajaks energiat, et vot, et ma olen midagi head ära teinud.

Sul oli siis hea meel selle üle, et sa olid leidnud selle ja sellest kirjutanud?

(NA1): Jah..

Et sa said head teha?

(NA1): Jah, et ma olin nagu mingisuguse heateo osaline. Kuigi ma peaks ütlema, et sihukest positiivset vastukaja saab ikka vähem, kui halba teed, saa kümnekordselt vastu pead ja kui head teed, siis saad võib-olla natuke.

(NA3): Ma tahtsin seda öelda, et minule pakub väga palju tegelikult rahulolu see, kui kirjutatakse negatiivne vastukaja, ka mitte nagu kommentaari vormis, vaid meili peale. Mõni

inimene kirjutab. Siis ma saan nagu, sellepärast, et kui mul on, et noh, kirjutab midagi vastu või küsib midagi lisaks, siis mul on niivõrd hea meel, kui mul on kõik need vastused olemas ja ma saan talle vastata ammendavalt, et ta uuesti enam mulle ei kirjuta.

Sulle meeldib see, et antakse isiklikult tagasisidet?

(NA3): No kirjutatakse ikkagi vihane kiri ja siis ma selgitan kõik tema viha põhjused ära, miks nii ja siis ta mulle enam uuesti ei kirjuta ja siis see tähendab seda, et tegelikult tal ei ole enam midagi lisada.

(NA2): Selle vihasega on vist see ka, et kui see viha on konstruktiivne, et siis see on väga okei, et inimene ju õpib kogu elu.

(NA3): See võib olla ka emotsionaalne viha, aga selgitad lihtsalt ära nagu ratsionaalselt.

(NA2): Jah, et tegelikult see on ju huvitav tõesti, et inimene võtab vaevaks ja saadab sulle meili.

(NA4): Ja see näitab, et ta on lugenud su lugu ja kaasa mõelnud.

(NA3): Mul oli ühe loo puhul se, et see inimene ei olnud seda lugu lugenud ja no majast oli pilt seal loos ja et põhimõtteliselt, et see maja ei oleks pidanud olnud ehitatudki. Ja ma kirjutasin väga pikalt, aga nii põhjalikult, et tal ei olnud nagu mitte ühtegi põhjust ega midagi, miks mulle tagasi kirjutada. Mul oli ka, et kuna mul olid vastused olemas, siis see tähendas ka seda, et ma olin selle loo teinud õigesti. Kui mul neid vastuseid ei oleks olnud, vot siis oleks järelikult olnud valesti.

(NA4): Mulle meeldis eelmise põhjal veel see, et kui mul on nii segane allikas, et ma saan kõiki neid peegeldamisi ja kuulamise asju kasutada, et noh, ei ole konfliktne teema otseselt, aga no maakler räägib sulle lihtsalt mingi uinamuina, tõesti poolteist tundi ja sa saadki ainult pöörduda ja proovida ja katsetada, see oli hullult põnev, seda lugu teha. Ja siis kui ma kokku panin seda, siis ma mõtlesin, et kas ma sain ikka kõigest õigesti aru ja järgmisel päeval sain meili, et jaa, väga ilusti, kõik on korrektselt ja arusaadav. Ja noh, inimesed said ka aru, nt mu tuttavad. Siis ma mõtlesin küll, et no tõesti on kasu nendest asjadest, mis me koolis õppinud oleme.

Et positiivne emotsioon tuli sellest, et sa kasutasid seda, mida sa olid teoorias õppinud?

(NA4): Jah, sain praktikas proovida ja allikas oli nii segane ja jutt nii üldine ja.

(NA3): Minu arust seda positiivset emotsiooni võib tekitada ka täiesti ebastandardsetest asjadest. Mul oli üks konfliktne lugu, siis ma pidin helistama ühele abivallavanemale, et nende vallas oli mingit asja tehtud nagu täiesti valesti, ta vastas neile ära mulle, siis ta hakkas

mulle rääkima hoopis mingisugust reklaami nagu enda vallast, no mingi väljamõeldud mobiili-äpist, hullult pikalt rääkis ja ma sinna juurde küsisin igasugu asju, nii, et ta ise naeris vahepeal ja mina naersin vahepeal. Me mõlemad saime aru, et see on lihtsalt nagu puhas reklaam. Ja me rääkisime hästi pikalt ja see mõjutas nii hästi seda, et hea tuju tuli sellepärast, et see oli nii naljakas, kuidas see jutt edasi läks. Et võib juhtuda väga totakaid asju. Kui sa võtad lihtsalt avatud suhtlemise, et okei, ma lasen tal rääkida, las ta räägib, kuulan ta ära. Noh, lugu sellest äpist ei tulnud muidugi, aga...

Aga kas teil on tekkinud vahel selline küsimus, et miks inimesed ei võiks ka ise seda suhtlust ajakirjanikuga teha kergemaks? Mitte, et ollakse kohe, et mis te tahate vms? Et miks paljud meile vastu ei tule?

(NA2): See on mingi hoiak ilmselt ühiskonnast, hoiak ajakirjanduse suhtes, et ajakirjandus on kuri ja paha.

(NA3): Jah, ma usun ka seda, et oodatakse seda, et ajakirjaniku loos on mingi konflikt ja mis nüüd on ja et miks mina selle osaline olen, et see see mind nagu ei üllata ja ei morjenda. Morjendab palju rohkem see, kui keegi ütleb, et ah, ma ei hakka teile vastama, mul on kiire, et kui ma meili teel vastan. Et see on palju... Aga ma arvan, et see hoiak on ka seepärast, et väga selliseid positiivseid lugusid ei ole, või noh, kui ka on, siis suudetakse need keerata selliseks jamaks kokku.

(NA1): Võib-olla jah, et meedia ongi nii konfliktne, millest kirjutatakse ja siis inimesed juba eeldavad, et noh, pigem ei taha ajakirjandusse sattuda. Või siis on, noh, osadel inimestel, kellel ongi negatiivne kogemus olnud, siis neil on mingisugune hoiak olemas ja seda on juba raske muuta.

(NA3): Aga häda on kindlasti ka selles, et inimesed ei tee meedial ja meedial vahet. Nad ei tee üldse vahet, et sa ütled, et sa helistad sealt ja ta „aabeei, mina ei tea, mind ei huvita, ajakirjandus kirjutab ainult sihukest jama kokku, et seal ilmus see lugu“ ja siis küsib mult mingi loo kohta, mis ilmus mingis muus lehes, mille eest ma ei saa vastutada eksole. Et iga ajakirjanik vastutab ikkagi enda lugude eest. Mitte väljaanne ei vastuta vaid ikkagi ajakirjanik.

Siin võib siis öelda, et ajakirjanikul on veel üks nii-öelda väike töökohustus juures, et nii-öelda harida seda inimest. Et kui sa tahad infot, siis sa pead teda harima, et ta ei seostaks sind mingi kolmanda väljaande või inimesega.

(NA2): Inimene õpib ikkagi suht läbi kogemuse, mida ta ise kogeb, et noh meil nendel ajalehtedel ikkagi on päris suur vahe sees, et ma ei tea, võrdleme a la Postimeest ja Õhtulehte eksole. Et kui inimene on ikkagi selline Õhtulehe lugeja, siis tema ettekujutus meediast ongi see, mida teeb Õhtuleht. Et selline meediaharidus on üsna sihuke vilets selles mõttes.

Tahate äkki selle teema kohta veel midagi lisada?

(NA3): Räägi allikaga nii nagu sa tahad, et ta sinuga räägiks.

(NA4): Silmast silma on ikkagi parem rääkida, telefonis on ka üsna okei, aga meili teel on täiesti kohutav.

(NA3): No see oleneb ka, sa võid sattuda ka tema mõjusfääri, et ta mõjutab sind nii palju.

(NA4): Jah, et tundub äge inimene ja siis sa lähed sinna tema mulli.

(NA2): Et sa oled jah emotsionaalselt mõjutatav selle inimese olemusest, aga samas telefoniga on see, et mõtled vahel, et „oh, jumal tänatud, et ta mind ei näinud.“

(NA1): Ja tagasiside puhul ka, et oleneb ju sellest, kust sa selle saad, et kui sa saad selle meilitsi ja kui seal midagi olulist ei ole, paned kinni ja unustad ära. Aga kui saad selle telefonis, see on juba natukene isiklikum. Siis sa ka nagu, võid samal ajal mõelda hoopis oma mõtteid ja kuulata selle sõimu ära ja paned ära. Aga kui sa saad selle näost näkku, siis on see juba midagi enamat.

Võtame siis ette ajakirjaniku ja toimetuse omavahelise suhtlemise. Et kui te olete mõnda konfliktset uudist kirjutanud, millised on olnud kogemused toimetuse suhtluse poolest? Et kuidas toimetus teid toetanud on? Kas on toetanud?

(NA3): Mina olen selles suhtes küll nagu, toetust saanud. Toetatakse väga selgelt jah. Ühe korra oli küll, kus see oli nagu halb. Mitte nagu toimetus, aga kus siis üks toimetaja ei toetanud, aga seal oli asi selles, et seal oli tegemist isiklike huvidega ja siis ta tuli ja käis mõjutas mind. Ja selles mõttes olin ma väga häiritud. Siis ma ei tundnud nagu toetust, et ma tundsin pigem nagu häirituna.

Mis mõttes ta mõjutas sind?

(NA3): Tahtis seda lugu näha ja ütles umbes, et räägi sellega ja... Ta oli ise väga selgelt ühe poole valinud, et noh, see lugu peaks selline olema ja mina mõtlesin, et ma ei taha sellist lugu nagu kirjutada. Et see ei ole nagu aus. Aga tavaliselt ikka toetati muidugi. Igal juhul. Muud moodi ei saagi minu arust.

Aga miks te üldse konfliktset uudist kirjutanud olete? Kas see on mingi enda motivatsioon või... miks kirjutada seda üldse?

(NA4): Natuke on ikka selline tunne, et ajakirjandus on selline uurimine. Et see on nagu päris ajakirjandus.

(NA3): Noh, selle uudisväärtus on kõige suurem, siis tuleb ju sellest kirjutada sel hetkel. Seal väga nagu minul selles mõttes seda pole, et ah ma ei taha. Et ma valin pigem konfliktse loo, seal on fookus palju selgem.

(NA2): Seal on see eneseteostuse aspekt ka, et konfliktse puhul sa tunned, et sa oled midagi ära teinud.

(NA3): Mhm. See mõjutab midagi.

(NA2): Jah, et sa mõjutad midagi või siis a la „maasikad on juba valmis“ lood, et need on nagu...

(NA4): Need on ju igal aastal.

(NA2): Jah, et kuidagi, et jah, seal ongi see sama eneseteostuse aspekt, et sa tunnetad, et sa oled tõesti midagi ära teinud.

Ja see arendab ka?

(NA2): Jah, absoluutselt, muidugi arendab.

(NA1): Tagasiside on suurem ja kui sa vaatad, et maasikaloo kommentaarium on täiesti tühi ja mingisugusel konfliktisel lool on mingi 300 kommentaari, siis sa näed, et inimestele läheb ikka korda see.

(NA4): Jah.

Kas konfliktne uudis mõjutab ka kuidagi teie töövõtteid? Selles mõttes, et ajakulu on suurem vms?

(NA2): Kindlasti, me just enne rääkisime ka seda, et ettevalmistuse peale läheb palju.

Aga kas kirjutusprotsess on ka pikem?

(NA4): No kui on rohkem allikaid, siis võib-olla. Siis pead läbi rohkem mõtlema.

See vist oleneb sellest ka, kui kiire kirjutaja sa üldse oled.

(NA1): Jah, mina ütleks ka, et ma ei usu, et mingit olulist vahet on, et just see, fookus on tihtipeale hästi selge ja sul on ...

Et siis on lihtne kirjutada?

(NA1): Et pigem siis läheb jah kiiremini.

(NA3): Pehme loo puhul on seda ilutsemist hästi palju.

M,(NA4): Jah.

(NA3): Konfliktse puhul nagu seda ei ole, et seal on, et see saab sõna, see saab sõna.

(NA1): See on sihuke nagu matemaatiline jah..

(NA3): Seal nagu allikad kõnelevad enda eest, teises loos sa pead neid nagu ise esile tooma. Mis on selle loo puhul erilist, seal on nagu vastupidi.

Millised probleemid teil ühe konfliktse uudise kirjutamisel tekkinud on?

(NA1): Ma mõtlen, et mul oli üks eee, üks sihuke nagu kuidagi moraalselt ... Et üks lugu oli selline, et oli mingi söögikoht, kus olid hügieeniprobleemid. Noh, ei kasutatud, ei täidetud neid nõudeid ja siis noh rääkisin selle omanikuga, omanik alguses eitas. Pärast siis vaatas video pealt järgi ja tunnistas, et seal ikka oli kõik niimoodi ja siis hiljem nagu ma aru sain, see inimene enam seal tööl ei olnud. See, kes nagu süüdi oli. Siis mul oli küll moraalselt nagu halb tunne, et kui palju ja kas ma olen siin süüdi selles asjas. Et selge see, et mind häiris see mõte, et keeratakse mingisuguseid rulle oma mustade kätega või midagi sihukest, et noh, ilmselgelt vale. Et aga kas, et noh, mina ei tahtnud seda, et inimene lahti lastaks, et see ei olnud see minu...

Aga mida sina tahtsid?

(NA1): Mina tahtsin kirjutada konfliktset lugu. Noh, ma olin, see oli väga-väga alguses ilmselt, kui ma olin valmis kõigist ja kõigest kirjutama. Ja noh, võib-olla ka mis, oli selline üks eesmärk, et saada mingisugust nagu hoiatust teistele kohtadele, et ärge nii tehke. Et see oli nagu pigem see mõtte, aga ma nagu ei, ma ei ole nagu päris sada protsenti kindel, et see inimene lahti lasti, ma ei hakanud uurima ka seda. Aga noh, ilmselgelt ta sai kogu selle asja kaela, kuigi ma usun, et see oli pigem nagu ülemuse oma apsakas, et sa ju ise ikkagi ütled, kuidas asju tehakse ettevõttes.

Aga kellelgi teisel mingeid probleeme?

(NA3): Üks probleem on see, kui eee, tegelt on väga selge loos, kes on nagu süüdi. Ja see, kes on süüdi, esineb nii palju paremini. Ta laused on palju selgemad, ta väljendab ennast palju selgemalt ja ta on nõus enda nime alt rääkima. See, kes süüdistab, ei ole nõus seda tegema. Siis on ebaseaduslik see, et tegelikult, see, kes süüdistab, tal on õigus ja ta võiks nagu loos esineda väga hästi, nii, et lugeja saaks sellest aru. Aga kuna ta seda ei tee, siis juhtub see, et hoopis see, keda süüdistatakse paistab hoopis paremini välja. Ja lugejale jääb tegelikult arusaamatuks tegelikult, et justkui tal on õigus.

Aga miks see süüdistaja siis ei julge, või...?

(NA3): Noh, ma ei tea. Võib-olla tal on töösuhe selle teise inimesega, või mis iganes. Põhjuseid on palju. Ja sa ei saa neid rääkima ka.

Aga see on nagu probleem selles mõttes, et sina vaatad, et see kes on süüdi, et temast jääb parem mulje, et see on sinu jaoks nagu probleem, et sa tahaks, et inimesed saaks ikka nii-öelda õigesti asjast aru?

(NA3): Mind huvitab just see, et see ei ole nagu minu jaoks see, et kui ma kirjutan mingist juhtumist loo, et siis pärast seda tulgu kasvõi veeuputus. Vaid mind ikka huvitab, et pärast need asjad saaksid korda. Ma olen siin kirjutanud Tartu Kunstimuuseumist, et ma tegelt nagu pärast kogu aeg jälgisin, mis seal toimub ja et kuidas see toimub. Tänu sellele, et seal loos minu allikad esinesid nii kehvasti, siis kirjutasid mingid kultuurinimesed mingisuguse avaliku kirja, et noh, mõte on lihtsalt selles, et mind ennast ju huvitab ka, et see probleem saaks korda. **Et ikkagi, teil kõigil, et enamasti on ikkagi nii, et teid huvitab, mis saab pärast selle loo kirjutamist edasi?**

(NA4): Pigem nagu huvitab ikka, et noh, tahad teada, mis edasi saab. Sa ikka jälgid seda teemat, millest sa kirjutad ju.

(NA2): Jah, samamoodi, et oled nagu osa sellest probleemist vms.

(NA3): Mind huvitab see ka, et palju just nagu viidatakse sellele sinu loole, sellele probleemile, mis sa üles tõid või sellele, et sealt see probleem saigi alguse, et kas sa siis tegelikult tõid tähelepanu nagu õigele asjale või sa lihtsalt tegid selle loo ära.

Nii, kui siis mingi probleem tekkis. Mida sa siis tegid? Noh, et kas sa lahendasid selle ise kuidagi ära või pöördusid toimetuses kellegi poole?

(NA2): Ma ei ole nagu kindel, et kas ise pusima hakata on mõtet.

Aga kuidas sina oled teinud?

(NA2): No, toimetuses on niimoodi, et sul kujunevad paratamatult välja mingisugused lemmiktoimetajad, kellega sa saad nagu, rohkem suhtled. Et mul on küll nii, et noh, kõik inimesed lihtsalt ei sobi kokku. Ja mulle tundub lihtsalt mõnikord turvalisem minna küsima, sest, et ma olen töötanud nagu sellistes toimetustes, kus nagu ollakse väga vastutulelikud ja mõistvad. Ja pigem just pakutakse oma abi, ka siis, kui ei ole vaja. Et minu meelest on selles mõttes toimetust selline, kes võib-olla teab asja ja teemat. Et kelle käest on hea küsida.

Aga siin on see, et kas te julgete ja tahate pöörduda või tahate ise hakkama saada?

(NA3): No, mõnikord on vaja, näiteks, Ekspress Grupis on ju nii, et seal lehed on erinevad, toimetused ka erinevad, aga mul juhtus nii, et mõne teema puhul, näiteks poliitikud on palju kavalamad ja selleks, et olla neist kavalamad, küsid mõne targema ajakirjaniku käest. Seal ma näiteks küsisin Tarmo Vahteri käest, et nt kuidas seda tegema peaks. Et ka lihtsalt sellepärast,

et tegemist on minu väga suure, ma ei saa öelda, et iidoliga, aga teda on ka lihtsalt väga huvitav kuulata, et mis ta räägib sulle. Endal ka huvitav.

Teil on nagu pigem selline kogemus, et toimetus on valmis abi pakkuma?

(NA4): Inimestest oleneb ka, aga sa pöördud ikkagi selle poole, kes on valmis aitama. Kes tundub selline, kes on valmis aitama.

(NA3): Minu arust ongi see, et sa peadki küsima, mis ei tähenda seda, et noh, minu arust on noorena nagu paratamatu see, et sa teed ülipalju vigu ja mingisugused esimesed aastad sa teedki vigu kogu aeg, lood on nii kehvad. Aga selle juures ei tohi nagu karta küsida ja ei tohi karta ka ise proovida eksida. Mõlemat pidi on nagu õige.

(NA4): Toimetustes on nii erinevad reeglid ka, et kui sa lähed esimesel päeval kohale, sa ei saagi ju kõike teada kohe.

Te ootate siis ka seda toimetusepoolset abi?

(NA3): Muidugi.

Aga millist tuge või abi te ootate?

(NA4): Seda mida vaja on (naerab).

Mõni näide?

(NA3): No kui sa ei ole kindel, et see, millest sa tahad kirjutada, see fookus, mis sa valid on õige või mitte ja sa küsid siis.

(NA2): See annab nagu enesekindlust ka, et sellist õlalepatsutamist küll nagu väga ei oota.

Aga te ei oota siis kiitust või?

(NA2): Ei, asi ei ole selles. Pigem sellist noh, sellist hästi konstruktiivset, et kui ma lähen oma ideega, et siis nad ütlevadk, kas see sobib või ei. See nagu arendab edasi. Midagi sellist.

(NA4): Tagasisidet tahaks nagu ikka saada.

Aga tagasisidega, kas seda peab ise küsima?

(NA3): Kindlasti.

T,(NA2): Muidugi.

(NA4): Pead ise ennast näitama, selles mõttes, et suhtlema inimestega. Et kui sa istud üksinda oma laua taga kogu aeg, et sa ei saa oodata, et keegi tuleks su laua juurde.

Aga te seda siis nagu ei oota, et oledki mingid esimesed päevad tööl, et keegi tuleks ise?

(NA4): Esimesed päevad võib-olla küll. Et noh, tutvuse mõttes ka.

(NA1): Samas ma mõtlen praegu ühte korda, kus mul oli ka täiesti eee, see ei olnud isegi minu toimetuse sees, vaid see oli nagu üks töötaja suurest Postimehest, kes siis oli seal

toimetuse juures. Kes ühe loo kohta tuli ja ütles, et see oli hea lugu. Ja see nagu mõjus väga hästi. Et keegi nagu kõrvalt, kes tunneb asja, tuleb ütleb sulle, et sa olid tubli.

Tegelikult see ju tähendab palju?

(NA1): See tähendab väga palju jah. Üks asi on see, kui su oma sõbrad-tuttavad ütlevad, et tubli olid, siis see kiitus on selline loomulik, aga teine on see, kui nagu inimene, kes teab asja, ütleb, et, vot, hästi.

(NA3): Minul on tegelikult suht ükskõik, et noh, kui ma ise tunnen, et lugu on hullult halvasti kirjutatud ja keegi tuleb kiidab, siis ma ei usu, mind ei huvita see, sest minu arvates on see halvasti kirjutatud. Küll aga on teatud lood, tähtsad lood, mille puhul ma küsin seda, et kas see tuli nii hästi välja, kui ma tahtsin ja et kas sellest saadi aru. Sa proovid nagu midagi ja siis hiljem küsid, et kas see tuli sul välja. Aga seda, et, keegi võib tulla rääkida küll, aga mind see nagu ei huvita. Ma ise saan aru tavaliselt, kui ma jama olen teinud.

Aga on veel midagi, mida te toimetuse poolt oodanud olete? Mida te ootate kui te lähete tööle?

(NA1): Just et alguses nagu, ee, positiivset suhtumist sellesse, et ah jälle nüüd tuleb mingisugune noor ajakirjanik, ei tea midagi asjadest. Vaid et noh, toimetus oleks ka nagu avatud sellele ja võtaks seda normaalsena. Et tulevadki noored ja.

(NA3): Kõige olulisem on see, et kohe tuleb noor vette visata. Lasta ennast testida. Kõige olulisem on see, et kui esimene päev ei saa, siis teine päev – kohe lugu lehte. Tal on käsi siis juba valge ja pärast seda on tal võimalik näha, tal endal on võimalus end ühtpidi avastada ja noh, leht saab ise ka aru, milline on hea noor ajakirjanik, keda tulevikus tööle võtta ja keda mitte.

Mida tüdrukud arvavad? Te olete valmis, et teid visatakse kohe vette?

(NA2): Jaa, ikka, muidugi. Huvitav peab olema. Selles mõttes ajakirjanikutöö on niivõrd huvitav, et kuna su töö koosneb enamasti laua taga istumisest ja helistamisest, siis, et huvitav on kellele helistada ja millest kirjutada, et mul on väga raske öelda. Et ma pole kogenud seda otse vette viskamist.

(NA3): Ma mõtlen seda niimoodi, et kui sa lähed esimesel päeval kohale, et sa esimesel päeval saad loo kirja, ja et sind neljapäeval saadetakse kohe valitsuse pressikonverentsile ja sa lähed sinna ja sa peadki kohe nende ministritega sõda pidama selles mõttes, et sul ei ole isegi palju aega mõelda. Et sul öeldakse võib-olla pool tundi ette, et sa lähed ja sa teed. Olemata

sellest, et sa ei tea mitte midagi, et sa lihtsalt pead minema. Sa ei tohi karta ja mõtled, et sa teed ära.

Vist see on ka, et kui sulle öeldakse, et kuule, sa nüüd lähed, et siis sa mõtled, et oh minu peale loodetakse, et aga kui sul on vaba valik, ma ei tea, kas te siis kohe lähete või ei.

(NA2): Alguses vist ei lähe tõesti.

(NA3): Minu jaoks oli hea see kogemus. Et kui midagi pakutakse toimetuses, kohe vasta jaatavalt ja võta kõik vastu. Päriselt ka nagu.

Aga kas on selliseid olukord ka olnud, kus te oleksite oodanud mingisugust toimetusepoolset abi või tuge, aga te ei saanud seda?

(NA3): Ei.

(NA1): Vist mitte, ei tule meelde küll.

Et alati kui on vaja olnud, siis olete saanud?

(NA4): Kui küsida, siis ikka saab.

Kuidas üleüldiselt nendes toimetuses ajakirjanike toetamine on? Et meil oli küll ju TPM-is nii, et oli selline aura, et sa said minna abi küsima.

(NA1): Et jah, et mul ei ole toimetuses nagu negatiivset kogemust võtta.

Et teil oli ka siis nii?

(NA3): Jah. Muidugi.

P,(NA4): Jah.

(NA2): Selles mõttes, et selline tunne on küll vähemalt, et nagu appi tullakse alati. See tuleneb juba esiteks sellest toimetuse õhkkonnast, et kõik saavad omavahel väga hästi läbi, et põhimõtteliselt pole isegi mingit hierarhiat tunda. Et kuidagi selline väga sõbralik ja sihuke mõnus õhkkond.

(NA3): Minu arust ei peaks see ainult praktikandi puhul nii olema, et see peaks kogu aeg nii olema. Et kui keegi kirjutab mingit nt Eesti uudiste osasse, mingisugust kultuuriteemat ja ta ei jaga seda asja, et siis ta saabki minna kultuuritoimetaja juurde ja küsida. See ongi normaalne minu arust, nii peakski olema.

(NA2): Et kõigest ja kõiki ei jõuagi teada ju, see on selge.

Aga mõelge mõne keerulisema situatsiooni peale, mis teil olnud on. Et kas siis allikaga või et lihtsalt jooksete kinni mõne uudise kirjutamisel. Et kas te siis nagu ootate, et keegi toimetusest näeks, et te olete hädas, et tuleks appi või siis on ikkagi see, et peate ise minema küsima?

(NA2): Nii ei oskagi ju keegi tulla ega aidata.

Aga kas te ootate, et sa ei suuda oma lugu edasi kirjutada, et kas sa ootad, et toimetaja on valmis tulema ja näpuga näitama, et mõtle selle peale siin?

(NA4): Mhm.

(NA2): Kas just ootan, aga tavaliselt nad tulevad.

(NA3): Mina ei taha kunagi, et tuleks keegi. Võib tulla ja rääkida, aga ma ei oota kunagi seda, et keegi tuleks. See on mõttetu.

(NA2): Selles mõttes ootama ikka ei maksa hakata, nagu kui sa lähed ja küsid. Et kui sa tõesti jooksed kinni, et see on mõttetu ajaraiskamine, et kui ise pusid. Siis ikka lähed küsid.

(NA3): Aga ma ei oota, et keegi tuleks minu juurde. Kui mul on küsimus, siis ma ikka lähen ise. See on nagu initsiatiiv, mis peab ajakirjanikul olema.

Aga pehme uudise puhul, kas on ka olnud mingeid selliseid kogemusi, kus oleks vaja olnud toimetuse abi?

(NA3): Kui kellegi numbrit on vaja (naerab).

Ma küsiks veel seda, et kas pehmema uudise kirjutamisel tekib vähem tõrkeid ja probleeme, kui konfliktse uudise kirjutamisel?

(NA3): Ei pruugi.

Aga üldiselt?

(NA3): Nii üldiselt ei saa öelda.

Et mõlema puhul siis?

(NA3): Jah.

(NA1): Et mõlema uudise puhul võib sarnaseid hetki ette tulla.

(NA2): Pehme uudise puhul on vist seda sõnavahtu, et noh, kui sa kirjutad pehmet uudist ja pikemat lugu, siis sinna saab panna igasuguseid kirjeldusi, et no ma ei tea. Mõte peab jooksuma, vahet ei ole, kas see on pehme või konfliktne uudis. Kui mõte jookseb, siis ta lihtsalt tuleb.

Aga räägime siis tugisüsteemist ka natuke. Et ma ei tea, on supervisioon, tehakse koolituse, on olemas mentor või juhendaja, aga ka enesrefleksioon. Noortel on tavaliselt keegi toimetuses, kelle poole ta saab pöörduda. Aga mis te arvate, kas ajakirjanikul peaks olema keegi toimetuses, kes kannaks seda tugisüsteemi? Või ei ole teil vaja seda, et olete nii tugevad, et saate ise hakkama? Või ei ole teil lihtsalt olnud nii emotsionaalset

kogemust? Et ma mõtlen küll, et kui on mingi üleelamine, kasvõi sisemine, et siis võiks olla keegi, kes aitab sellest üle saada.

(NA1): Ma mõtlen, et mõnes mõttes täidavad seda rolli ju oma enda kas lähedased sõbrad või poiss, tüdruk, kes iganes. Et kelle juurde sa õhtul lähed ja räägid, et mul oli selline päev ja tegin seda või seda. Et see, et kui seda inimest toimetuses ei ole, et kellelegi pead sa ju ikka end välja elama ja rääkima.

Aga kas siis ikkagi võiks olla keegi, kellele rääkida? Sest tegelikult kolleegid mõistavad ju kõige paremini?

(NA2): Jah, aga see on see ka, et kellele sa nagu asju usaldada tahad. Kas kolleegile või sul on parem, kui sa räägid kodus näiteks emale või õele/vennale, kellelegi hästi lähedasele.

(NA3): Toimetuses on see, et ma ei taha minna rääkima, et ma tegelt selle keerasin ikka täitsa perse.

(NA1): Et toimetuse sees ei taha minna kurtma jah. Et ma ei saa hakkama või midagi.

Pigem siis te ikkagi räägite oma lähedastega, kui mingi jama on?

(NA2): Pigem küll jah.

(NA3): Või siis teiste sõprade ajakirjanikega.

(NA1): Jah, seda ka.

Niiet teile siis väga ei sobiks see, et toimetuses oleks keegi.

(NA4): See oleks nagu koolipsühholoog, et tead, et on, aga ei lähe.

(NA1): Mul tuli praegu siit see ka meelde, et kui ma Tartu Postimehe intervjuul, noh tööintervjuul ja siis Vahur Kalmre ütles, et noh, püüdiski nagu väga selgeks teha, et ega siin peab ise hakkama saama. Et ega teil siin mingit mentorit ei ole. Mul oli nagu, et SELGE. Aga siis ma leppisin sellega ja pigem valmistusin selleks, et toimetuse sees ei ole mul nagu mitte kedagi, et mis nagu selgeks tehti.

Et seda tugisüsteemi rolli siis ilmselt täidavad ka need teised noored?

(NA4): Jah.

(NA1): Jah, kes on sinuga nagu samal tasemel.

(NA2): Nende puhul on see mõistmine ka nagu palju parem. Et mõtled, issand, ma ei oska üldse mingit materjali otsida või et mul ei ole õrna aimugi, kuidas majandusaasta aruannet lugeda, et keegi ei vaata sind siis viltu. Et kui me oleme koos praktikal, et siis tõenäoliselt keegi väga ei oska, et see on nagu okei. See kuidagi tekitab endal ka parema tunde.

Kui vaatate oma praktikale või töökogemusele tagasi, siis kas kuskil oli mõni selline koht, kus oleks olnud toimetuse abi vaja, aga te ei läinud seda otsima või te ei saanud seda või mis iganes? (vaikus) Et ikka lähete alati?

(NA2): Jah, ikka lähen ja küsin.

(NA3): Võib-olla on jah, aga midagi hullu sellest küll ei juhtunud.

Aga milline kogemus? Näide?

(NA3): Einoh, ma oleks pidanud ühe toimetaja juurde lihtsalt kaks tundi varem pöörduma nagu abi saamiseks.

Aga sa siis pöördusid hiljem?

(NA3): No põhimõtteliselt küll jah, sellepärast, et ma saatsin oma loo ära viimasel hetkel, kui ma tegelt oleks pidanud nagu varem juba rääkima temaga selle korra läbi. Selle fookuseasja. Et lugu oleks varem valmis saanud, oleks varem temani jõudnud ja ma oleks saanud selle paremaks teha. Kantseliiti vähemaks ja igast selliseid asju.

Aga mõelge nüüd mõne uudise peale, milline uudis on teid emotsionaalselt kõige rohkem mõjutanud? Kas siis hästi või halvasti. (vaikus) Või ei ole teil selliseid...

(NA1): Kas see võib olla kirjutama uudis ka või?

Jah, ikka. Aga miks see kirjutamata jäi?

(NA1): See oli selline olukord, kus põhimõtteliselt ma olin oma ema kaudu saanud ühe vihje ühe probleemi kohta. Siis ma hakkasin seda asja ajama, seal oli nagu kaks poolt, üks siis kes kurtis, kellel oli probleem ja teine siis, kes oli selle probleemi tekitaja. Olin ühe poolega ära rääkinud, pärast seda ma siis selle teise poolega rääkisin, siis läks mingisugune kammaijaa lahti sellega, et mu ema helistas mulle, et tema töö juurest oli hakatud survestama teda, et seda uudist ei tuleks. Et kuna oli teada, et see allikas oleks olnud minu ema töökoht, kust see info oleks lekkinud, siis hakati elu eest survestama, et ma seda ikka ei kirjutaks. Alguses ma ei saanud aru, et mis seal ikka juhtub ja mis seal nii hullu on, et ikka teeme-teeme. Aga siis jälle läks nagu mingi päev edasi ja siis see teine pool helistas mulle, et seda uudist ikka ei tuleks, siis mu emani jõudis selline info, et nad on valmis mulle altkäemaksu pakkuma. Ja siis ma sain aru, et okei, see läheb nagu käest ära. Et lõpuks on see, et nad võtavad mu ema nagu käsile selle tühise, minu jaoks, uudise pärast.

Aga mis see teema oli siis?

(NA1): Teema oli mingi selline, et ühele hooldekeskusele viidi kaup, aga see kaup jäeti põhimõtteliselt, neil olid ka pildid sellest, kuidas see kaup jäeti põhimõtteliselt väiksele

kruusa sõiduteele pandi kogu last maha ja hooldekeskuses töötavad mingid naised ja noh, vanurid on seal ja no mida nad teevad sellega? Et mitte keegi nagu sisse ei toonud, kuigi nad palusid. Ja noh selline nagu üsna leebe konflikt tegelikult. Et noh, okei, viige see kaup sisse, hakake nii tegema ja kõik on korras. Aga ju siis see kaubapakkuja, see firma hakkas oma maine pärast nii kartma, et ta hakkas survestama seda, mu ema töökohta, et seda uudist jumala eest ei tuleks.

Aga kust nad teadsid, et sealt levis just? Okei, tegelt see vist pole oluline küsimus. Aga huvitav on.

(NA1): Tegelikult ma täpselt ei teagi, aga mu ema ülemus helistas mulle üks õhtu, rääkis hästi sõbralikult ja pikalt, kuidas ikka jah, et umbes kui tore kõik on. Hakkas mulle igasuguseid teemasid välja mõtlema ja.

Aga kas sa siinkohal ei rääkinud toimetusest kellelegi?

(NA1): Toimetusele ma ütlesin seda, alguses vaata ma ütlesin, et mul on selline uudis, et ma teeks seda onju, aga lõpus ma ütlesin lihtsalt, et ei, et ma ei kirjuta sellest, et kuna see asi läks nii isiklikuks kätte ja..

Nad olid nõus sellega?

(NA1): Ja et ma ei saanud seda ka kellelegi teisele ka anda, sest minu huvides oli lõpuks see, et tõesti, et seda asja nagu ei ilmuks. Halb situatsioon, et lõpuks ma sain aru, et ainus, mis mul teha tuleb, ongi nagu kõik osapoole maha rahustada, niimoodi, et ma pidin nagu 100 korda kinnitama, et kõik on nagu hästi ja et sellest ei tule uudist. Et ärge kartke.

Aga vaata, kui see firma nagu tagajalgadele läks, et nad siis tõesti arvasid, et sellest tuleb mingi suurem lugu ja võib-olla seal taga oli veel midagi, miks nad nii närvi läksid sellest?

(NA1): Võis olla, aga probleem oligi selles, et ma ei saanud enam sellega edasi tegeleda. Ei saanud enam edasi uurida.

(NA4): Aga kas nagu lahendus ikkagi tuli? Et kas nad nüüd siis nagu saavad oma asjad õigele kohale?

(NA1): No selles mõttes küll, et probleem sai lahneduse, et pahandus sai nagu ilmsiks, eks nad lõpuks siis vabandasid üksteise ees ette ja taha. Aga põhiline küsimus oli selles, et see ei läheks avalikuks.

Aga kuidas sa tundsid end selles olukorras? Et olid nagu väga tupikus?

(NA1): Jah, ma tundsin jah nagu, et ma olin tupikus selles mõttes, et ma olin ju alguses lubanud sellest asjast kirjutada, ma ei öelnud, et selline teema tuleb. Aga ma ei näinud ette seda nii jamaks läheb ja et see nii isiklikuks läheb ja siis ma mõtlesingi, et mis on nagu olulisem, et kas selle uudise kirjutamine või siis see, et keegi nagu, mu ema töökohta ähvardama ei hakkaks.

Aga selle situatsiooni puhul ei tunne, et sa võib-olla oleks võinud toimetusetult mingit nõu saada? Et tundsidki, et sa pead selle otsuse ise tegema?

(NA1): Ma tundsin vist jah, et ma pean ise tegema, sest et ma ei tahtnud nagu seda probleemi hakata lahkama juba selle mõttega, et ma ei tahtnud, et sellest midagi tuleks. Et siis mul ei olnud mõttekas seda nagu nii pikalt lahti seletada ja kirjeldada, sest lõpuks nagu ikka tuleb mingisugune, keegi võtab sõnasabast kinni ja kirjutab sellest. Et siis on minu jaoks nagu kõik mõttetu. Ma pean mainima siinkohal ka seda, et kui ma ütlesin peatoimetajale seda, et see läks asi isiklikuks ja seda ei tule, siis sellest ei olnud mitte mingit probleemi, et see oli aktsepteeritav, et jah, okei.

Ka see näitab tegelikult seda toimetusepoolset tuge või midagi. Aga kellelgi teisel mõni selline uudis, mis tegi head meelt või meele mõruks?

(NA3): Minul on see, et miks ma ei nagu, kuidas ma ei lase end emotsionaalselt mõjutada, on see, et ma täpselt nii nagu. Ma ei võta mitte ühtegi teemat, mis on seotud sõpradega või sugulaste-tuttavatega, et ma ei lase nagu, et kooliajast juba, et ma ei võta neid teemasid. Sest seal on mitu probleemi, seal on see, et sa oled nagu mõjutatud, see võib reklaamiks minna kätte, aga võib juhtuda ka see, et teised mõjutava sind läbi nende. Et lihtsam on kõik välja jätta ja teha võõrastega. Siis ei saa emotsionaalselt mõjutada.

(NA1): Eks mul oli ka see, et ma eeldasin, et see ei ole nagu isiklik. Et mul pole nagu isiklikku seost, sest see oli nagu mõlema osapoolle vahel. Aga kuna see vihje oli seotud vana töökohaga, siis sealt hakkas see asi nagu hargnema.

Nii, võrrelge ja üldistage nüüd, et kui te võtate positiivse uudise, et millise tooniga suhtlusakt allikaga teile allikaga ennekoike meelde on jäänud? Et kui te mõtlete positiivse uudise peale, pehme uudise peale siis, et kas sellest on nagu allikatega suhtlusel ka nagu mingi parem emotsioon jäänud või..?

(NA2): Kindlasti jah, ma mõtlen praegu, et mul saab allikatega pidevalt nalja, et kui ma nagu telefonis või noh miks mitte ka päris elus. Muidugi see oleneb inimesest, et kellega sul jutt jookseb, aga üldjuhul on ikkagi niimoodi, et kui sul on selline positiivne uudis või lugu üldse,

et siis ma ei tea, huumor on kuidagi selline asi, mis õudsalt päästab. Päästab loo, päästab maailma. Et võib-olla jah see, et on nagu selline asi, mis eriti on kuidagi meelde jäänud või mis kindlasti on omal kohal positiivsete uudistega.

Aga emotsiooni mõttes, et see üldine toon on siis positiivsem? Või on neutraalne?

(NA2): No pigem ikka positiivne, sest sul on ikkagi sellised lihtsad küsimused, et...

(NA4): Sealt mingit kääki niikuini ei tule...

Et tunned ennast vabamalt?

(NA2): Jah, ja inimene teisel pool on ka vabam ja mingi aeg läheb kindlasti, et see jää nagu sulaks, sest noh, inimesed ikka üldiselt natuke kardavad ajakirjanikke. Et siis jah, kui sa küsid selliseid lihtsaid küsimusi ja fookus on vabam ja saab nalja ja endal on ka lõbus. Ja seda lugu on hea kirjutada.

Aga konfliktse uudise puhul? Et see toon allikatega suheldes?

(NA2): See toon on nagu, et püüab olla neutraalne. Et see on nagu struktureeritum.

(NA3): Vahel on ju ka lood, mis ei ole üldse positiivsed ega negatiivsed, et nad lihtsalt on selles mõttes, nad on uudised. Nende puhul võib kõige rohkem nalja saada. Kui ma mõtlen selle loo peale, mis tehti jaanuari keskel või alguses, tehti see erakond vabakund vms, et ei ole ju nagu positiivne ega negatiivne. Ja siis seal sai päris palju nalja, rääkisid igasuguste allikatega ja nad rääkisid päris naljakalt ja nii. Väga lõbus oli. Et see oleneb.

Kas on olnud mingi hetk ka, et see ajakirjanike töö ei ole ikka teie jaoks?

(NA3): On selliseid hetki olnud, kus ma olen mõelnud, et kas seda peab niimoodi tegema. Mitte sellistel puhkudel, kui ma ise olen tööd teinud vaid kui teised on teinud.

Mõni näide?

(NA3): Ma arvan, et see viimane, ma olen väga palju vaielnud selle Kristjan Pihiliga selle Siim Kallase loo üle, et kas seda peab nii tegema? Siis ma mõtlen küll, et ajakirjanduse ju eesmärk peaks olema ühiskonda edasi viima, aga ma ei tea nüüd, kui võrrelda Siim Kallast Taavi Rõivasega, kas see viib edasi või ei vii. Et see on nagu küsimus. Et kellegi huvid on nii tugevalt esindatud, et ajakirjandusel, kellegi, kes selle loo lekitas, on nii tugevalt esindatud, et nemad võidavad sellest ja ülejäänud kaotavad.

Aga sul on jällegi võimalus edaspidi teistmoodi käituda.

(NA3): Jah. Ei ongi aga, mul on lihtsalt nagu see tunne, et toimetused lihtsalt selliste suurte lugude puhul võib-olla lihtsalt ei lase sul teistmoodi käituda. Et nad ikka tahavad, et sa oleksid, et iga päev kirjutaksid uue uudise, et uut infot küll ei ole, aga ikka peab kirjutama.

Hoiad seda teemat üleval, siis on nagu keeruline. Kas täita käsku või... võib-olla ei anta sulle järgmine kord sellist lugu kirjutada, et see on mõtlemiskoht.

Aga teised? Ei ole mõelnud, et olete ikka vale ala valinud?

(NA1): Vist reporteritöö oligi kõige suurem proovikivi. Sest seal oli nagu selline, et nüüd tundub mõelda küll, et issand, nädalas üks uudis, mis see siis nagu on, aga siis tundus see nagu elu ja surma küsimus, et nagu... et selline algus.

(NA2): Seal on see ka, et sa hullult hakkad üle mõtlema, et issand jumal, kas see ikka on uudis või ei ja mis nad arvavad sellest. Ja noh, eks motti tõmbab kindlasti alla selle töö puhul see, kui sul midagi halvasti läheb, et näiteks intekas läheb halvasti, et allikas ütleb halvasti või, või tunned lihtsalt end lollina. Et üks asi on kui inimene ütleb sulle, et sa oled loll, aga kui sa ise tunned, et sa oled loll, siis see on kõige hullem.

Aga nendel momentidel, et te olete nagu üle saanud sellest, aga võib-olla on mõni ajakirjanik, kes ei saa sellest üle, kas ta siis nagu peaks minema kõndima või...?

(NA2): Kinni vist ei tohi jääda jah mingitesse vanadesse asjadesse.

(NA3): Einoh, probleemist tuleb ikka üle saada.

(NA2): See on selles mõttes päris stressirohke töö. Aga eks see kõik tuleb ajaga, et kuidas üle saada.

Kas teil on olnud mõni stressirikas olukord, millele te mõtlete tagasi, et see oli nagu tõsiselt pingeline?

(NA3): Pullerits. Reporteritöö ikka. (naerab) siis kui hakkas tähtaeg juba kukkuma ja midagi ei olnud.

(NA4): Jah, näiteks reede hommikul kukkus plaan ära.

Aga praktika-ajast?

(NA4): Need emotsioonid keevad nagu nii kiiresti üle, et ..

(NA3): Minu jaoks on see tavaline, et lähed koju ja mõtled, et homme saad peksa, aga uus päev on juba uus päev.

(NA2): Jah ja arvestades, et see töö on nagu suht kiire, et kogu aeg tuleb uusi asju peale, et sa ei jõuagi stressi minna. Et noh, nende ajakirjanike puhul, kes tegelevad ühe teemaga väga kaua ja mõtlevadki selle peale nagu 24/7. Aga praktika-ajast küll ei tule ette.

(NA1): Öeldakse ju ka, et tänane leht on homme prügikastis, et noh, tulebki uus päev ja.

Küsiks lõpetuseks, et mis on need tegurid või aspektid, mis teid, kui noori ajakirjanikke kõige enam mõjutavad? Või on mõjutanud?

(NA3): Minu jaoks eesmärk pühitseb abinõu, et mis ma sellega saavutada tahan. Ka see, et kui ma selle loo kirjutan, et mida see muudab paremaks? See peab muutma midagi. Seal peab olema mingi roll, see ei saa olla, et sa ei saa kirjutada ainult sellepärast, et midagi oleks lehest lugeda. See on mõttetu minu arust.

Sind siis mõjutavad need isiklikud eesmärgid, mis sa oled püstitanud?

(NA3): Jah. Et minu jaoks, et kui ma loen lehest, ma ei tahaks lugeda, et minu uudis ei oleks ainult kohataide. Või mõttetu. Vaid et sellel peab olema mingi point. Ja et kui keegi küsib, miks seda vaja oli, et siis ma oskan sellele ka vastata. Päevalehes oli nii, et ma olin uus ja sain nagu positiivselt üllatada, see nagu läks ka õnneks. Et ma tundsin, et ma pakun neile rohkem, kui nad ootasid. Aga siis Ekspressis läks mul selles mõttes halvemini, et sinna nad nagu konkreetselt ise kutsusid mind, mis tähendab seda, et nad ootasid minult midagi. Ja mulle tundus terve selle praktika vältel, et ma ei suuda neile pakkuda seda, mida nad oleksid oodanud. Lõpuks ma sain aru, et nad ei oodanudki, aga lihtsalt mulle endale tundus kogu aeg, et nad ootavad seda.

(NA4): Tagasiside on ka selles mõttes, et kui sa saad head tagasisidet nende lugude puhul, mis on nagu mõttetud ja siis sulle öeldakse, et see oli nii hea ja tore oli lugeda. Siis mõtled, et aga noh, ju siis on neid ka kellelegi vaja. Aga ise nagu tunned seesmiselt end halvasti, et jälle oli pehmolugu.

Aga miks sa tunned ennast sellest halvasti?

(NA4): Ma ei tea, see ei ole nagu ajakirjanduslik, see on nagu... Aga see tagasiside läheb nagu korda, aga see pole see eesmärk ikkagi. Et sa tahad midagi muuta, aga mida ma muudan selle lillelooga nagu...

(NA3): Et kui ma ei kirjuta lugu, mis peaks midagi muutma, siis ma ikkagi tahan inimesele midagi pakkuda. Et see peab mõistlikult kirjutatud olema.

(NA4): Jah, ka pehmed lood tuleb hästi kirjutada.

19. märts

Ma kõigepealt küsin, et kuidas teile üldiselt mõjub konfliktse uudise kirjutamine?

(NA5): Eeee, mis mõttes mõjub?

Et kuidas see mõjub sulle, et kui sa hakkad seda kirjutama, sul tuleb konfliktne uudis kirjutada, kuidas selle kirjutamine sulle mõjub?

(NA5): see on nagu huvitavam, sest see tähendab seda, et rohkem tuleb nagu seda päris reporteritööd teha, et küsida mitte ainult allikatelt, vaid kontrollida ka kolmandatelt isikutelt. Et, et saaks nagu kirjutada võimalikult konfliktsest ja täiega raiuda, aga samas, et see ei läheks nagu üle võlli, et kõik oleks tõene. Et nagu nagu selles mõttes on see nagu, nagu mõnes mõttes suurem väljakutse äkki. Et lihtsalt kõike nagu, kogu juttu tuleb rohkem kontrollida, sellepärast, et noh muidu kui on kaks eks konflikti osapoolt, siis nad võivad üksteise suhtes nagu mingit paska hakata üles ajama. Ja siis eee, noh mis tegelikult ei vasta üldse tõe ja see tuleb nagu kolmandatelt allikatelt nagu järgi kontrollida. Ja siis nagu, noh, siis saab nagu ägeda asja.

(NA6): Vist tõesti, ma tunnen, ma arvan ka, ennast rohkem põnevil, et kui ma kirjutan mingit pehmet lugu, siis ma tean, et see ei lähe väga nagu kellegile korda või et see on nagu mingi promo või PR ja aga konfliktne on aga see, et ma tean, et kõik järgmisel päeval loodetavasti räägivad sellest ja et ma saan feimi ja et noh. Vahepeal kaasneb sellega ka siuke halvasti tundmine, kui ma tunnen, et kellegile tehtakse liiga. Aga pigem ma tunnen ennast põnevil, rohkem kui pehme uudise kirjutamisel.

Okei, aga kas see nõuab, see uudise kirjutamine nõuab palju pingutamist ka?

(NA6): võib juhtuda. Või oleneb uudisest. Mõnikord sa pead sõitma 60 tundi bussiga, sellepärast, et konfliktset uudist kirjutada (naerab). Aga ta nõuab kindlasti rohkem reporteritööd nagu eelnevalt kõneleja ütles.

Mhm, aga mida veel?

(NA5): No ongi nagu, kõik igasugune allikate kontroll, igast paberallikat kontroll. Ma olen tuhlanud, ma ei tea, siis kui ma Toomase testist suvel kirjutasin, ma tuhlasin mingi 50-60 lehte mingeid kuradi seaduseid läbi. Et nagu sõna-sõnalt..

Et nagu aega võtab palju?

(NA5): Jaajaa. Nagu mingeid kuradi seaduseid, määrusi, omavahelisi kirjavahetusi, mingi.. no ühesõnaga see oli nagu, nagu noh...

(NA6): Jah ja sa pead kuulama kõik osapooled üle, mis võtab ka palju aega ja on väga väsitava. Et sa pead kuulama kõiki, kes tahavad midagi öelda sulle jälle lihtsalt ära, et nad oleks ära kuulatud, isegi kui sul neid tarvis ei ole.

(NA5): Jah ja pluss kõik tuleb nagu hästi kriitiliselt üle kuulata, mida nad üldse rääkisid, et mida kasutada nagu saab. Ja see kõik on lihtsalt hästi töömahukas, see on nagu põhiline. Aga samas see on hästi põnev.

Aga kuidas on pehme uudisega? Kuidas see mõjub?

(NA6): Nagu ma ütlesin siis juba, see ei ole nagu nii põnev või see ei pane ennast seest põlema. Et aga vahepeal on jälle nagu tarvis seda, et ennast nagu tasandada või nagu nagu, minu meelest pehme uudise kirjutamise päeval sa tunned, et sul on lihtne tööpäev. Et okei ma käin kuskil naeran ja räägin juttu ja siis kirjutan sellest mingi toreda loo kokku. Aga tegelikult on seal veel see aspekt, et kui sa kirjutad kellestki pehmet lugu, siis sa tunned ennast tema ees palju rohkem vastutavana, et kui ma temast nagu hullult halva mulje jätan või nagu midagi nüüd nässu keeran, siis ma vastutan isiklikult tema ees. Kui konfliktisel lool nagu sa tahadki kellelgi vaipa jalge alt ära tõmmata, see ongi nagu selle loo osa. Siis ma just hiljuti tundsin, kui ma kirjutasin ühte lugu ühest tüdrukust, kes on ühes toredas programmis ja ta oli ise nii tore, kõik oli tore ja ma kirjutan selle loo kokku ja sellele jäi ikka kuidagi negatiivne toon kõlama sellest kõigest asjast ja siis ma tundsin ennast nagu pigem kuidagi vastutavana, et temast jääks hea mulje, jah.. ma ei tea.

(NA5): jah, pehme lugu on nagu kuidagi..

Räägime ainult uudisest.

(NA5): aa, okei, pehme uudis. Jah, et minu meelest on pehme loo puhul see, et see võib palju rohkem untsu minna tegelikult. Sellepärast, et mul on vähemalt see, ma ei tea miks, aga ma võtan ennast palju lõdvemalt, kui ma lähen pehmet lugu tegema. Et nagu tegelikult ei ole üldse nii 100% asja juures. Et..

Et sa ei ole nii valvel ka siis?

(NA5): jah, ilmselt küll, isegi kui ma oleks, siis noh kogu aeg on siuke uinamuina eksole ja samas see mis sulle räägitakse, see jutt, mida allikas sulle räägib ja see, mis eelnevalt just öeldi, see vastutamine, et ma arvan, et see on küll jah, et sa tunned ennast rohkem vastutavana. Ma ei tea, miks see nii on või on mingi jumalast määratud, ma ei oska öelda, aga see on nii nagu (muigab).

Okei, aga konfliktse uudise puhul siis nagu tunnedki, et sul on vaja mingeid pooli näidata või, et kui pehme uudise puhul on see, et sa tunned vastutavana ennast, siis ...

(NA6): Jah, võib-olla pehme uudise puhul sul on nagu isiklikum suhe selle inimesega. See hakkab ka seal väga rolli mängima. Kui sa lähedki kellelegi koju ja seal on mingid armsad koerad ja asjad ja siis ta pakub sulle süüa ja juua võib-olla ja, aga konfliktne ongi see, et sa nagu üritad ennast kohe alguses hästi distantseerida, et sa ei taha nagu laskuda nagu nii lähedale sellele inimesele ja nii isiklikult temaga suhtlema hakata.

(NA5): võib-olla selle konfliktse looga on nagu või konfliktse uudisega on see nagu, et konfliktse puhul oled sa nagunii vastutav, et kui midagi untsu läheb, tuleb siis pressinõukogu või kohtupauk, aga pehme loo puhul on nagu see, et võib-olla ei ole ja siis sa tunnetad seda rohkem. Ma ei tea, äkki kuidagi niiviisi.

Ja ma sain aru, et seda konfliktset uudist meeldib siis nagu rohkem kirjutada, jah?

(NA5): jah, raudselt.

(NA6): mhm.

Aga kumma uudise kirjutamine emotsionaalselt enam mõjub?

(NA6): ikka konfliktse.

(NA5): ikka jah.

Aga kuidas? Ja miks?

(NA6): Tavaliselt konfliktisel uudisel on mingi probleem sees või keegi on kellegile liiga tehtud või keegi on halb ja keegi on hea ja lihtsalt seal on rohkem emotsioone, kui selles pehmes uudises.

Ja et need emotsioonid siis mõjutavad sind ka?

(NA6): Jah, kindlasti mõjutavad, kui sa tegeled sellega. Ja nagu pead ikkagi selle kuidagi läbi mõtlema või läbi elama.

(NA5): Jah, ma arvan ka, et see konfliktse puhul on rohkem jah.

Okei, räägime siis ajakirjaniku ja allika suhtlusest. Et mõelge nüüd mõne konfliktse uudise peale ja mõelge selle peale, kuidas te olete allikatega suhelnud. Ja milline see suhtlus allikaga, konfliktse uudise puhul on olnud?

(NA5): Eee, noo, ma ei tea, mul oli näiteks ükskord niimoodi, et me üritasime Risto Berendsoniga kahekesi ühte vallavanemat mingisugune kaks nädalat kätte saada. Lootusetu vend, kätte ei saa. Lõpuks saime venna niimoodi kätte, et helistasin ta sekretärile ja ütlesin talle, et kuulge, see lugu läheb jälle ilma kommentaarita lehte ja see lugu ei räägi üldse hästi

teie vallast ja teie vallavanemast, et kas te palun saaksite oma vallavanemale edasi öelda, et ta oma telefoni vastu võtaks. Alati kutsus telefon ja vahel pani ta ise ära kutsumise poole pealt. Ja siis helistan viie minuti pärast vallavanemale, isegi ei lootnud, et võtab vastu. Ja võttis, ja siis vend üritas moosima hakata, niimoodi, et esimesed minut või kaks minutit vend rääkis kõige ilusamat müügi juttu. Mul oli täpselt paberipatakas kõrval, kuulasin ja vahepeal ja lappasin-lappasin-lappasin ja joonisin alla mingeid asju ja vaatasin, et kurat, see vend ajab sihukest kägu, valetas noh, kõik, kogu jutt mida ta rääkis, oli vale. Ja siis hakkasin venda veits peenestama ja järgmised viis-kuus minutit vestlusest ta sõimas mind. Ja, aga noh, ma võtsin kõik diktofoni peale, et suurepärase, siis panin selle ära ja mõtlesin, et nojah ja siis panin fantastilise tsitaadi sisse, et kus ta noh ropendas nii et vähe ei olnud.

Aga sa siis nagu provotseerisid teda või?

(NA5): Ei provotseerinud

Vaid sa lihtsalt esitasid talle fakte?

(NA5): Jah, ma lihtsalt esitasin talle fakte ja ta läks lihtsalt räigelt närvi. Ja pärast muidugi see vend kaebas mind pressinõukogusse ka, aga sai tappa seal selles suhtes. Tal ei läinud see hästi.

(NA6): See pidi olema õige ajakirjaniku pitsar, kui sind on kaevatud pressinõukokku.

Aga miks see suhtlus selliseks läks?

(NA5): Eee, sellepärast, et no see oli üks sihuke vallavanem, kes on 20 aastat võimul olnud ja noh, point oli nagu selles, et me üritasime talle nagu rääkida, et vaadake, see kuidas te valda juhtite, et te põhimõtteliselt veate ju inimesi, pensionäre, bussidega kohale, et nad hääletaksid teie poolt. Te mingisugune noh, kõikidest lepingutest, mis on nagu teiste valdadega sõlmitud, neist te nagu sõidate üle. Hakksin lihtsalt fakte ette laduma ja siis noh, vend läks täiesti endast välja.

Aga vaata, sa ütlesid, et see läks Pressinõukogusse ka, et kuidas see sulle mõjus?

(NA5): No see oli alguses ikka šokk jah, et mõtlesin, et, mis jama...

Nagu ehmatasid ära?

(NA5): Natuke ikka ehmatasin jah, sest point oli selles, et mul oli hästi kiire ja ma pidin Pressinõukogusse kirjutama mingisuguse või noh, ma ei pidanud, aga selleks nagu, et kõike detailselt üles täheldada, ma pidin kirjutama mingisuguse 30ne leheküljelise asja nagu kokku. Ja saatsin selle sinna ära. Miks ma seda tegin, point oli see, et panin tegelikult seal kolmanda loo puhul veidi pange, ma panin ühe nimega veidi pange ja mõtlesin, et pagan, ma loodan, et

see mulle saatuslikuks ei saa. Ja siis ma kirjutasin, et jah, see oli nagu ainuke fakt, mille vastu ma eksisin. Aga noh, point oli selles, et kokku oli nagu neli artiklit ja üks nimi ja üldiselt oli nii, et leheküljelised artiklid, et see nimi nagu ei saanud probleemiks.

(NA6): Ma tunnen alati, et see, et noh, ajakirjanik ikkagi võtab poole. Mina küll ei suuda ennast nagu täiesti erapooletuks teha, isegi kui ma välja ei näita seda ja loos olen täiesti erapooletu, siis ma tunnen, et allikatega suhtlemisel ma ikkagi nagu kuidagi millegipärast, võib-olla on see ka inimlikkus, mis on meil säilinud, et ikkagi sa saad aru, et keegi on see lurjus, kes teeb liiga või noh, võtad poole ja siis ma tunnen, et ma olen kuidagi liiga äkki selline... Et noh, sa ei lase endale kärbseid pähe ajada, oled hästi kriitiline ja hästi selline nagu nipsakas, mitte nipsakas aga nagu räägidki poliitikuga ja sa ei ole temaga sõber. Vaid ta tunnebki, et on natuke konfliktne see suhtlus, aga siis ma mõtlesingi, et kus see piir nagu jooksmas peab, et kas see on nagu liiga vähe või liiga palju, aga täpselt, et ma tunnen, et ma ei tohi lasta endale kärbseid pähe ajada. Sest, et mind üritas üks allikas kunagi lausa ära osta, hakati mulle bussipileteid ja reise pakkuma. Aga sellepärast tulebki olla hästi kriitiline.

Aga kuidas sa selles olukorras käitusid?

(NA6): Eee, ma ei reageerinud isegi sellele palvele, ma tahtsin küll selle loosse sisse kirjutada, aga toimetaja võttis selle millegipärast sealt maha. Aga siis me tundsim, et me saime tänu sellele hästi hea trumbi lihtsalt ja jätkasime oma jonniga. Ja küsisime samu küsimusi lihtsalt kogu aeg edasi, kuigi meil oli see trump tagataskus, et esimene vastus, mis me allikalt saime, oli põhimõtteliselt altkäemaksu pakkumine. Ja seda nad pakkusid sellepärast, et nad teadsid, et neil ei õnnestu ennast kuidagi sõnadega puhtaks pesta.

Mõelge nüüd selle suhtluse olemuse peale, et mida te selle jaoks ise olete ära teinud? Et kuidas te käitute? Tagasivaatavalt, et kuidas te seda suhtlust mõjutanud olete või mida te selle jaoks ära olete teinud, et see oli just selline nagu ta oli?

(NA5): No mul oli see, et ma üritasin tema vastu viisakaks jääda, sest point oli selles, et ma kavatsesin pärast seda diktofoni materjali kasutada, kui midagi peaks väga lappama minema. Ja point on selles, et kui ma peaks samamoodi vastu sõimama tegelasele, siis kokkuvõttes ma ei saa enam seda materjali kasutada, sest ma langen tema tasemele.

Aga see viisakuse asi on nagu kogu aeg?

(NA5): Jah, peab olema.

(NA6): Muidugi peab, et sa pead alguses igale allikale jätma ikkagi ju mulje, et sa oled normaalne ja usaldatav inimene ja sa ei tohi kohe lahmima hakata, sellepärast, et muidu allikas läheb kinni ja sa ei saa sealt mingit infot.

Aga kas teil on konfliktse uudise kirjutamisel ka ebameeldivad situatsioonid allikatega ette tulnud?

(NA6): Jaa, kindlasti, kui ma ka kirjutasin uudise, mis vastas täielikult faktidele, sõna sõna vastu olukord oli ja mind ähvardati ka Pressinõukoguga ja kõik sellised olukorrad, kus siis mingi osapool tunneb, et neile on täiesti liiga tehtud, kuigi sina tead, et sul on faktid seljataga ja need on väga ebameeldivad, sellepärast, et sa ei taha oma allikaid reeta neile, näiteks, kui nad hakkavad küsima, et kes seda ja seda väitis. Ja noh, ma arvan, et noorel inimesel, kui sul ei ole kogemusi, kuidas neid olukordi lahendada ja kuidas sa peaksid edaspidi selle allikaga suhtlema pärast selle loo ilmumist näiteks kasvõi, et pahatihti ongi nii, et kuni selleni, kui see trükki läheb, sa pühid käed puhtaks ja et okei, nüüd ma ei tegele sellega enam, aga need inimesed, kellest sa ikkagi kirjutasid, nende jaoks see alles algab see asi näiteks, see enda nime puhtaks pesemine või see probleem või asjad, et nende jaoks see läheb edasi, kuigi sina ei tahaks sellega võib-olla enam tegeleda, et just see pärast, see suhtlus allikaga ka.

Aga millised need negatiivsed emotsioonid on, mis teile on jäänud nendest suhtlustest?

(NA5): Einoh, mul on väga positiivsed, sest et pärast 20 aastat, pärast omavalituse valimisi, see vallavanem ei valitse enam seda valda (naerab).

Aga just nagu selle suhtluse ajal, et millised need emotsioonid siis olid?

(NA6): Kindlasti kuna sina oled ju see, kes nõ selle kaane või korgi sealt asja pealt katki pigistam, siis sina saad selle kõige halvema ju endale, allikatepoolse viha või... need emotsioonid ka ju vahelduvad sellel inimesel, kes tunneb, et ta on nurka aetud. Et ma arvangi, et need ongi kõige halvemad, see kui allikas hakkab sind süüdistama või sinuga halvasti käituma ja sõimama.

Aga kuidas te nende emotsioonidega tegelete, mis teil tekivad?

(NA5): Mul oli nagu see, et mul oli hästi kihvt toimetaja, kes nagu pidi mind seal kantseldama, et kui mingi jama tekkis. Ja siis ma sain temaga nagu rääkida, et kuule mind sõimas see tüüp täis, et mis teen? Ja siis hakkasime arutama temaga ja siis ta tahtis tsitaati teada ja ma ütlesin talle selle tsitaadi ja ta oli, et oh, mis sa arvad, paneks sisse ja siis ma olin, et davai, muidugi paneme sisse.

Et sind siis nagu toimetuse selles osas toetas, et kuidas nende asjadega hakkama saada?

(NA5): Raudselt, raudselt. Või siis noh, kasvõi Merit Kopli ise oli ka sellise suhtumisega, et iga kord kui mingisugune mure või jama tekkis, siis said lihtsalt temaga rääkida sellest.

Et siis selle rääkimisega said enda nendest tunnetest ka jagu, kui sul oli midagi?

(NA5): Ma ei ütleks, et isegi nagu halvad tunded vaid point oli selles, et ma ei teadnud, kas ma peaksin sellest ennast halvasti tundma või mitte. Mul oli nagu see teadmatus ja siis ma sain toimetajalt küsida, et kuule, mind sõimati täis, mis teeme? Noh, mis iganes. Et see oli lahe, et neid asju sai nagu arutada.

(NA6): mina olen hästi emotsionaalne inimene, ma võtan asju alati hästi südamesse ja sellepärast ma ka väga muretsesin alguses, et kuidas ma hakkam kõikide nende emotsioonidega hakkama saaama. Aga ma kuidagi tunnen, et kui ma lähen tööle, siis ma suudan mingi seina endale ette ehitada või ma olen väga palju paksema naha kasvatanud, aga ikkagi tekivad kindlasti emotsioonid, halb tunne või läbisõimatud saada lihtsalt ei ole ju hea, see on ikkagi, sul kuskilt jääb midagi kripeldama, aga mul on väga toredad noored kolleegid, minuvanused, kellega lõunapausidel sai alati, kõik kirusid ja rääkisid ja kindlasti uudistejuht alati aitas ja noh sai rääkida ja kõige tähtsam oligi see, et sa enda sisse seda ei jäta, vaid et sul on kellegile rääkida ja õnneks mul oli kellele rääkida.

Et just see rääkimine aitas siis?

(NA6): Jah.

(NA5): Pigem on nagu ma arvan see, et kui saada nagu päriselt asja pärast sõimata, kui ise oled nagu mingi kalaga hakkama saanud ja siis saad allikalt sõimata ja siis sa nagu saad aru, et kurat küll, ma ise olen ka nagu valesti teinud, et siis on nagu hoopis teine asi.

(NA6): Jah.

Kas seda on teil juhtunud?

(NA6): Mul paar korda on juhtunud, et nime olen valesti kirjutanud, aga mitte midagi muud sellist.

Mis tunne siis on?

(NA6): No siis on tõesti halb tunne, siis ei aita see rääkimine ka, siis lihtsalt see jääb kuhugi sulle meelde ja võib-olla noh, okei, sa õpid sellest ja sulle andestakse see, aga ega sa ennast hästi ei tunne, sa tunned et sa oled ikka midagi valesti teinud ja et sa oled läbikukkunud.

Aga sa nagu niivõrd siis ei tegele selle emotsiooniga?

(NA6): Ma olen üritanud nagu seda joont hoida, et kui see viga sai tehtud, siis ma õpin sellest, ma unustan selle ära ja lähen edasi. Et ja kui ka toimetuses on keegi kunagi pahandanud, et

midagi on valesti olnud või et kuulad ära, ütled, et okei, et järgmine kord teen paremini ja siis unustad selle ära. Et kindlasti seda kriitikat peab nagu võtma nagu, selekteerima ka, et võtma seda ka kriitiliselt, et inimesed sõimavad väga tihti lihtsalt, et ennast jälle, et endal on mingi halb emotsioon ja ennast välja elada ja kui sa kuulad selle toimetaja ära ja saad aru, et okei, see läks natuke üle piiri, aga tal on selles osas õigus, ma jätan selle nüüd endale meelde. Et kui sa niimoodi suhtud, siis need emotsioonid ei kuhju, ma arvan ja siis see tuleb sulle kasuks, mitte kahjuks.

Aga kas on olnud mõni olukord, millele tagasi vaatate ja mõtlete, et oleks võinud teistmoodi teha? Just suhtlemises.

(NA6): Ma praegu mõtlen just pigem niipidi, et ma mõtlen tagantjärele, et ma oleks pidanud karmim olema või et ma oleksin pidanud rohkem uurima, puurima. Aga sellist olukorda mul ei ole olnud, et ma olen nagu liiga kellegile teinud või üle piiri läinud. Pigem on just vastupidi, et kirjutad juba uudise ära ja mõtled, et ai, seal oli ka veel midagi, et sealt oleks ka pidanud veel edasi uurima või et ma oleksin pidanud teda rohkem pigistama, et rohkem infot saada.

(NA5): Mulle ei meenu ka nagu, et oleks liiga teinud.

Aga ma ei mõtlegi just nagu liiga tegemist, et lihtsalt midagi oleks võinud teistmoodi teha, ükskõik mida.

(NA6): No just, võib-olla jah et oleks võinud veel mõne küsimuse küsida või pärast kui sa kuulad enda seda lindistust, siis ikka mõne koha peal tuleb, et ai, miks ma nüüd seda talt ei küsinud või et miks ma ei peegeldanud.

Aga miks sa ei küsinud siis?

(NA6): Alati võib-olla sa lihtsalt ei jõuagi kõige peale mõelda, minul on küll tekkinud mingi selline hetk juba, et kuulan allika ära, et okei, ta ütles nüüd olulise asja, okei, nüüd ta hakkab juba jahuma ja siis ma mõtlen juba järgmist küsimust. Et ma ei kuula tema iga sõna ära ja siis ei küsi küsimust vaid et mõte ikka läheb vahepeal uitama ka natuke.

Aga mida te hästi olete teinud? Et ise mõtlete, et oh, seda ma tegin küll hästi.

(NA5): Ma arvan, et ma jäin selle Pressinõukogu värgiga suhteliselt rahulikuks. Et võiks öelda, et sellest olukorrast tulin hästi välja.

(NA6): Ma olen endaga siis rahul olnud, kui ma olen läinud kellegagi suhtlema, allikaga või mõne poliitikuga, eriti niimoodi kohe tänava pealt ja üritad hakata temalt mingit infot saama, ta on täiesti kinni ja ta ei räägi sulle mitte midagi, et ma tunnen, et ma nagu oskan natuke

seebitada. Või et sellega ma olen rahul, et ma pidin tegema Tallinna linnapeaga, et mingi suvalisi asju küsima temalt, ei, mitte suvalisi asju, vaid, et ta avas mingit tänavat vms ja ma pidin talt mingeid kolmanda järgulisi asju küsima, provotseerivaid küsimusi Reformierakonna kohta. Ja ma lähen sinna ja ma tean, et ta võib mul eest ära joosta ja mulle öeldi ka, et sa pead talle siis järgi jooksuma, jookse järgi ja ma kujutasin ette, et kuskil on mingi video minust, mingi noor algaja reporter, kes jookseb Savisaarel järgi ja siis äääää, et ma ei tahtnud seda ja ma juba eos mõtlesin, et mida ma nüüd teen ja et kuidas see nüüd välja hakkab nägema, aga ta hakkas kohe mulle mingit udu ajama. Ma lihtsalt tõmbasin tal julmalt mikrofoni nina alt ära ja küsisin enda küsimusi, et ma ei lasknud tal endale kärbseid pähe ajada ja ma tunnen, et enda üle sellistel hetkedel uhkust.

Aga kui me mõtleme nüüd pehmema uudise peale, et kas see suhtlus on kuidagi teistmoodi? Kas te teete selles suhtluses midagi teistmoodi? Et sa ütlesid ka, et sul tekib pehmema uudise kirjutamisel allikaga nagu kuidagi teistsugune suhe.

(NA6): Mhm, noh, näiteks see, et ma käisin kunagi tegemas merepolitseinikuga lugu ja ta oli tõesti tore inimene ja see lugu oli ise ka tore, kuidas nad veedavad oma päevi ja teevad selliseid toredaid asju ja see mees oli tore ja ta rääkis meiega seal, noh meil oli nii palju aega, me olime terve päev selle inimesega koos, koos fotograafiga ja no me rääkisime ju maast ja ilmast ja ta näitas meile asju ja meil oli sihuke lahe olla ja see lugu ise ka, et ma teadsin, et see tuleb selline tore reportaaž ja noh uudis oli seal ikkagi olemas, see oli uudislik reportaaž. Ja siis ühel hetkel hakkas tal telefon helisema ja tal oli see Titanicu laul. Ta on ise mingi merepolitseinik, sihuke hull tüüp ja siis on see Titanicu see tunnuslaul ja ma olin täiega mingi jesss, issand kui hea, et see on nagu nii hea, millest kirjutada. Aga ma pidin pärast selle loo veel nagu ette näitama ja kirjutama ja ma ei tahtnud seda sisse kirjutada. Ma tundsin, et inimesed hakkavad mõtlema ja naerma, et nad ei saa sellest olukorrast ja asjast aru. Et kes on see imelik, vana, karvane mees, kes on merepolitseinik ja tal on Titanicu laul telefonihelinaks ja ma ei kirjutanudki seda sisse, sest mul hakkas temast kuidagi hale või kahju või ma ei tea, ma ei tahtnud seda. Kuigi tegelikult see oleks andnud nii palju juurde.

Aga sa mõtlesid lihtsalt selle peale, et mida temast arvata võidakse hiljem ja mida ta tunda võib?

(NA6): Jah, et mida ta ise ka tunda võib, et ma nüüd niimoodi nagu selle väikse detaili niimoodi esile tõstan.

Aga kas sa praegu tagasi vaadates ei kahetse seda, et sa selle välja jätsid?

(NA6): Ei natuke ikka kahetsen. Ma ei teadnud lõpuni, mida teha, aga ma ei küsinud ka kellegi käest tegelikult, et kas ma peaks või ei peaks. Seda ma oleks pidanud tegema.

Et oleks võinud küsida?

(NA6): Jah.

Aga kas siis allikad ise käituvad ka pehme uudise puhul teisiti?

(NA6): Jah, nad ei hakka seina ehitama. Ja tavaliselt pehme uudises inimesed ise tahavad sinuga rääkida, seal on see vahe. Et nad tahavad mingit oma üritust või projekti või midagi promoda ja neil on tarvis seda lugu ja sellepärast on nad hästi palju vastutulelikumad. Ja nad teevad kõik ette-taha ära sulle, et sa jumala eest seda ikka kirjutaksid.

Aga kas see on teie jaoks siis selles mõttes kergem?

(NA5): Ei ole minu arust. Minu arust on konfliktse puhul see parem, et point on selles, et konfliktse puhul on ka nagu, et allikad tahavad nagu rääkida oma poolelt kõik ära, pehme puhul on minu meelest just kohati nagu see, et tuleb õngitseda mingit asja.

Et võib-olla ta räägib liiga palju?

(NA6): Jah, ja et seda uudisväärtuslikkust, seda mida sina tahad sealt välja saada, on palju raskem, sest et ta ise nagu peab ühte asja hullult tähtsaks, aga mis tegelikult nagu ajakirjanduslikus mõttes ei ole hästi oluline. Et need kogemused on mul küll vist peaaegu iga kord, kui olen teinud sellist lugu, et nad hakkavad rääkima, kui tore neil mingi asi on, aga mina tahan hoopis mingit kolmandat asja teada tegelikult selle kõige juures.

(NA5): Jah, võib-olla see on küll nagu, et pehme puhul et tegelased räägivad küll palju, aga enamus sellest jutust, mida nad räägivad sageli on nagu ebavajalik.

(NA6): Jah.

Aga teie siis ka käitute teistmoodi nende inimestega?

(NA5): No võib-olla selles mõttes küll jah, et suhtud nendesse nagu selles mõttes lugupidavamalt, et ütleme kui sa pehme uudise allikaga pead nagu kokku saama, siis on nagu see, et allikas ise leidku see koht, aga kui on nagu konfliktne lugu, siis sa üritad seda venda suruda, et mul on kiire sellega, mul on kiirelt su juttu siia vaja, et davai, see kell saame kokku ja räägime. Et selles suhtes on erinev. Et pehme uudise puhul on nagu see, et kui allikas ütleb, et ma see päev ei saa, saan hoopis see päev, see kellaaeg, siis sa tuledki talle vastu, sellepärast, et see lihtsalt nagu on nii.

(NA6): Mhm.

Aga räägime toimetusest nüüd. Ma saan aru, et teil on olnud selliseid kogemusi küll, et on olnud konflikte ja Pressinõukogu ja mis kõik veel, et kuidas toimeetus on käitunud?

(NA6): Väga vastutulelikult ja hästi. Et ma küll tunnen, et mind on hoitud.

Aga kas ainult selles mõttes, et sind kaitstakse või ka selles mõttes, et sinuga räägitakse sellest ja ollakse toeks?

(NA6): Eee, mõlemat pidi vist isegi, kuigi tõesti, kui mul oli see, et mind taheti kaevata, mind ei kaevatud lõpuks Pressinõukogusse, ähvardati, siis minu jaoks oli see suur asi, minu jaoks see tundus maailma lõpp too hetk, et kuidas see nüüd võimalik on, et ma olen kõik hästi teinud ja et mida see nüüd tähendab ja ma ei teadnud ju, missugused need protseduurid on ja mida nüüd tegema peab. Ja too hetk ma küll ootas, et keegi tuleks ja seletaks mulle ja räägiks, ma küsisin ka, aga lihtsalt öeldi, et „rahu, ma tegelen sellega ise, ära sina muretse.“ Ja nagu too hetk ma tundsin, et jäi nagu väheks seda informatsiooni minu jaoks.

Et sa oleksid tahtnud täpsemalt teada, mida see protsess endas sisaldab?

(NA6): jah, aga noh, siis ma läksin teiste inimeste juurde, noorte kolleegide juurde ja küsisin nende käest ja nemad rääkisid ja rahustasid maha.

(NA5): Mina tundsin ka justkui, et hoiti. Et selles suhtes Merit oli nagu emme seal, kes nagu ütles, et „Siin ei ole midagi, räägime sellest.“ Et selles suhtes, ta oli nagu, et minu meelest küll hoiti jah. Et nagu point oligi selles, et kui ma sellest kuulsin, siis Merit ütles, et kuule, see vallavanem kaebas nagu Pressinõukogusse, siis ma ise mõtlesin, et, mis nüüd saab siis, aga Merit ütles kohe, et rahu, rahu, pärast ma räägin Anvariga läbi ja siis kohe saame kokku seal ja siis räägime. Ja siis rääkisime natukene juttu seal, leppisime kokku, et ma kirjutan asja valmis, endapoolse seiskoha, et miks sai nii, miks sai naa ja lõpuks vaatasime koos üle, saatsime ära.

Te tunnete, et toimetuse toetusest puudu ei jäänud siis?

(NA5): raudselt, see toimetuse toetus oli raudselt olemas.

Aga mille tõttu te üldse konfliktset uudist kirjutate? Miks? Kas ise tahate või ütleb toimeetus?

(NA6): see oleneb päevast, et kas sul tuleb ise mingi mõte või toimeetus annab selle teema. Aga ma küll tunnen, see ei ole küll hea sõna, aga et ma olen nagu konfliktse uudise urukoer, et ma käin ringi ja midagi ajab mind närvi ja ma tunnen, et ma pean selle enda seest välja elama. Või nagu hästi tihti konfliktne uudis, mille ma ise leian, on kuidagi ikka nagu minu mõtete, tunnete või ümbruskonnaga seotud, kus ma midagi näen või tajun või tunnen. Ja siis

ma tunnen, et ma tahan selle endast välja kirjutada ja tahan midagi muuta ja maailma parandada. Aga kui toimetust annab, siis see nagu on hoopis mingist võõrast teemast, võõras asi, et siis on seda isegi raskem kirjutada.

Et siis see ei motiveeri sind nii palju, kui sa oled ise leidnud mingi asja...?

(NA6): see nagu tekib mingi aja jooksul, ma tunnen, et sa elad ikkagi igasse teemasse sisse ja see teema saab sul ikkagi päeva kõige tähtsamaks asjaks ja osaks ja võib-olla isegi mitme päeva. Et nagu mingi hetk sa ikka hakkad sellesse sisse elama, aga alguses ikkagi nagu enda mingi, kui sa ise oled selle mõtte peale tulnud, siis see on kuidagi nii palju olulisem. Et sa võitled selle eest rohkem kuskil koosolekul või...

(NA5): Selleks nagu ongi ajakirjandus ju loodud, et selles see võlu nagu seisnebki. Et noh, üldiselt Vahur Koorits on minu arvates kohutav ajakirjanik, aga tal on üks fantastiline tsitaat, mis on endiselt Postimehes seinal ja see on: kui ajakirjandus lõpetaks ebamugavate küsimuste esitamise, siis oleks põhimõtteliselt kõik hukas. Et üldiselt ma olen nagu nõus sellega, et see ongi nagu see, miks ajakirjandus olemas on. Et lahe on seda teha, kui on mingi konfliktne lugu, mingi hasart tekib ja see on nagu vägev.

Aga kas konfliktse uudise kirjutamine teie töövõtteid ka mõjutab? Kas kulub rohkem aega jne?

(NA6): Oleneb.

(NA5): Töömahukam on, töömahukam on raudselt. Aega kulub selles mõttes kindlasti rohkem, et selle kindluse saavutamiseks, et mingeid fakte laiali laduda, et noh endal on selline tunne, et tahad kindlalt kõik ära ja üle kontrollida.

Kas kirjutamisel mõtlete ka rohkem, kuidas kirjutada jms?

(NA5): No sellele mõtled pigem kogu aeg nagunii.

(NA6): Ma mõtlesin praegu sellele, et võib-olla lihtsalt selline pehmem reportaažilikum uudis annab sulle nagu vabamad käed. See ülesehitus ja kõik. Et kui on tõsine teema ka veel, siis sa ikkagi oled, ma tunnen, rohkem raamide sees.

(NA5): Jah.

(NA6): Sa pead andma kuidagi, ülesehitus peab olema korrektsem ja loogilisem ja ...

Otsekohelem?

(NA6): jah, et ei saaks kuskilt nagu kinni haarata, aga kui sa kirjutad sellist reportaažilikumat uudist, sellist pehmet, toredat nagu, et sa võid hakata ükskõik kust pihta. Ja sa võid fantaasial rohkem lennata lasta.

Kas teil on konfliktse uudise kirjutamisel mingisuguseid probleeme ka tekkinud?

(NA5): no ütleme nii, et see natuke läks selle allikaga suhtlemise alla ka, aga mul oli suvel see Blue Siriuse värk, see kai ja jaht, mis oli... ja seal oli see, et põhimõtteliselt kõik tegelased, kes ei olnud selle jahiga seotud, rääkisid nagu seda juttu, et need olid ikka idioodid, kes sellega karile sõitsid, sest kokkuvõttes pardal oli vist kapten 18-aastane jorss, kes ei olnud isegi kutsekat suutnud lõpetada ega õigeid pabereid kätte saanud. Kokkuvõttes noh, need jobud olid sõitnud sinna karile, aga see tegelane, kes selle jahi omanik oli, temaga ma suhtlesin. Point oli selles, et ma olin sellele tüübile meie AKI peal umbes 50 euro eest jooki müünud. (naerab). Seal oli jumala lõbus, ma ise olin baaris müümas ja ta ostis isegi jooki mulle ja ma olin ju selle vennaga koos rummi joonud ja see vend oli ostnud mult juua ja nüüd ma pidin sellest vennast kirjutama loo, mis ei näidanud teda just eriti heas valguses. Siis oli küll nagu natuke sihuke, et ei tea... aga tagantjärele ma olen väga rahul, et ei löönud nagu pehmeks, et sai ikka normaalselt.

Et kirjutasid ikka nii nagu oleksid siis kirjutanud, kui sa ei oleks teda eelnevalt teadnud?

(NA5): Jah.

Aga mingeid probleeme veel?

(NA6): Jah, võib-olla on tekkinud probleemid selle off-the-record materjali või teadmistega nagu kuidas seda ikkagi kirja panna. Et noh, mul ükskord oli üks lugu, mis oli nagu täiesti mõttetu lugu koos nende tsitaatide ja on the record materjaliga ja siis kõige lõpus veel, ma olin selle loo juba täiesti ära teinud ja keegi ütleb mulle, et „tegelt on hoopis nii, aga sa ei tohi seda kirjutada.“ Ja siis ma jooksin küll täiesti kokku, et mis nüüd saab, et see on ju nii oluline, et mida ma sellega teen ja siis ma hakkasin teda vaikselt veenma, et „aga kas ma tohin selle kirjutada niimoodi? Et kui ma niimoodi selle kirjutan, kas see on okei?“ et mingi lennuametniku või et lennufirma sõnul, ma isegi ei mäleta, mingi hästi lai nimi oli, ja siis ta ütles, et „okei, teeme nii.“ Ja siis ma rääkisin veel toimetajaga ka üle, et seal tekkis see kõige suurem probleem, et kuidas selle off the record materjaliga käituda?

(NA5): Toimetaja ei tahtnud hästi nõustuda sellega, et tahtis sisse panna?

(NA6): Ei, lõpuks see allikas oli ka nõus sellega, et ma selle sisse paneksin, aga ma mõtlesin, et kas toimetaja on nõus, et ma selle just nii anonüümselt ja nii üldiselt sisse panin. Aga lõpuks ta ikkagi oli nõus. Ja neid olukordi on nagu veel olnud, et keegi on sulle off the record rääkinud ja et kuidas anonüümsust ja kõike tagada..

Ja et lubadust peaksid?

(NA6): Jah, et lubadust peaksid, aga samas nagu ikkagi kirjutaksid seda, mida on tarvis kirjutada.

Aga nüüd tulebki see toimetuse osa, et kui teil oligi mingi probleem uudise kirjutamisel, et mida te siis tegite, kas te enamasti lahendasite ise selle olukorra ära või pöördusite toimetuse poole? Et mis sa näiteks selle off the record materjaliga siis tegid, tulid ise sellest olukorrast välja?

(NA6): no kõne hetkel jah, aga ma olen küll väga palju saanud toimetuselt abi. Meil noh toimetajad on kuidagi nagu eraldiseisvamad ja tulevad hiljem, selle loo kirjutamise hetkel, aga uudistejuht, kes väga tihti noorte tekste võtab ette, ta tõmbab jooned alla ja räägib, et mis siin on valesti, mida võiks veel teha. Et kui ma kirjutasin enda kõige suuremat, kõige pikemat lugu, kirjutasin seda kolm päeva, siis ma käisin terve üks päev, iga pooleteist tunni tagant uuesti väljaprintitud looga uudistejuhi juures ja vaatasime selle koos üle, mõtlesime, kuidas me seda ja seda saame kasutada, et sellest on väga palju abi olnud.

(NA5): Pigem esimene refleks oli nagu see, et ma mõtlesin, et nii, okei, kas ma saan sellest probleemist ise jagu. Mõtlen natuke aega, siis mõtlen, et hmm, okei, saan küll. Siis nagu ei pöördu. Aga kui ma natuke mõtlesin, siis nagu tuli, et võib-olla oleks hea kellegi poole pöörduda. Siis on nagu see, et siis ma vaatasin, et okei, kes siin juures on, et Anvar on läinud, see on ka läinud, et aah Oliver! Kuule, et räägime. Ja siis võtsid kellegi ja said nagu natuke nõu pidada sel teemal ja siis nagu jagatud mure on pool mure.

(NA6): Aga võib-olla ega sa kohe ei taha minna, või noh, et kui sa noor oled, siis sa ei saa ju iga viie minuti järel käia, sest ikkagi mingeid küsimusi tekib ja neid tekib väga palju. Et sa pead ikkagi kõige pealt enda jaoks need kuidagi, kõige pealt üritad ise hakkama saada.

(NA5): Jah, kõige pealt üritad nagu enda jaoks läbi mõelda, et kas sul läheb nagu abi vaja selles suhtes või ei lähe.

(NA6): Mina, et nagu ma ütlesin, et ma suht viimasel hetkel läksin nagu abi küsima või paluma, et kui tõesti oli juba selline olukord, et ma juba tükk aega maadlen ja ei saanud aru, et aga nagu kuidagi ikka, ega sa hea tundega ei lähe, et kui sa tahad ennast näidata ju kõikvõimsana ja sihukese väga hästi hakkamasaavana, et natuke vahepeal tundub nagu nõrkuse märgina, et kuidas ma nüüd lähen ja kuidas ma nüüd küsin, et mis ta mõtleb, et kuidas ma hakkama ei saa või. No see läheb ajapikku üle.

(NA5): Ütleme nii, et noh, mul oli ka võib-olla alguses selline tunne, et võib-olla ei peaks nagu küsima. Ma kõige pealt olin ühel aastal Maalehes ja siis ma mõtlesin, et ei tea, kas peaks küsima, aga kui ma Postimehesse läksin, siis ma mõtlesin, et parem küsin nagu lolle küsimusi, et pigem nagu on see, et küsin lolli küsimust ja et ei saa mingi kalaga hakkama. Ja siis oligi nagu nii, et kohati ma vaatasin, et kõrvalt nagu teiste vanemate reporterite pealt, et kes iganes, Tuuli Koch või Risto Berendson, Mikk Salu, et nad panid ka vahepeal pange, sellepärast, et nad ei räägi teiste toimetuse liikmetega. Ja ma mõtlesin, et kui nonsens see nagu on, et ma mõtlesin, et ma pigem esitan lolle küsimusi ja ei tee neid ämbreid, et see on nagu igal juhul mõistlik.

Õppisid siis nagu natuke teiste vigadest?

(NA5): Jah, selles mõttes küll.

Aga kas oli näiteks selliseid olukordi ka, et toimetust teadis, et te tegelete mingi raskema looga, kas siis tulid ise ka abi pakkuma? Et küsima, et äkki on vaja midagi?

(NA5): See oli nagu alguses nii, et kui olid mingid sellised lood, siis kas ütles uudiste toimetuse juht või Merit või keegi, et pea nõu selle inimesega, ta tunneb seda teemat vms. Sellised asjad. Aga hiljem oli nagu see, et sa ise juba teadsid, et kellega nõu pidada, kui tekib mingi küsimus.

(NA6): Minu meelest see oleneb hästi inimesest või nagu toimetuses on nii palju erinevaid inimesi, et mõni toimetaja on selline, kes istub enda laua taga ja tema sinu juurde ei tule, kui sina ise hädas tema juurde ei lähe. Või sa võid enda loo ka ära saata ja ta ei anna sulle mitte mingit tagasisidet. Aga mõni toimetaja on selline, kes tuleb, käib mitu korda sinu laua juures ja küsib, et kuidas sul läheb ja millal lugu tuleb, kas sul on probleeme.

(NA5): Jah.

(NA6): Ja uudiste juht käib alati mitu korda päevas kõikide laudade juurest peaaegu läbi, et kus sa praegu oled, kuidas sul läheb, kas sul on abi tarvis jne.

Kas teile meeldib see, et niimoodi käiakse?

(NA6): Ma arvan, et see on parem, kui see, kui ta ei käiks.

(NA5): Jah.

(NA6): Muidugi sa saad alati öelda, et ei, mul ei ole abi vaja, aga kui sul on tõesti häda, siis on hea, kui keegi teine ka muret tunneb.

Siis võib öelda, et te ootate seda toimetusepoolset abi?

(NA5): Kas nüüd ootame, aga see on nagu sa lihtsalt eeldad seda, et sul on mingi backup olemas, see on nagu hea, kui see on olemas.

Kui nüüd spetsiifilisemaks minna, et millist tuge te täpsemalt ootate? Et kas ainult seda, et käiakse küsimas vahepeal või siis ma ei tea, või ootate ainult seda kui jamaks läheb, et siis ollakse valmis?

(NA5): Pigem ma sõnastaks seda niimoodi, et toimetused peaks nagu selles mõttes oskama nagu käituda meeskonnana, et ükskõik kes, kui sa tahad toimetuse liikmetest nõu pidada, siis sa saad seda iga kell teha ja sa saad abi. Et ei ole nagu mingisuguseid ülbeid sitapäid, kes isegi ei suhtle või mida iganes.

(NA6): Mhm.

(NA5): Et ei oleks sellised tegelased toimetuses, et noh, toimetused peab olema nagu mõnus meeskond, kes nagu saab omavahel mingisugust jama ajada või arutada või noh nagu...

Sõbralik ja mõnus peab olema?

(NA6): Jah.

(NA5): Nojah! Jah, jah. Et toimetuse liikmed peavad omavahel saama asju arutada. See on nagu tähtis.

Ja teil oli see nii?

(NA5): Postimehes raudselt oli jah.

(NA6): Jah, meil ka. Aga ma mõtlen, et mulle tundub, et minu toimetused on motiveeritud, kui tuleb mõni noor inimene, et ma tunnen, et ka teised ajakirjanikud nagu näevad mingit kohustust või vastutust või nagu ta võetakse enda tiiva alla ikkagi.

Et pigem on hoidmine, mitte see, et ah mingi uus tuli?

(NA6): Jah, noh, kindlasti on ka selliseid inimesi, see on paratamatu, sest igal pool on, kõik inimesed ongi erinevad. Aga ma tundsin küll, et ka vanemad kolleegid ise pakuvad enda abi või nõu, et nad muudavad enda aura (muigab) selliseks, et sa julged nagu minna tema juurde, et ei ole mingit võltshäbi või kartust või hirmu.

Aga kas oli selliseid olukordi ka, kui te ei saanud seda tuge või abi, mida te lootsite?

(paus) Või oli äkki lihtsalt nii, et te ei läinud küsima ja hiljem mõtlesite, et pekki, oleks ikka pidanud?

(NA6): No nii on ka olnud, aga täitsa esimesel aastal ja esimestel päevadel, kui ma läksin, siis eks noortega tehaksegi nii, et nad visatakse lihtsalt vette ja vaadatakse, et kas nad hakkavad ujuma või mitte. Ja minu esimesed tööpäevad, täiesti täiesti esimesed tööpäevad

ajakirjanduses üldse olid täiesti hirmsad, sellepärast, et siis esiteks kõik puhkasid, kedagi ei olnud ja teiseks olid natuke teised inimesed tööl, kes olid natuke karmimate töövõtetega ja kes ei tulnud seda abi pakkuma. Või kes olidki, vaatasidki, et kas sa tõused pinnale või sa ei tõuse ja see oli küll hirmus, et ma arvan, et mõnes mõttes on see hea, et nii tehti, et siis see eraldab terad sõkaldest ja näitab kohe kätte, kes sa oled. Aga samas ma nagu ootasin rohkem, et ma lähen sinna kohale ja mulle räägitakse, kus asub kohvimasin ja kus asub WC ja et istu ja vaata esimese päevaga, aga küsiti, et mis sa täna kirjutad ja hakka nüüd tegema ja siis ikkagi noh, selle ühe suure päevalehe, kõik need süsteemid ja asjad on nii mitmetahulised ja neid on nii palju, et sa pead leidma fotograafi, sa pead aru saama, kuidas telefon töötab, pead liftiga alla saama, pead linnas ringi liikuma. Et kust ma selle taksokaardi saan, et neid asju on kohe alguses nii palju, millega sa tegelema pead, siis ma küll tundsin, et ma olin täiesti nagu abita.

Aga mis sa nagu arvad, kas see on õige või peaks ikkagi kuidagi teistmoodi olema?

(NA6): Tagantjärele ma mõtlen, et noh see on tore, et see nii oli, sest ma tõesti tõusin õnneks, jumal tänatud, pinnale ja ma sain nii hea kogemuse sellest, kõik mu hirmud ja kahtlused enda suhtes kohe hajusid ära. Ma teadsin, et ma saan sellega hakkama, et kui ma nüüd nagu niimoodi hakkama sain, et mis seal edasi siis veel tuleb. Aga teisest küljest ma mõtlen, et mõni ei ole selline võib-olla, et nagu mina too hetk olin, et mõni avanebki teistmoodi ja tal on seda toetust tarvis. Et tegelt peaks see maandumine ikkagi nagu pehmem olema.

Mis sa arvad?

(NA5): no mul oli ka selline asi pigem nagu alguses, et kui ma läksin Maalehte, esimene lugu, mis ma kirjutasin oli teine-kolmas lehekülg, topeltkülg, ja see oligi nagu niimoodi, et esimesel päeval toimetuse koosolek, siis ma pakkusin välja, et kuulge, mehed lähevad just sõjaväkke, et teeks nagu loo sellest, et noh ma olin ise ka just sõjaväes käinud, et suht hiljuti, siis ma mõtlesin seda, et neil on nagu kasarmu ja hügieenitingimused kohati nagu omadega täiesti võsas. Ja siis ma mõtlesin, et teeks nagu sellest loo ja pakkusin selle välja ja noh tegelikult ma mõtlesin, et pakun seda niisama välja, et ma päriselt ei hakka kirjutama sellest. (muigab) ja siis öeldi, et oh, davai, tee ära ja siis oli selline hapukurgihooaeg ka, et oleks võinud ükskõik mida välja pakkuda. Ja siis oligi nagu see, et peatoimetaja ütles, et kirjuta siis ja me mõtlesime, et paneks selle siis teisele-kolmandale küljele ja siis tuli välja, et ma sain topeltkülje ja siis oligi mingisugune päev... no Maalehe tempo pole võrreldav Postimehe omaga, et seal on nagu pigem selline ajakirja värk, mis seal tehakse. Ja ühesõnaga oligi nagu see, et umbes päev oli loo ilmumiseni ja siis pidi ikka nagu mingeid asju tegema, et asi oli

selles, et mul ei olnud sealt kelleltki nõu küsida, sest minu meelest seal nagu keegi ei teadnud tegelikult kaitseväest ja sellest mitte midagi. Noh nad teadsid rohkem põllumeestest ja kurkidest. Et noh ei olnud kelleltki nõu ka küsida, kui ma tahtsin küsida. Ja see oligi nagu raske.

Aga mis sa tegid siis?

(NA5): mis ma tegin noh, ise mõtlesin omast peast mingeid asju, kuidas seda lugu täpselt kirjutada ja siis põhimõtteliselt nii oligi. Noh, üks toimetaja oli, kellega ma sain peaaegu enam-vähem jutule, aga asi oli selles, et see toimetaja, kellelt ma sain seda tuge ja nõu, et mida ma nüüd tegema peaks ja noh, point oli selles, et ta oli küll eksole vanem naisreporter, kes midagi oskaks rääkida, aga ta tegelikult ei teadnud mitte tuhkagi kaitseväest.

Et probleem oligi selles, et teised ei saanud sind sellepärast aidata, et nemad ei teadnud sellest teemas ka midagi?

(NA5): Jah. Võib küll nii öelda.

Aga kui sind sinna vette visati, et kas sa siis ei läinud abi küsima või et sa teadsidki, et sinuga tehaksegi nii?

(NA6): No ma teadsin ka, et minuga tehakse nii, aga teiseks ma ju ei teadnud mitte kedagi ja ei teadnud, kuhu seda abi küsima minna ja too konkreetne inimene, kes mind seal korra oli vastu võtnud, ei olnud üldse asjaga seotud ja teised inimesed olid kuskile läinud, noh, ma ei teadnud mitte midagi, kuidas mida teha.

Aga kui sulle oleks öeldud, et näe, tema poole võid pöörduda, kas sa oleksid teinud seda?

(NA6): Ma arvan küll, aga õnneks jälle taaskord, mul istus üks noor tüdruk teisel pool lauda, kes oli ka praktikant, aga oli natuke kauem olnud seal, et temaga ma tundsin küll kohe alguses ka, et ma saan talt küsida ja saan tema käest abi, et sellest oli väga palju kasu.

Tegelikult siis ikkagi võiks keegi olla?

(NA6): Muidugi, muidugi võiks. Lihtsalt kasvõi sellised nagu mingid logistilised ja sihukesed kõik muud küsimused, mis sul tekivad, et mitte ainult, kuidas nagu allikatega suhtled ja kõik muu, aga lihtsalt see sisseelamine, igasse uude kohta, uude töökohta on ju tegelikult raske.

(NA5): Võib-olla lihtsalt see, et kui inimesed alguses tulevad praktikale, lihtsalt suvel tööle mingi ajalehe jaoks, siis on hea, kui neid on vähemalt kaks, mitte üks. Point on nagu selles, et siis ei ole selles paadis nagu üksi, vaid on kaks inimest. See on nagu selles mõttes parem.

Siis saab toetada...?

K & (NA6): Jah.

(NA5): Et kui nagu tekib mingisugune toimetuse toetusvajadus, siis see põhimõtteliselt on nagu olemas, et keegi on sinuga nagu selles mõttes samas paadis.

Jah, et kui on näiteks mingi väga rumal küsimus, et siis küsid pigem temalt?

(NA5): Jah, see on nagu parem.

Ma korra küsin veel seda üle, et praktika alguses tegelikult toimetust siis oleks võinud rohkem toetada või sinu arvates piisab sellest, kui ongi olemas omavanune, kelle käest küsida või ikkagi võiks olla keegi, kelle poole sa saad alguses kohe pöörduda?

(NA6): Ma arvan, et ikkagi peab olema see inimene, aga no, paratamatult, kui noor tuleb, siis teised lähevad, nad puhkavad ja seda inimest ei ole kusagilt võtta, aga kindlasti peab olema mingi inimene, kes tegelebki esimesed paar päeva rohkem selle noore inimesega, aitavad talle selgitada kas stiiliraamatut või kuidas kirjutada, kuidas toimetust töötab, noh seda on tarvis. Aga olgem ausad, ma olen väga mitmes kohas praktikal käinud, kusagil ei ole sellist inimest.

Aga seda oleks vaja?

(NA6): Seda oleks vaja jah. Eriti noh, üks asi on veel see lehelugu, et see kuidagi tundub lihtsam ja loogilisem, aga kui sa televisiooni lähed, kus sul on seal lisaks veel miljon muud asja, kuidas, millega tegeleda ja mida arvestada, siis lisaks kirjutamisele tuleb veel juurde su hääli ja välimine pool ja kõik muud asjad, et seal on see veel vajalikum. Aga seal ma ka ei kohanud sellist inimest. Seal polnud tõesti mitte kellegi poole pöörduda.

(NA5): Vaadates ilmatüdrukute välimust ja riietust, siis seal oleks kindlasti seda inimest vaja (naerab).

Aga pehme uudise puhul, et kas seal on ka tekkinud tunne, et ka seal oleks toimetuse abi vaja mõnikord?

(NA6): Ma arvan, et seal ei ole väga vahet, et sul tekivad ikkagi väga sarnased probleemid uudiste kirjutamise puhul. Või noh, ega see toimetuse abi võib olla tarvis ka siis, kui sa ei saa inimest kätte, sul on tarvis telefoninumbrit leida või sul muud pisiasjad, mis ei ole võib-olla otseselt selle looga seotud, et ma arvan, et ikkagi mõlemal juhul on tarvis.

Aga millised need probleemid on, mis võivad tekkida? Sellised üldisemad ka...

(NA6): Et sa ei saa kohale, sul on transporti tarvis, sul ei ole fotograafi kuskilt võtta, et sul aidataks leida fotograaf. Kõik sellised asjad.

Aga kas pehmem uudise kirjutamisel tekib vähem tõkkeid/probleeme kui konfliktse uudise kirjutamisel?

(NA5): Seda on nagu raske hinnata, sa alati nagu... Kõige rohkem ikka oleneb sellest, kes see allikas on, kas on sitapea või ta on väga mõnus inimene. Sellest skaalast nagu oleneb, (näitab käte peal) siin on sitapea ja siin on normaalne, et noh, sellest sõltub kõige rohkem, et kes need allikad on nagu...

(NA6): Ja kindlasti kui kursis sa selle teemaga oled ja mis tuju sul sellel päeval on ja kuidas sa ennast tunned (muigab). Et palju asju mängib rolli, et kuidas need konfliktid tekivad, aga tõenäoliselt tekivad need konfliktid ikka konfliktse uudise puhul. Et seal on rohkem neid, algatusfaktoreid või, et kui allikad põlema lähevad, siis tekib konflikt.

Aga räägime tugisüsteemist ka, tugisüsteemi all mõtlen ma siis seda, et selle alla kuuluvad siis supervisioon, koolitused või sul on olemas juhendaja või siis ka eneserefleksioon eksole. Et kas teie arvates peaks toimetuse üldiselt või keegi toimetusest seda tugisüsteemi rolli kandma? Et sul ongi, et sa lähed alguses tööle ja sulle öeldakse, et sul on juhendaja. Või on see, et sa võid kõigi poole pöörduda?

(NA5): No selles suhtes, et nii Postimehes, kui ka ma arvan, et teistes Eesti toimetustes on see asi, et üldiselt võetakse praktikante, uusi tegelasi suvel nagu ja siis nagu pidevalt kaader vahetub, et okei, sul võib olla seal esimene nädal või kaks nädalat see tugiisik, kes sul on, aga siis ta läheb puhkusele. See paratamatult ju vahetub.

Aga kas peaks olema keegi selline, kes seda tugisüsteemi rolli kannab?

(NA5): Pigem ma arvan, et see on just hea, et kui saad erinevate tegelastega suhelda, et sul on üks tegelane, kellega suhtled ja siis on teine ja siis on kolmas, või et noh, üks läheb nagu alguses puhkusele, siis küsid talt, et saad ju küsida, et kellega ma siis suhtlen, kui mul mingi probleem tekib onju.

Aga kas see võiks nii olla või see ongi nii?

(NA5): Postimehes see oligi nagu nii, et kui uudistejuht läks puhkusele, siis ma küsisin, et aga kui mul mingi jama tekib, mis teen siis ja siis ta ütleski mulle kellegi, kelle poole pöörduda.

(NA6): Ideaalis nagu või noh, paberi peal see tegelikult peaks nii olema, et sa lähed praktikale ja sul on juhendaja, aga sest alguses kui sa lähed, sa ei tunne mitte kedagi ja sa ei tea ju, millised on inimeste rollid ja kes on kui sõbralik, kes sulle annab abi või mitte, siis oleks hea, kui sul oleks üks inimene, kus sa nagu alustad ja kes sind siis edasi delegeerib kellegile. Et noh, aga ma arvan, et see inimene võiks olla, sest et noh, okei, kui läheb otsene ülemus puhkusele, on teine otsene ülemus, aga tema ei pruugi teada sind ja neid probleeme ja asju, ta

ei pruugi üldse olla selline, kes aitaks sind. Aga need rollid kuidagi kujunevad loomulikult välja aja jooksul.

Aga missugust tuge üldiselt toimetus pakkuma peaks?

(NA5): No ega nagu noh, selles suhtes, et kui sa tööle lähed, siis sa ei saa eeldada et su tööandja on sotsiaalhoolekande süsteem (naerab), et noh jah..

Jah, aga ajakirjanikuamet ikkagi on väga stressirikas. Ja seal võib igasuguseid asju ette tulla.

(NA6): Ma arvan, et sul peab olema kindlustunne, et sa saad iga kell minna kelleltki abi küsida esiteks ja teiseks, et kui sina oled kõik õigesti teinud, et keegi ei hüppa sult seljatagant ära vaid nagu sa tunned, et nagu et kogu vastutust ei lükata sinu kaela vaid et sul on nagu ka toimetus taga, kes toetab. See on kõige tähtsam, et kui midagi juhtub, et siis sind ei jäeta üksinda.

Aga nagu ma aru saan, kui sina läksid esimest korda sinna Päevalehte, siis sul ei olnud ju seda tunnet tegelikult?

(NA6): No alguses kindlasti ma olin jah, tundsin, et ma olin täiesti üksinda, aga nagu ma teadsin, et kui mul loo või allikate osas või tööga seoses peaks nagu mingi probleem tekkima, siis ma ei vastuta selle eest üksinda või nagu et, või tähendab et mind ei jäeta üksinda.

Aga kust sa seda teadsid?

(NA6): Esimesed paar päeva ma seda ei teadnud (naerab), aga siis ma sain aru sellest lihtsalt, et lihtsalt...

Lihtsalt see ütleme, toimetuse suhtumine andis sulle mõista, et see on nii?

(NA6): Jah.

(NA5): Pigem on jah, minu arvates ka, et seal ei ole nagu kindlat mingit tugiisikut, pigem on see, et seal peab olema see ühtne meeskond või noh sihuke ühtne vaim peab olema, sihuke kindlustunne, et kui läheb jamaks, siis ma saan seda abi või saan kellegagi arutada või mida iganes. Et pigem on jah see tunne, see enesekindlustunne ja see et ühtne meeskonnavaim peab olema.

See on kõige olulisem.

(NA5): Jah.

Kui te vaatate oma praktikale või tööle tagasi, siis kus olid need kohad, kus oleks toimetuse abi või sekkumist olnud vaja, tagasivaatavalt? Et te näiteks ei läinud küsima ise ja nüüd mõtlete, et seal tegelikult oleks võinud toimetus sekkuda.

(NA6): Mul ei tule nagu ühtegi konkreetset, välja arvatud see algus võib-olla meelde, sest ma tunnen, et ma olen saanud abi.

Aga äkki siis see ongi see, et see algus just, et seal oleks tegelikult seda toimetuse abi või tunnet, et sa võid minna küsima? Et algus ongi just see koht, kus seda on kõige rohkem vaja?

(NA6): Jah, seda kindlasti, sest edasi sul tekivad toimetuses juba ka mingid omad inimesed või nagu kellega sa suhtled ja kes on sulle abiks. Ei ole tarvis, et keegi käib sul kogu aeg näpuga järel, et kuidas sul nüüd läheb, kas sul on kõik hästi. Et siis sa nagu kohaned ja sa oskad juba ise minna ja küsida ja tead, kelle käest küsida. Aga alguses ei tea tõesti, siis ma arvan, et oleks hea, kui paar päeva oleksidki kõrgendatud tähelepanu all.

(NA5): Jah nagu, ma ei tea kah, et see on igal pool, et uude kohta lähed tööle, ma arvan, et see ei ole nagu ainult ajakirjanduses, et alguses on ikka, et sa ei tea sealt mitte kedagi. Selles suhtes see ei erine nagu toimetuste puhul, ma arvan, et see on nii nagu on igal pool.

(NA6): Aga pigem nagu kus abi või toetus saamata jäi on tagasiside lugudele. Et kui midagi on untsu läinud ja keegi sinuga pahandab, siis väga harva nagu pakutakse lahendusi või selliseid tulevikku vaatavaid eneseparandusvõimalusi välja, vaid lihtsalt keegi ütleb midagi ja läheb minema. Või ei ütle üldse, mis on kõige hullem. Võib-olla ma tunnen, et seal nagu abi enese arendamiseks...

Et seda tagasisidet siis niisama ei saa?

(NA6): Jah, väga harva saab, kui midagi läheb väga hästi või midagi läheb väga halvasti. Aga et kui sa kirjutad enda arvates hea loo ja võib-olla sul midagi seal jäi untsu või noh mina olen ühe korra saanud tagasisidet niimoodi, et kui ma just olin alustanud ka, mingi esimene või teine nädal, minu laua peale pandi minu lugu, see koht oli lehest lahti ja oli mingitele kohtadele tõmmatud ringid ümber. Ja see oli ka kõik. Et ma ei tea, miks need ringid seal ümber olid. (naerab). Et siis toimetaja või see ülemus ütles lihtsalt, et räägime pärast, aga tal pärast oli nii kiire, et ta ei rääkinudki minuga. Ja ma siamaani nüüd ei tea, mis see siis tähendas. Et too hetk oleks see ju väga oluline olnud, et ma oleksin teadnud.

Nii et kas sina ootad ka nagu, et sa saaks tagasisidet? Ka nii, et sa ei lähe seda ise küsima?

(NA6): Jah.

Võib-olla on see kõige olulisem just alguses?

(NA6): Jah. Või just see stiiliasi, et iga väljaanne on väga erineva stiiliga, kuidas viidatakse inimestele, kuidas kasutatakse tsitaate, kõike muud, et lugude ülesehitus, on ju olemas ju nii-öelda Postimehelik uudis ja Päevalehelik uudis ja muud asjad, et sa just nagu sellega saaksid ennast kurssi viidud.

Aga kui sa ise, kas sa läksid üldse tagasisidet küsima mõnele loole?

(NA6): Ma ei mäleta.

Aga kui sa oleksid läinud, kas sa siis oleksid seda saanud?

(NA6): Ma arvan küll jah. Aga no alguses sa ei pruugi seda teada, et ma nüüd võin minna ja et ma peangi minema.

(NA5): Vähemalt Postimehes oli küll nii, et kui nagu mõni lugu nagu kellegil väga hästi välja tuli, siis järgmised pool päeva kogu toimetus rääkis sellest. Või pidevalt oli keegi nagu niimoodi, et „Kuule, hästi panid, see oli küll äge!“, siis ise mõtlesin, et suht mõttetu lugu oli.

Sa ilmselt ootasid siis ju tegelikult konstruktiivset tagasisidet?

(NA5): Siis oligi nagu see, et ma küsisin mõne inimese käest, et mis siin nagu head oli, et suhteliselt selline...

Et ise ei saa arugi?

(NA5): Jah, ja siis pigem ei, neid asju sai arutada. Nagu ei olnud sellist asja, et sa ei pöördu kellegi poole sellepärast, et ma ei tea, et sa ei julge pöörduda või noh selliseid asju ei olnud.

Kas sina said siis piisavalt tagasisidet või oleksid ka ikka rohkem tahtnud?

(NA5): Ei, pigem ikka sai piisavalt, ma ei ütleks, et see nagu oli probleem.

Aga sa läksid ise ka küsima seda siis?

(NA5): Pff... Võib-olla jah, toimetajate käest, need kes nagu neid lugusid ise toimetasid, siis küsisid, et noh, mis sa sellest loost arvad ja kas sa ise seda loeksid. Sellised asjad.

Missuguse uudise kirjutamine on teile emotsionaalselt kõige enam mõjunud? Võib nii positiivne kui ka negatiivne olla. (paus)

(NA6): Ma arvan, et minu elu esimene probleemintervjuu, see oli põhimõtteliselt mu elu esimene intervjuu ja noh suur lugu ja.

Räägi sellest rohkem natuke.

(NA6): Eee... Ühe ametnikuga.

Aga miks see siis kõige enam?

(NA6): Sellepärast, et ma ei olnud kunagi varem midagi sellist teinud, ma ei kujutanud ette, kuidas need asjad käivad ja mida allikas minust arvab, kuidas ma pean allikaga suhtlema,

kuna see oli ka konfliktne teema ja noh, ma muretsesin, et ma olen noor, rumal, blond, tüdruk. Ja mida see vana mees minust arvab, kes tuleb, hakkab kohe küsima hulle küsimusi. Ja siin ma sain ka siiaaani kõige lähedama õppetunni või kogemus, et ma läksin kohale ja see vana suur mees mõtleski, et „mida sa nüüd küsima hakkad, et no vaadake, kes sa oled selline onju“. Ja oli juba nii, ta ei olnud nagu eeltööd teinud, ta ei olnud ette valmistanud ta lihtsalt ootaski, et tuleb mingi suverepoter ja küsib paar küsimust ja saan lõunale minna. Ja ma kohe esimesena küsisin kohe väga konfliktse ja ootamatu küsimuse ja väga terava ja ma nägin, kuidas ta toolis niimoodi läks niimoodi (näitab, et tahapoole) ja vaatas mind veel korra üle, et mis asja. Et ma arvan, et see andis mulle enesekindluse. Et see oli, ma olin ka mingi nädal aega töötanud siis ja see andis mulle ka enesekindluse, mille najal ma sain nagu edasi liikuda.

Mida sa selleks ise tegid, et tegid ise hästi palju eeltööd?

(NA6): Jah. Ja ma rääkisin toimetuses ka inimestega ja nemad aitasid mind väga palju.

Ma mõtlen seda, et sa ütlesid, et sa ei teadnud, kuidas temaga käituda ja olla, et kas toimeetus sind selles osas ka aitas?

(NA6): Jah, ma olin selleks ajaks juba nii palju sisse elanud, et ma julgesin ise ka küsida ja rääkida ja olla ja siis mulle küll anti nõu, et milline mees ta on ja kuidas ma võiksin nagu rääkida ja olla.

(NA5): Ma niimoodi nagu ei oska reastada, et millise looga seoses kõige emotsionaalsem... Aga ikkagi ma arvan, et see vallavanema lugu.

Aga miks see? Kas sellepärast, et sealt tuli see konflikt?

(NA5): Sealt tuli konflikt ja point oli selles ja see oli kokku nagu kolm erinevat lugu, kokkuvõttes mahult oli seda nagu hästi palju, et lugu, jätkulugu, eksole, see ketras ja see oligi nagu noh, palju oli kogu seda asja ja noh pidevalt pidi nagu suhtlema nende allikatega ja...

Et siis nagu sellepärast oli see kõige rohkem mõjutavam, et sa nägid nii palju vaeva?

(NA5): Ma kajastasin lihtsalt palju seda, see oli jah, et ma olin nagu üsna teemas sees, selle tõttu ka. Et see oli nagu selles mõttes emotsionaalselt meelde jääv.

Aga mis siis sai, pärast, kui see lugu oli ilmunud. Panid selle selja taha ja läksid eluga edasi?

(NA5): Ei, ei, et kui viimane lugu sai kirjutatud, siis ma kohe arvasin, et siit tuleb ilge jama. Sest, et see oli piisavalt konfliktne, et ma mõtlesin, et siit tulevad kas jätkulood või ta tahab mind kohtusse kaevata või Pressinõukogusse.

Kui te võtate positiivse uudise, siis missuguse tooniga suhtlus teile meelde on jäänud? Üldistage.

(NA6): Sõbralik.

(NA5): Jah, sõbralik.

Aga kõva uudise puhul?

(NA6): Jõuline.

(NA5): Selline kassi-hiire mäng ma ütleks, mõlemad nagu, üks asi on see, et allikad üritavad näidata seda, mida neil vaja on, mina jälle üritan kätte saada seda, mida mul vaja on. Sihuke mäng. Ja see nagu teebki selle asja põnevaks ja huvitavaks.

Ja konfliktne on siis kurnavam?

(NA5): Eks ta väsitav on võib-olla küll.

Väsitavam kui pehme uudis? Niimoodi üldiselt?

(NA5): Võib-olla ühest küljest on, sealsamas sa saad sellest nagu mingi energialaengu tagasi ka.

(NA6): Adrenaliini.

(NA5): Jah, et see adrenaliini ja hasardipauk on ka, aga lihtsalt, et kui lugu on valmis ja õhtul koju lähed, siis pead küll oma tüdruksõbrale ütlema, et täna ei viitsi küll enam midagi teha.

Aga mida te peate toimetuse käitumise puhul halvaks? Mis on toimetuse käitumise puhul halb?

(NA6): No ma arvan, et halb on see, kui sa tunned, et kedagi ei huvita. Või et sind on üksi jäetud.

(NA5): Jah, ma arvan ka seda. Kui Postimehe toimetuse puhul ma seda ei täheldanud, siis Maalehe toimetuse puhul küll. Point oli lihtsalt selles, et seal endiselt kohtab seda 90ndate aastate Eesti ajakirjanduse mentaliteeti, kus lihtsalt pandi toimetuses tina. Ja noh see oli täiesti harilik, et neljapäeval oli toimetuse koosolek ära, siis pärast seda natuke asju arutati ja reedel umbes samamoodi. Ja siis esmaspäeval avastati, et meil on vaja kolmapäevaks leht kokku panna. Et noh, see nagu ei jäta kõige professionaalsemat muljet, et noh vahel ju võib eksole, miks ka mitte, aga kuradi iga jumala neljapäev ja reede, vahel esmaspäeviti ka, ei ole päris normaalne. Point oli lihtsalt selles, kui mina noore reporterina tahtsin sealt minna nõu küsima inimeselt, siis öeldi mulle, et „kuule, võta vabalt“, et noh, mis asi, naljategemine.

Kas te olete tundnud ka, et ajakirjanikutöö ei ole teie jaoks?

(NA6): Olen küll.

Millal?

(NA6): Vahepeal ma lihtsalt tunnen, et mulle ei meeldi inimestega suhelda ja ma ei taha helistada kellelegi ja ma ei taha kellelegi pinda käia ja ma tahaks lihtsalt. Ma olen natuke laisk inimene, võib-olla sellepärast. Vahepeal ma nagu tunnen, et käib üle jõu.

(NA5): Mul oli sihuke tunne pärast seda esimest praktikat Maalehes, et kui see läbi oli, siis ma mõtlesin, et ma ei lähe enam mitte kunagi ühtegi toimetusse.

Miks see nii oli?

(NA5): Sellepärast, et ma nagu ei tajunud seda, et point oli selles, et ma pidin väga sageli kirjutama mingitel teemadel, millest ma mitte muhvi ei tea, ma ei tea, mingid ploomid. Ja no andke andeks, ma ei tea ploomidest midagi. Või et lihtsalt mingeid täiesti mõjutud lugusid, noh, võib-olla ma teen kellegile liiga, aga mingitest Kunda probleemidest. No mis seal Kundas toimub, keda see huvitab, see on mingi küla põhimõtteliselt. Need asjad nagu ei tundnud mõjukad ja siis ma mõtlesin, et miks ma teen seda asja. Need ei olnud isegi probleemid vaid mingid pehmed lood.

(NA6): Tädi Maalit huvitab.

(NA5): No okei.

Sa siis ise tundsid, et sinu jaoks jääb sellest väheks?

(NA5): Jah. Täpselt. Sa ei saanud eneseteostust üldse teha, aga Postimehes oli vastupidi, et sa said mõjukaid asju kirjutada ja see oli huvitavam.

Aga vaata, sa ütlesid, et sa tunned vahel, et sa ei taha kellegagi suhelda, et kuidas sa sellest tundest üle saad?

(NA6): See lihtsalt läheb, sest hingelt ma ikkagi tahan seda kõike teha, lihtsalt mõni päev on, väsid ära...

Aga kas teil on olnud kõige stressirikkamaid olukordi ka ja millised need on olnud?

(NA6): Kindlasti, kui mingi lugu on vaja hästi ruttu valmis saada, poole päeva pealt mingi teema kukub ära ja see tekitab palju stressi, et kui ära kukub, siis on sul vaja ruttu uus teema leida ja ruttu uus lugu valmis kirjutada. Ja see on minu meelest stressirikas.

(NA5): Minu kõige stressirikkam lugu oli see, kui ma pidin Maalehes kirssidest kirjutama, sellepärast, et ma lihtsalt olin hädas, sest ma teadsin, et mu vanatädi on regulaarne Maalehe lugeja ja kui ta loeb seda, mis jama ma olen siia kirjutanud, siis mul on piinlik. Ja point oligi selles, et ma ei teadnud mida ma teen, ma ei osanud kirjutada nendest ploomidest ja kirssidest. Mingid mullad-juured, ma ei tunne seda asja. Ja siis ma võtsingi mingi kuhja neid ploome ja

kirsi raamatuid ja hakkasin neid läbi tuhlama, et see lugu ära kirjutada ja rääkisin mingite inimestega ka ja ma sain selle loo kirjutatud, aga mulle põhjustas see enneolematult suurt stressi. (naerab).

Sul oli nagu see ka seal taga, et sa ei tahtnud oma vanatädile häbi teha? Ja sealsamas sa ei tahtnud ka halba lugu teha.

(NA5): No täpselt, jah. Mul oli selline tunne, et ma pean kirjutama ploomidest ja kirssidest ja ma ei saa sellise asjaga ka hakkama. Hiljem ma sain aru, et see on väga suur kunst, kui inimene teab nendest asjadest, lihtsalt mina ei tea. Need inimesed, kes teavad, peaksid töötama Maalehes, mina ei ole lihtsalt see.

Ma nüüd küsin viimase küsimuse, et mõelge natuke selle peale, mis on need tegurid või sellised asjad, mis teid noore ajakirjanikuna kõige rohkem on mõjutanud?

(NA6): No see kindlasti, et sul ei ole allikatevõrku seljataga, sul ei ole inimesi, kes sulle puistavad vaikselt infot vaid sa pead ise vaeva nägema ja ise otsima ja kaevama ja palju rohkem vaeva nägema ühe teema leidmiseks, kui samal ajal üks kogenud tubli kuulus ajakirjanik näiteks.

(NA5): Jah, seda mida Marju Himma rääkis, et paratamatult ei ole meie 35-aastased, et meil oleks allikatevõrk, et need ei pea olema otsesed allikad, taustaallikad kasvõi, et kasvõi saaks, et sul oleks mingisugune sõber, ma ei tea, lugupeetud vandeadvokaat, et sa helistad talle ja räägid talle ära, et noh mingit taustainfot hankida. Või et sa lähed mõne sõbraga, kes on juba saanud poliitikuks, sauna ja uurid talt taustainffi. Et noh, seda sa saadki siis teha, kui sa oled ise juba 30-40 ja sul on selline tutvusringkond, kes on juba kusagil jõudnud. Meil ongi see mure, et meil ei ole established tutvusringkonda, kuna me oleme ise ka noored inimesed alles. See tutvusringkond on kindlasti seetõttu kõvasti väiksem.

Kas on veel midagi?

(NA6): See kindlasti, et ei ole piisavalt kogemusi ja need on sellised asjad, mis on paratamatud ja tekivad ajaga. Ja kogemusega.

Ja see ka, et teil ei ole veel sellist paksu nahka?

(NA6): Jah, aga ma küll tunnen, et see kasvab iga päevaga.

(NA5): Jah, ma tunnen ka, et nüüd juba natuke on, et esimeste päevadega see kasvab väga kiiresti. Esimesed päevad on kõige hullemad.

(NA6): Aga ma arvan ka seda, et sa ei tohi muutuda kalgiks või kalgistuda...

(NA5): Ei tohi nagu jah, päris apaatseks ja kalgiks inimeseks muutuda.

(NA6): Sa pead ikka inimeseks jääma. Et mõnes mõttes tuleb see emotsionaalsus kasuks, aga seda tuleb osata vaka alla hoida.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marilyn Säde (sünnikuupäev: 22. detsember 1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose: „Noore ajakirjanikud tugisüsteemid ja nende vajalikkus toimetuses“, mille juhendaja on Signe Ivask,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27. mai 2014

